ΠΑΝΔΩΡΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΔΙΣ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ.

ΣΥΝΤΑΚΤΑΙ

Α. Ρ. ΡΑΓΚΑΒΗΣ, Κ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΣ, Ν. ΔΡΑΓΟΥΜΗΣ, κλ.

ΤΟΜΟΣ ΕΝΝΑΤΟΣ.

ΑΠΟ ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1858 ΜΕΧΡΙΣ ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1859.

ΑΘΗΝΗΣΙ,

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ ΠΑΝΔΩΡΑΣ.

1859.

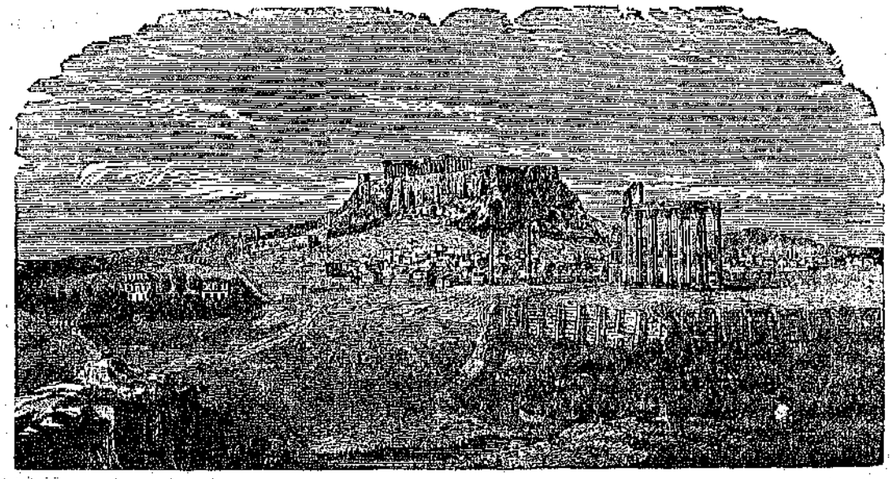

ΠΑΝΔΩΡΑ.

1 ΜΑΪΟΥ, 1858. ΤΟΜΟΣ Θ'. ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ 195.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

ΤΟΥ

ΕΒΡΑΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

ἐκ τῶν πηγῶν τῆς Ἱερᾶς Γραφῆς.

(Τίλ. Ἴδε φυλλάδ. 194.)

Γ'. ΠΟΛΙΤΕΥΜΑ.

Τὸ πολίτευμα τῶν Ἑβραίων ἦν θεοκρατικόν, ὡς στηριζόμενον ἐπὶ τοῦ θείου νόμου τοῦ ἀποκαλυφθέντος τῷ Μωϋσῇ. « Ὑμεῖς δὲ ἔσεσθέ μοι βασίλειον ἱεράτευμα, ἔθνος ἅγιον » (Ἔξοδ. κγ'. 22).

Ἡ νομοθετικὴ ἐξουσία λοιπὸν ἀνεφέρετο ἀμέσως εἰς τὸν Θεόν, καὶ οἱ νόμοι ἦσαν ἀμετακίνητοι, γραφθέντες ὑπὸ τοῦ Μωϋσέως, ὅστις παρήγγειλεν εἰς τοὺς Ἑβραίους, ἀφ' οὗ διαβῶσι τὸν Ἰορδάνην, νὰ γράψωσιν αὐτοὺς καὶ εἰς λίθους ἐπὶ τοῦ ὄρους Γεβάλ (Ἔξοδ. κδ'. 4—λδ'. 28 — Δευτερονόμ. λά. 9, 24-26, κζ'. 1-8—Ἰησ. τοῦ Ναυῆ ή. 30-32).

Εἰς τὴν τήρησιν καὶ ἐκτέλεσιν τῶν νόμων ἐπαγρύπνουν οἱ Ἱερεῖς ἔχοντες μετὰ τῶν Κριτῶν τὴν δικαστικὴν ἐξουσίαν (Δευτερονόμ. ιζ'. 8—13).

Ἡ *Ἱερατεία* ἀπ' ἀρχῆς ἐδόθη τῷ Ἀαρὼν ἀδελφῷ τοῦ Μωϋσέως καὶ τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ διαδοχικῶς, ἀφορισθεῖσα οὕτω εἰς τὴν φυλὴν τοῦ Λευΐ, ἐξ ἧς κατήγοντο. (Ἔξοδ. κή. 1.—Ἀριθ. γ'. 1—4.—ιή. 1—8.—κ', 23—28). Πάντες δὲ οἱ Λευῖται ἦσαν ἀποκλειστικῶς ἀφιερωμένοι εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ θείου ναοῦ, ὡς λύτρα παντὸς πρωτοτόκου ἐν Ἰσδραήλ, ὅπερ ἦν ἅγιον τῷ Θεῷ (Ἀριθ. κ'. 5—13) κατοικοῦντες εἰς 48 πόλεις μεταξὺ τῶν διαφόρων ἄλλων φυλῶν (Ἀριθ. λέ).

Οἱ προφῆται ἦσαν ἄνθρωποι θεόπνευστοι, ἐξ οἱασδήποτε φυλῆς τῶν Ἑβραίων, ἐξελέγχοντες τὰς παραβάσεις τοῦ θείου νόμου, προλέγοντες τὰ δεινὰ τούτων ἐπακολουθήματα, καὶ ἐν γένει τὰ μέλλοντα μεγάλα συμβεβηκότα, καὶ οὕτω συντελοῦντες εἰς τὴν διατήρησιν τῶν θείων ἐντολῶν καὶ παραγγελμάτων ἅπερ ὁ Μωϋσῆς διετύπωσεν. Εἰς τοὺς λόγους αὐτῶν ὠφείλετο ὑπακοή, ὡς εἰς τοὺς λόγους αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ, ἐπὶ ποινῇ θείας δίκης. Ἀλλ' οἱ ψευδοπροφῆται ἐθανατοῦντο, γνωριζόμενοι ὡς ἐκ τῆς μὴ ἐκπληρώσεως τῶν λόγων των (Δευτερονόμ. ιή. 15—22).

Βασιλεία.

Ἡ σύστασις αὐτῆς ἐπετράπη εἰς τοὺς Ἑβραίους μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν αὐτῶν εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας· ἀλλ' ὁ Βασιλεὺς ἔπρεπε νὰ ἦναι ἐκ τοῦ γένους αὐτῶν, ὃν ἤθελεν ἐκλέξει ὁ Κύριος· ἐπεβάλλοντο αὐτῷ διάφοροι ἀπαγορεύσεις· ὤφειλε δὲ νὰ λάβῃ παρὰ τῶν Λευϊτῶν γεγραμμένον τὸν νόμον, καὶ νὰ σπουδάζῃ εἰς τὴν τήρησιν αὐτοῦ. Οὕτω ἡ βασιλικὴ ἐξουσία ἐξ ἀρχῆς ἐσυστήθη περιωρισμένη καὶ κληρονομική (Δευτερονόμ. ιζ'. 14—20).

Ὁ προφήτης Σαμουὴλ, κατὰ ζήτησιν τοῦ λαοῦ, ἀνέδειξε πρῶτον Βασιλέα τὸν Σαοὺλ 372 ἔτη μετὰ τὴν εἰσέλευσιν τῶν Ἑλλήνων εἰς τὴν γῆν Χαναάν. (Βασιλ. Α'. ι, 24).

Τὰ στοιχεῖα λοιπὸν τοῦ Πολιτεύματος παρ' Ἑβραίοις ἦσαν ά. οἱ Ἱερεῖς· β'. οἱ Κριταί· γ'. ὁ Βασιλεύς, ἐπιτηρούμενα ἀμοιβαίως εἰς τὴν ἐνέργειάν των, καὶ ἀναγόμενα ἁπλῶς εἰς τὴν Νομοτελεστικὴν καὶ Δικαστικὴν ἐξουσίαν, ἐφ' ὅσον οἱ νόμοι ἄπαξ τεθέντες διὰ τοῦ Μωϋσέως ἐθεωροῦντο ἀμετακίνητοι (α). Οἱ δὲ Προφῆται ἐπαγρυπνοῦντες καὶ διεγείροντες τὸ κοινωνικὸν φρόνημα, ἐξήσκουν ἐπιρροὴν ἀνάλογον τῆς τῶν δημοσιογράφων τῶν νεωτέρων καιρῶν.

Θ'. ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΝ ΣΥΣΤΗΜΑ.

Ἀρχὴ καθιερωμένη ὑπὸ τοῦ Μωσαϊκοῦ νόμου ἦν ὅτι, πᾶν πρωτότοκον ἀπὸ ἀνθρώπου ἕως κτήνους καὶ αἱ ἀπαρχαὶ τῶν καρπῶν ἦσαν ἅγια, ἤτοι ἀφιερωμένα τῷ Κυρίῳ. (Ἔξοδ. ιγ'. 1—κδ', 29, 30. Δευτερονόμ. ιέ. 19—23). — Κατὰ συνέπειαν τῆς ἀρχῆς ταύτης οἱ Λευῖται ἐν γένει ἐθεωροῦντο ἀφωρισμένοι ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῶν θείων, ὡς λύτρα παντὸς πρωτοτόκου ἐν Ἰσραήλ. (Ἀριθ. γ'. 11—13).

Δέκατα. Εἰς τοὺς Λευῖτας, ἵνα δύνανται νὰ ὦσι πάντες ἀφωσιωμένοι εἰς τὰ θεῖα καὶ τὴν τήρησιν τῶν ἠθῶν καὶ τῶν νόμων, οὐκ ἐδόθη κλῆρος ὡς εἰς τὰς ἄλλας φυλάς· ἀλλ' ἀντὶ κλήρου ἐδίδοντο αὐτοῖς τὰ δέκατα ἐκ πάντων τῶν γεννημάτων. (Ἀριθ. ιή. 21—24. Δευτερονόμ. ιδ'. 22—27). Καὶ τὸ δέκατον τῶν δεκάτων προσεφέρετο παρὰ τῶν Λευϊτῶν εἰς τὸν Κύριον, διδόμενον τῷ Ἀρχιερεῖ. (Ἀριθ. ιή. 28)—Ἀνὰ πᾶν δὲ τρίτον ἔτος, ἐν δεύτερον δέκατον ἐδίδετο κατὰ πόλεις εἰς τοὺς Λευῖτας, καὶ τοὺς πτωχούς· ἤτοι εἰς τοὺς προσηλύτους, τὰ ὀρφανὰ καὶ τὰς χήρας (Δευτερονόμ. ιδ'. 28, 29—κς. 12).

Μερίδες. Οἱ ἱερεῖς εἶχον περιπλέον μερίδα ἐκ τῶν θυσιῶν, ἐκ πασῶν τῶν ἀπαρχῶν καὶ τῶν πρωτογεννημάτων παντὸς κτήνους τῶν προσφερομένων τῷ Κυρίῳ (Ἀριθ. ιή. 8—19. Δευτερον. ιή. 3—5).

Φόροι. Παρεκτὸς τῶν ὡρισμένων τούτων καὶ τῶν ἑκουσίων προσφορῶν, οἱ βασιλεῖς εἶχον θέσει φόρους τῷ λαῷ καὶ ἐπιβαρύνει αὐτοὺς εἰς βαθμὸν ὥστε οἱ Ἑβραῖοι ἀπήτησαν, κατὰ τὴν ἀναγόρευσιν Ῥοβοάμ τοῦ υἱοῦ Σολομῶντος, ν' ἀνακουφίσῃ αὐτούς, καί, ἕνεκα τῆς ἀφροσύνης αὐτοῦ, μὴ εἰσακουσθέντες ἀποστάτησαν αἱ δέκα φυλαὶ ἐκλέξασαι ἴδιον βασιλέα, ὅστις, ἵνα ἀποκόψῃ πάντα μετὰ τῶν ἄλλων σύνδεσμον, καθίδρυσε τὴν λατρείαν ἀλλοτρίων θεῶν. (Βασιλ. Γ'. ιά'. 1—8).

Ε'. ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΟΛΕΜΙΚΟΙ ΝΟΜΟΙ.

Ὁ Μωσαϊκὸς νόμος ἀπηγόρευε τοῖς Ἑβραίοις πᾶσαν σχέσιν καὶ ἐπιμιξίαν πρὸς τοὺς ἀλλοφύλους, οἵτινες κατεῖχον τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας. Ὡς τοιαύτη ἐθεωρεῖτο ἡ χώρα ἡ ἐκτεινομένη ἀπὸ τοῦ Εὐφράτου μέχρι τῆς Μεσογείου καὶ ἀπὸ τῆς Φοινίκης μέχρι τῆς Ἐρυθρᾶς. (Γέν. ιέ. 18—21. Ἀριθ. λδ'. 1—15).—Μετὰ τῶν ἐθνῶν τῶν κατοικούντων τὴν γῆν ταύτην δὲν ἐπετρέπετο εἰς τοὺς Ἑβραίους οὔτε νὰ συγγενεύωσιν οὔτε ποσῶς νὰ συνθηκολογήσωσι(6)· πολὺ δὲ ὀλιγώτερον νὰ μιμηθῶσι τὰ ἔθιμα αὐτῶν καὶ λατρεύσωσι τοὺς Θεούς των. Ἀπεναντίας ὤφειλον νὰ καταπολεμήσωσι τὰ ἔθνη αὐτὰ μέχρι παντελοῦς ἐξολοθρεύμοῦ. (Ἔξοδ. κγ'. 31 — 33. λδ'. 12—16. Δευτερονόμ. ζ'.)

Στρατεύσιμοι. Οἱ μὴ εἰσέτι ἐγκαινίσαντες τὴν νεόκτιστον οἰκίαν των, ἢ μὴ εὐφρανθέντες ἐκ τῆς νεοφύτου ἀμπέλου των, — οἱ μεμνηστευμένοι καὶ οἱ δειλοὶ προσκαλοῦντο ἵνα ἐξαιρεθῶσι τοῦ πολέμου. Οἱ δὲ νεόνυμφοι ἐξηροῦντο ἐπὶ ἓν ἔτος (Δευτερονόμ. κ'. 5—8. κδ'. 5).

Ἐκπόρθησις πόλεων. Προσερχόμενοι εἰς ἐκπόρθησίν τινος πόλεως ὤφειλον νὰ προσκαλέσωσι πρῶτον εἰρηνικῶς τοὺς κατοίκους εἰς ὑποταγήν. Ἐὰν δὲ οὗτοι ἀντέτεινον, ἐπολιόρκουν τὴν πόλιν, καὶ ἐκπορθοῦντες αὐτὴν ἔπρεπε νὰ φονεύσωσι πᾶν ἀρσενικόν, φυλάττοντες τὰ θηλυκά, τὰ κτήνη καὶ πᾶσαν ἀποσκευήν. Ἀλλ' εἰς τὰς πόλεις, αἵτινες ἔμελλον ἀμέσως νὰ χρησιμεύσωσιν εἰς κληρονομίαν των, οὐδεμιᾶς ψυχῆς τοῖς ἐπετρέπετο νὰ φεισθῶσι, μήποτε ἐκτραπῶσιν εἰς τὰ βδελύγματά των καὶ ἁμαρτήσωσιν εἰς τὸν Θεόν. Κατὰ τὰς πολιορκίας ἀπηγορεύετο ἡ καταστροφὴ τῶν καρποφόρων δένδρων καὶ ἡ ἐκκοπὴ αὐτῶν εἰς χαράκωσιν, ὅπου εὑρίσκοντο δένδρα ἄκαρπα. (Δευτερονόμ. κ'. 10—20).

Αἰχμαλώτιδες. Μόνα τὰ θηλυκά, ὡς ἐρρέθη, αἰχμαλωτίζοντο, καθότι πᾶν ἀρσενικὸν ἀδιακρίτως ἐθανατοῦτο.

Θέλοντός τινος νὰ λάβῃ εἰς γυναῖκα τινὰ αἰχμάλωτίδα, αὕτη δὲν ἠδύνατο νὰ συνοικισθῇ μετ' αὐτοῦ, πρὶν ἐπὶ ὅλον μῆνα ἤθελεν ἀφεθῇ νὰ πενθήσῃ τοὺς γονεῖς αὐτῆς. Μὴ θέλων δὲ πλέον αὐτὴν δὲν ἠδύνατο νὰ τὴν πωλήσῃ, ἀλλ' ἔπρεπε νὰ τὴν ἐξαποστείλῃ ἐλευθέραν (Δευτερονόμ. κά. 10—14).

Λάφυρα. Ἡ μερὶς τοῦ καταβαίνοντος εἰς πόλεμον ἦν ἴση τῆς τοῦ καθημένου ἐπὶ τὰ σκεύη (Βασιλ. Α'. λ'. 22—25).

(α) Τὸ ἀμετακίνητον τῶν νόμων καὶ τῶν θεσμῶν ἀπαβαίνει ὅρας ἀνακαφεύματος εἰς τὴν νηπιώδη τῶν λαῶν ἡλικίαν, ὅπως δυνηθῶσι νὰ λάβωσι ταχυτικὴν καὶ ὁμοιόμορφον ἀνάπτυξιν· ἀλλὰ πληρωθείσης τῆς ἀνάγκης ταύτης, ὁ φυσικὸς νόμος τῆς ἀνθρωπίνης προόδου προκαλεῖ τὴν μεταρρύθμισιν. Ὁ Μωϋσῆς προνοήσας καὶ τοῦτο προεῖπεν εἰς τὸν λαόν· «Προφήτην ἐκ μέσου σου ἐκ τῶν ἀδελφῶν σου, ὡς ἐμέ, ἀναστήσει σοι Κύριος ὁ Θεός σου, αὐτοῦ ἀκούσεσθε» (Δευτερονόμ. ιή. 15). Ἂν οἱ Ἑβραῖοι, ἀφ' οὗ διὰ τοῦ Μωσαϊκοῦ νόμου κατεστάθησαν μέγα καὶ δίκοσμον ἔθνος, ἠσπάζοντο τὴν ἐκ τῶν κόλπων αὐτοῦ, καὶ εἰς πληρωσιν αὐτοῦ, ἀνακαύψασαν θείαν τοῦ Χριστιανισμοῦ μεταρρύθμισιν, δὲν ἤθελον ἐξαφανισθῆ καὶ ἀποκόψει εἰς τὴν διαφθορὰν ἣν ὁ Μωϋσῆς αὐτοῖς προεφήτευσε (Δευτερονόμ. κή. 25, 62—65).

(β) Ἡ φιλία μετὰ τῶν ἄλλων ὁμόρων κρατῶν προφανῶς ἦν ἀπηγορευμένη· οὕτω βλέπομεν ὅτι ὁ Σολομὼν εἶχε φιλικωτάτας σχέσεις πρὸς τὸν Βασιλέα τῆς Τύρου, μετὰ τῶν πλοίων τοῦ ὁποίου καὶ συνεπραγματεύετο εἰς τὰς μισημβρινὰς χώρας (Βασιλ. Γ'. ε'.—καὶ Ι'. 22).

ΓΛΩΣΣΑΡΙΟΝ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗΣ.

(Συνέχεια. Ἴδε φυλλάδ. 193 καὶ 194.)

—ooo—

Ν. Εἶναι περίεργον ὅτι ἡ χυδαία γλῶσσα ἐνῷ ἐπέβαλεν εἰς πολλὰς λέξεις, χάριν εὐφωνίας, τὸ τελικὸν *ν*, εἰσήγαγε τοῦτο, καὶ πάλιν εὐφωνίας χάριν, ὅπου τὸ ἔκρινεν ἀναγκαῖον. Οὕτω λ. χ. ποτὲ δὲν προφέρομεν *ὁ ὦμος ἀλλὰ ὁ ν ὦμος*, ὡς καὶ ποτὲ δὲν προφέρομεν εἰς ὀνομαστικὴν *μιὰ Ἀνεράϊδα*, ἀλλὰ *μιὰ ν Ἀνεράϊδα*. Καὶ εἰς τοὺς στίχους

Ἀφῆστέ με νὰ κρεμαστῶ *ν* ἀφ' τῆς ἐλιᾶς τὸν κλῶνο,
Νὰ ζῆῃ στὸν κόσμο *ν* ἀλένισμα — Γ'ἡ ἀγάπη κάνει φόνο.

Μπροπέρνω. Ἐλέγχω, ὀνειδίζω.

Συνεπέρνω. Πέρνω, σύρω μαζί μου. *Μ' ἐσυνεπῆρε τὸ ποσάμι*, δηλ. μ' ἔσυρε τὸ ῥεῦμά του. *Μ' ἐσυνεπῆρ' ὁ ἀγέρας*, κτλ.

Συνεμπαίνω. Τὸ Ἰταλ. introdursi, intromettersi. Εἰσχωρῶ, ἢ λαμβάνω μέρος εἰς τὰ παρ' ἄλλων πραττόμενα. *Πολέμησε νὰ συνέμπῃς στὴ συντροφιά τους. Συνέμπα κ' ἡσύχασέ τους.*

Ἀντισκόφτω. Διακόπτω τὸν λόγον τινός. *Ὄντας κράζω μὴ μ' ἀντισκόφτῃς.* Καὶ ἐμποδίζω τινὰ ἀπὸ τοῦ νὰ πράξῃ τί. *Ἤθελω νἄρτω, κι' ὁ Πέτρος μ' ἀντίσκοψε.*

Χερακόνω. Τὸ Ἰταλ. impugnare. Παρὰ τοῦ χείρ. Ἔλεγον καὶ οἱ ἀρχαῖοι *χεροπληθής, χερόπληκτος*, ἀντὶ *χειροπληθής*, κλ.

Σφαγή. Τὸ κατώτατον μέρος τοῦ τραχήλου.

Ἀρταίνω. Εἰς τὴν ἀρχαίαν του σημασίαν. *Ἄρτυσέ μας τὰ λάχανα.*

Προστελεύω. Λαμβάνω καλὸν τέλος, καλὴν ἔκβασιν. *Ἡ δουλειά μου δὲν ἐπροστέλεψε.*

Κριτσανάου. Ῥῆμα μιμητικὸν τοῦ ἤχου τὸν ὁποῖον κάμνουν μασσώμενα μερικὰ ξηρὰ φαγητά. Οὕτω λ. χ. λέγομεν ὅτι τὸ παξιμάδι *κριτσανάει*, δηλ. κάμνει θόρυβον ἐνῷ τὸ μασσῶμεν. Καὶ ἐπίθετον *κριτσανιστός.*

Δικάου. Ἐξαρκῶ. *Εἶναι λίγο, καὶ δὲ μὲ δικάει.*

Συροβοντιῶμαι. Τὸ ἀλλαχοῦ *κατρακυλῶ.* (Ἴδε Λεξ. Βυζ.)

Προλαβαίνω. Προλαμβάνω. *Ἐπρόλαβα κ' ἔκλεισα, καὶ δὲν ἐμπῆκε.*

Ματαπράτης. Ὁ ἀγοράζων καὶ μεταπωλῶν.

Ῥάτα. Ῥῶγα σταφυλῆς.

Ἀντηλιάδα. Ἡ ἡλιακὴ ἀντανάκλασις. *Κλεῖσε, καὶ μᾶς στράβωσ' ἡ ἀντηλιάδα.*

Προσήλιο. Τὸ ἡλιακὸν φῶς. *Πᾶ' νὰ κάτσωμε στὸ προσήλιο νὰ ζεσταθοῦμε.*

Κοντόφθαλμος. Ὁ ἀλλαχοῦ *κοντοβίστης.* Ὁ μύωψ.

Χαιράμενος! Εὐκτικόν. Ἴσον μὲ τὸ *εἴθε νὰ χαίρεσαι πάντοτε.* Τοιοῦτον εἶναι τὸ *Πολύχρονος*, καὶ ἄλλα τινά, διδόμενα πρὸς χαιρετισμόν.

Σύρε. Ἐνικὴ προστακτικὴ τοῦ ῥήματος *Πάου* (πηγαίνω). Πληθ. *Συρέτε.* Ἐν Ζακύνθῳ καὶ ἀλλαχοῦ λέγουσιν *Ἄμε, Ἀμέτε.*

Διαπλατέρνω. Ἀνοίγω παράθυρον ἢ θύραν καθ' ὅλον αὐτῆς τὸ πλάτος. Καὶ μετοχὴ *διάπλατος.*

Μουσμουλεύω. Τὸ ἀλλαχοῦ *Παυπατεύω.* (Ἴδε Λεξ. Βυζ.)

Καλοκρατῶ. Κολακεύω, περιποιοῦμαι τινὰ δι' ἰδιαιτέρους μου σκοπούς. Ἄλλο τὸ *καλοπιάνω.*

Σφάζει. Λέγομεν *Μὲ σφάζει τὸ γόνα, Μὲ σφάζουν τὰ νευρά*, δηλ. μὲ πονοῦν, καὶ εἰς ταύτην τὴν σημασίαν, τὸ ῥῆμα τοῦτο εἶν' ἐν χρήσει εἰς τὰ τρίτα μόνον πρόσωπα. Καὶ *σφαγνά*, οἱ ῥευματισμοί.

Προβοδάου. Συνοδεύω τινὰ μέλλοντα ν' ἀναχωρήσῃ ἕως τοῦ μέρους ὅπου ἢ θὰ ἐπιβῇ εἰς τὸ πλοῖον, ἢ θὰ ἱππεύσει, κτλ.

Ξαμόνω. Τείνω τὴν χεῖρα διὰ ν' ἁρπάξω, ἢ ἐγείρω αὐτὴν διὰ νὰ κτυπήσω. *Ἐξάμωσ' ἐπάνω μου* = *Ἀσήκωσε χέρι. Ἐξάμωσε νὰρ τὸ πάρῃ, μὰ τὸν ἐπρόλαβα.* Τὸ *ξαμόνω* ὑποτίθεται πάντοτε κίνημα γοργὸν καὶ αἰφνίδιον.

Γαῦρος. Εἶδος ἰχθύος ἔχοντος τὸ χρῶμα τῆς σαρδέλας· εἶναι μικρότερος καὶ στρογγυλώτερος ἐκείνης, καὶ (ἂν καλῶς ἐνθυμοῦμαι) δὲν ἔχει λέπια.

Πλάστης. Ἡ βέργα μὲ τὴν ὁποίαν αἱ γυναῖκες πλάθουν τὰ φύλλα διὰ τὰς πήττας.

Πύρη. Ἡ θέρμη, ἡ ἀτμοσφαῖρα τοῦ πυρός. *Μὴν κάθεσαι σιμὰ στὴ φωτιά, καὶ σᾶρχετ' ἡ πύρη στὰ μοῦτρα. Τῆρα, νὰ μὴν ἔχῃ πολλὴ πύρη ὁ φοῦρνος.*

Πυρός. Ὀνομάζομεν *πυρὰ* μερικὰ φαγώσιμα τὰ ὁποῖα γεννοῦν ζέστην εἰς τὸν στόμαχον, καθὼς δροσιστικὰ ὅσα τὸν δροσίζουν.

Κάλοψος. Λέγομεν συνήθως δι' ὄσπρια ὅτι εἶναι ἢ δὲν εἶναι *κάλοψα*, δηλ. ὅτι εὐκόλως ἐψήνονται ἢ βράζουν.

Βλασερός. Λέγομεν *ψωμὶ βλασερό*, δηλ. φουσκωτὸν καὶ σπογγῶδες, ἐν ἑνὶ λόγῳ, ἐπιτυχημένον καὶ εἰς τὴν ζύμωσιν καὶ εἰς τὸ ψήσιμον. Παρὰ τοῦ *βλάζω* καὶ *βλασαρὸν* τῶν σχολιαστῶν κλ.

Ῥελιάζω. Ἡ γυναικεία ἐκείνη ἐργασία διὰ τῆς ὁποίας διπλόνουν καὶ ῥάπτουν τὰς ἄκρας τῶν φορεμάτων διὰ νὰ μὴν ξεφτοῦν. Τὸ ἀλλαχοῦ *Μπεμπιλόνω.*

Γερεύω. Τὸ ἀλλαχοῦ *Γιαίνω.* Ἀναλαμβάνω τὴν ὑγείαν μου, ἢ κάμω ὥστε ἄλλος νὰ τὴν ἀναλάβῃ. Καὶ *γερός*, ὁ ὑγιής.

Ὄγιος. Ὅποιος.

Ὄγιος τὸ λέει λαθιόεται, γῆ ἀγάπη δὲ χτικιάζει,
Τί ἐμένα μὲ κατάντησε γιατρὸς νὰ μὲ χυτάζῃ.
— Πάρ,ε γιατρέ, τὰ γιατρικὰ καὶ οὔρε στὴ δουλειά σου.
Τὸν πόνο πῶχω στὴν καρδιὰ δὲν λένε τὰ χαρτιά σου.

Βολά. Φορά. *Δύο βολαῖς, τρεῖς βολαῖς*, ἀντὶ δύο, τρεῖς φοραῖς.

Γελάτος. Ὁ πάντοτε μειδιῶν, ὁ χαρίεις, ὁ εὐπροσήγορος.

Προστύχι. Τὸ λαμβάνειν ἀνόμους τόκους.

Μεσάλι. Τὸ τραπεζομάνδυλον, τὸ μεγάλον ὅμως, μὲ τὸ ὁποῖον στρώνουν τὴν τράπεζαν.

Κλειδοκράτορας. Ὁ κρατῶν, ὁ ἔχων τῶν κλειδίων τὴν ἐπιστασίαν. Πάντοτε χλευαστικῶς.

Καπροδόντης. Χλευαστικὸν καὶ τοῦτο ἐπίθετον διδόμενον εἰς τοὺς ὅσοι ἔχουν τοὺς ἐμπροσθίους ὀδόντας ὑπὲρ τὸ σύνηθες μεγάλους, ἢ ὡς κάπρου.

Συγκαμμάρι. Ἡ φλόγωσις τὴν ὁποίαν κατὰ τὸ θέρος συμβαίνει νὰ ὑποφέρουν τὰ σκέλη, ὡς ἐκ τοῦ κινήματος καὶ τοῦ ἱδρῶτος, καὶ τὴν ὁποίαν θεραπεύουν συνήθως ἀλείφοντες αὐτὰ μὲ κρασίον, καὶ στεγνόνοντες ἀκολούθως μὲ ἄχνην. Καὶ ῥῆμα *συγκαίομαι*, καὶ *συγκαμμένος*, ὁ πάσχων.

Σοφίζομαι. Ὡς καὶ οἱ ἀρχαῖοι. Συλλαμβάνω ἰδέαν τινὰ κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον καινοφανῆ. *Τί κάθεται καὶ σοφίζεται! Ἐσοφίστηκε νὰ γκρεμίσῃ τὸ σπῆτι.*

Σκαρφίζεται. Ἐνγρήσει μόνον εἰς τὰ τρίτα πρόσωπα τῶν χρόνων. Σχεδιάζω, παραδέχομαι ἰδέαν τινά, καὶ ἐπιμένω εἰς αὐτήν. *Τοῦ σκαρφίστηκε νὰ πάῃ στὸ παγηγύρι.*

Φρύγω. Ὡς καὶ οἱ ἀρχαῖοι. Ξηραίνω τι εἰς τὸν ἥλιον ἢ εἰς τὸ πῦρ ὥστε καὶ νὰ χάσῃ κάθε ὑγρόν. Ὅθεν καὶ *φρύξα*, εἶδος παξιμαδίου.

Μαστροχάλης, καὶ *μαστροχαλαστής*. Χλευαστικῶς εἰς ὁποιον ἐπιχειρίζεται νὰ κατασκευάσῃ ἢ νὰ ἐπιδιορθώσῃ τι, καὶ ἀπ' ἐναντίας τὸ χαλᾷ.

Ἀντρογύναικα. Γυνὴ ἔχουσα ἀνδρικὰ προσόντα ὡς λ. χ. σωματικὴν ἀνάπτυξιν, εὐρωστίαν κτλ.

Στυλά. Ἐπίρρημα. Ἀσκαρδαμυκτί. *Μ' ἐτήραξε στυλὰ στυλὰ μὲς τὰ μάτια*, ἤτοι ἐστύλωσεν εἰς ἐμὲ τὸ βλέμμα.

Λεύκα.
Ἐλεφάντω.
Ζωίτσα.
Χυμευτή.
Πολυχρονιά.
Ζαχάρω.
} Ονόματα κύρια γυναικῶν.

Κακουργάου. Κακοφορμίζω. *Ἡ πληγὴ ἐκακούργησε*, ἤλ. ἐχειροτέρευσε.

Χαρνέτο. Φράσις θωπευτική, ἴσως ἀντὶ *χάρυτό τ'*. Συνήθως τὸ λέγομεν εἰς τὰ μικρὰ παιδία. Καὶ *χαρνέμου το*, ἀντὶ *χάρυνέμου το*.

Ξερουλιάζω. Τὸ Ἰταλ. imbecillire. Εἰς γέροντας οἵτινες ἔχασαν τὴν δύναμιν τοῦ νοός. Καὶ *ξερουλιασμένος*, l'imbecille.

ΒΕΡΑΓΓΕΡΟΣ.

—ooo—

Ὁ δημοτικώτατος οὗτος τῶν τῆς Γαλλίας ἀοιδῶν, οὐχ ἧττον γνωστὸς καὶ παρ' ἡμῖν διὰ τὰ ἐνθουσιώδη μάλιστα ἀσμάτια ἅτινα ἐποίησεν ὑπὲρ τοῦ ἡμετέρου ἀγῶνος, κατέλιπεν, ἀποθανὼν τὴν 4 (16) Ἰουλίου τοῦ παρελθόντος ἔτους περὶ τὸ 78 ἔτος τῆς ἡλικίας αὐτοῦ, τὴν ἰδίαν βιογραφίαν ἣς ὑπῆρξεν αὐτὸς συγγραφεύς. Ἐκ τῆς βιογραφίας ταύτης γεγραμμένης μετ' ἀφελείας καὶ ἀληθείας, ἐξάγομεν ὅτι ἐπικρατέστατα ἦσαν παρ' αὐτῷ αἱ δύο ἐκεῖναι ἀρεταὶ ἃς ἀναλλοιώτους ἐτήρησεν ἐφ' ὅλον τὸ διεξοδικὸν στάδιον τοῦ βίου αὐτοῦ· ἡ ἀγάπη, λέγομεν, πρὸς τὴν ἀνεξαρτησίαν καὶ ὁ πρὸς τὴν δημοκρατίαν ἔρως. Τοσούτῳ δὲ μᾶλλον ἀξιάγαστος εἶναι ἡ ἀνένδοτός αὐτοῦ ἐμμονὴ εἰς ὅσα ἐξ ἁπαλῶν ὀνύχων ἐπρέσβευσεν, ὅσον τὴν μὲν γέννησιν ἔσχε ταπεινήν, τὴν δὲ ἀγωγὴν ἀτελῆ, ἀσυνάρτητον καὶ παρημελημένην, δι' ἔλλειψιν μάλιστα χρημάτων καὶ διδασκάλων ἱκανῶν. Γεννηθεὶς ὑπὸ πατρὸς ἔργον λογιστοῦ μετερχομένου παρὰ ὀψοπώλῃ, χωρισθεὶς ἀπὸ τῆς μητρὸς καὶ παραδοθεὶς εἰς τροφὸν οὔτε γάλα ἔχουσαν, ἀλλ' οὔτε μισθουμένην διὰ τὴν ἔνδειαν τῶν γονέων, ἔφθασε διὰ μόνον εὐφυΐας καὶ συνέσεως εἰς τὴν περιωπὴν ὅπου εἴδομεν αὐτόν· ἤθελε δὲ ἀπολαύσει καὶ τῶν μεγαλητέρων τῆς πολιτείας ἀξιωμάτων, ἀναδεικνύμενος καὶ ἀκαδημαϊκὸς καὶ ὑπουργός, ἐὰν συγκατένευε νὰ ὑποβάλῃ ἑαυτὸν εἰς τὰς ὑποχρεώσεις εἰς ἃς καὶ πᾶς ὁ ἀναδεχόμενος τοιοῦτο ἀξίωμα. Ἀλλ' αὐτός, εἰ καὶ σφοδρότατος δημοκράτης, μισῶν ὅμως πάντα τοιοῦτον δεσμόν, οὐδὲ κἂν μερίδος πολιτικῆς, πρᾶγμα παράδοξον, ὀπαδὸς ὑπῆρξεν, εἰ καὶ οἰκειότατος τῶν ἐπισημοτέρων ἀρχηγῶν τῆς μερίδος τῶν φιλελευθέρων. «Ἡμην, λέγει αὐτός οὗτος, κατὰ πάντα ἐλεύθερος, διότι οὐδέποτε ὑπῆρξα ὀπαδὸς μερίδος, ἀλλὰ γνώμης.»

Συνήθως βλέπομεν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ ὅτι ὁ ἐκ ταπεινῶν ἀνυψούμενος εἴτε κατὰ τύχην εἴτε καὶ διὰ τὴν ἀξίαν αὐτοῦ, φυσιοῦται, καὶ ἐναγώνιος ἀτενίζει πρὸς τὰ ὑψηλότερον αὐτοῦ κείμενα· λησμονῶν τὴν ἰδίαν καταγωγὴν γίνεται καὶ τῶν ἐκ προγόνων ἀριστοκρατῶν ἀριστοκρατικώτερος. Τοιοῦτος δὲν ὑπῆρξεν ὁ υἱὸς τοῦ λογιστοῦ τοῦ ὀψοπώλου Βεραγγέρος. Συντελέσας ὡς οὐδεὶς ἄλλος εἰς τὴν πολιτικὴν μεταβολὴν τοῦ 1830 ἔτους, ἀπεποιήθη νὰ ἐπιτεθῇ τὸν νέον βασιλέα, καὶ τοι ἐπιμόνως παρακαλέσαντα αὐτὸν διὰ τοῦ Λαφίτ, διότι, λέγει, «ἐφοβούμην πρὸ πάντων μή μοι προσφέρῃ τιμὰς ἢ συντάξεις. Οἱ βασιλεῖς, ὅσον νεήλυδες καὶ ἂν ὦσι, δὲν ἀγαποῦσι ν' ἀπορρίπτωνται κατὰ πρόσωπον αἱ προτάσεις αὐτῶν. Καὶ μὴ ἐπισκεπτόμενον μὲν αὐτὸν θὰ μ' ἐξελάμβανε σκαιὸν καὶ ἀγροῖκον, ἀποβάλλοντα ὅμως τὰς προσφορὰς θὰ μ' ἐθεώρει ὑπερόπτην καὶ αὐθάδη.»

Μετὰ τὴν μεταβολὴν τοῦ 1830 ἔτους, κατέλιπε πᾶσαν ὑπὲρ τοῦ δημοσίου ἐνέργειαν· διότι, λέγει, «μετὰ τὸν θρίαμβον τῶν ἀρχῶν τοῦ δήμου καὶ τὴν κατάργησιν τῶν ἀρχῶν τῶν νομιμοφρόνων, ἐνόμισα τετελεσμένον τὸ ἔργον μου. Ἐνόμισα ὅτι ἐδεῖτο χρόνου τινὸς ἀναπαύσεως τὸ ἔθνος ἵνα κρίνῃ τὸ ἔργον αὐτοῦ .... «Πολλοὶ τῶν φίλων μου, προστίθησι μετὰ μικρόν, ἐπεθύμουν νὰ ἀναμιχθῶ εἰς τὰ πράγματα κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην... ἀλλ' ἡ ἐξουσία εἶναι ὄργανον δύσχρηστον, οὕτινας τὴν χρῆσιν πρέπει νὰ διδαχθῇ τις πολὺ πρὶν ἢ λάβῃ ἀνὰ χεῖρας αὐτό.»

Τοιαύτη ἐνότης χαρακτῆρος εἶναι βεβαίως σπα-

Βεραγγέρος.

νιωτάτη ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις. Ἐπειδὴ δὲ τά τε φρονήματα καὶ τὰ αἰσθήματα τῶν ἀνθρώπων καταφαίνονται μᾶλλον ἐκ τῶν ἐπιστολῶν εἰς ἃς ἐμπιστεύονται αὐτὰς ἀφόβως, κρίνομεν καλὸν νὰ παραθέσωμεν ἐνταῦθα μίαν ἢ δύο τῶν ἐπιστολῶν τοῦ εὐκλεοῦς ἐκείνου ποιητοῦ, ἃς θεωροῦμεν ὡς ἀληθῶς ἐκμαγεῖον καὶ κάτοπτρον τῆς ψυχῆς αὐτοῦ.

«Γίνωσκε, ἔγραφέ ποτε τῷ Λαμενναίῳ, ὅτι εἰς τὴν μελέτην συνίσταται ὅλη μου ἡ ἀξία. Ἡ δὲ συζήτησις ἐξαφανίζει τὰς ὀλίγας μου ἰδέας. Πλὴν τοῦ-

του ἔχω δειλήμονα συνείδησιν ἐμποδίζουσάν με τοῦ νὰ γείνω ὁπαδὸς μερίδος· εἰμὶ ἁπλῶς ὁπαδὸς γνώμης. Ἀλλὰ καὶ τοῦτο δὲν εἶναι κατὰ πάντα ἀληθές· διότι ὁ πατριωτισμός, αἴσθημα τοῦτο ἀγήρακον ἐν ἐμοί, διακόπτει τὸν δρόμον μου ὁσάκις φοβοῦμαι μὴ ἡ ἐφαρμογὴ τῶν ἀρχῶν μου βλάψῃ τὴν πατρίδα. Βλέπεις λοιπὸν ὅτι εἶμαι ἁπλοῦς ἀοιδὸς οὐχὶ ὅμως καὶ περιφίλαυτος· ὁμοιάζω ἐρημίτην ὅστις ἱστάμενος ἐπὶ τῆς ἀκτῆς δέεται ὑπὲρ τῶν καταφρονούντων τὰς τρικυμίας, λυπούμενος ὅτι ἀγνοεῖ καὶ τὸ κωπηλατεῖν καὶ τὸ οἰακοστροφεῖν. »

Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ἐγράφη τὸ 1840 ἔτος· ὀκτὼ δὲ ἔτη μετὰ ταῦτα, τὸ 1850, ἐκλεχθεὶς ἀντιπρόσωπος τοῦ λαοῦ, ἀπεποιήθη τὴν ἐκλογὴν συμφώνως πρὸς τὰς αἰωνίους αὐτοῦ ἀρχάς. Ἰδοὺ ἡ ἀξία μελέτης αὕτη ἐπιστολή, ἣν συνιστῶμεν ἰδίως πρὸς ἐκείνους τῶν ἡμετέρων συμπολιτῶν οἵτινες δοξάζουσιν ὅτι, πλάττων αὐτοὺς ὁ Θεός, ἀνέμιξεν εἰς τὴν ζύμην ὅλα τὰ ἡδύσματα (ζητοῦμεν συγγνώμην διὰ τὴν ᾠδαίαν λέξιν) ὅσα εἰσὶν ἱκανὰ νὰ καταστήσωσιν αὐτοὺς καὶ ὑπουργοὺς καὶ νομοθέτας καὶ καλοὺς ἐνὶ λόγῳ εἰς πᾶν δημόσιον ἐπάγγελμα, κυρίως ἐμμισθον.

« Φίλτατοι συμπολῖται! Θέλετε λοιπὸν βεβαίως νὰ μὲ ἀναδείξετε νομοθέτην; Κατ' ἀρχὰς δὲν συγκατένευον νὰ πιστεύσω τὸ ἄκουσμα τοῦτο· ἤλπιζον ὅτι ἐκεῖνοι οἵτινες πρῶτοι συνέλαβον τὴν ἰδέαν ταύτην ἤθελον ἐπὶ τέλους ἐγκαταλείψει αὐτήν, ἐλεοῦντες πρεσβύτην ἀείποτε ἀποφυγόντα τὰ δημόσια, ὅστις, ἵνα πράξῃ γενναῖόν τι, πρέπει νὰ μάθῃ ἔχων ἡλικίαν καθ' ἣν οὐδὲν μανθάνομεν πλέον.

» Τῶν φίλων μου τινὲς μοὶ εἶπον ὅτι θὰ πράξω σφάλμα ἀποποιούμενος τὴν ὑμετέραν ἐντολήν. Τὸ κατ' ἐμὲ ὅμως φρονῶ τἀναντία. Εἰδὲ καὶ ἀληθῶς εἶναι τοῦτο σφάλμα, σώσατέ με ἀπ' αὐτοῦ, ὡς ἐγὼ ἐπιθυμῶ νὰ σώσω ὑμᾶς ἀπὸ παντὸς τοιούτου.

» Ἀκούσατε, παρακαλῶ, τί θέλω εἰπεῖ· τοῦτο εἶναι ἀναγκαῖον ἵνα μὴ ἀπατᾶσθε ἐκ τοῦ μεγέθους τῆς δημοτικότητός μου, ὅπως κἀγὼ δὲν τυφλώττω ἕνεκα αὐτῆς ὡς πρὸς τὴν ποιητικήν μου ἀξίαν.

» Τὰ ἑξήκοντα καὶ ὀκτὼ ἔτη τῆς ἡλικίας μου, ἡ κλονουμένη ὑγεία μου, αἱ ἕξεις τοῦ νοός μου, ὁ χαρακτήρ μου ὃν διέστρεψε πολυχρόνιος ἀνεξαρτησία ἀποκτηθεῖσα διὰ θυσιῶν, μὲ καθιστῶσιν ἀνίκανον νὰ ἐκπληρώσω τὴν καθ' ὑπερβολὴν ἔντιμον ἐντολὴν ἣν θέλετε νὰ μοὶ ἀναθέσετε. Δὲν ἐμαντεύσατε τοῦτο, φίλτατοι συμπολῖται; Δὲν δύναμαι νὰ ζήσω καὶ νὰ σκεφθῶ εἰμὴ μεμονωμένος· εἰς τοῦτο καὶ μόνον ὀφείλω τὴν μικρὰν εὐθύτητα τῆς κρίσεως περὶ ἧς ἤκουσα ἐπαίνους. Ἀλλὰ μεταξὺ θορύβων καὶ τύρβης δὲν εἶμαι πλέον ἐγὼ αὐτός· ὅθεν ὅστις θέλει νὰ διαταράξῃ τὴν ταλαίπωρόν μου κεφαλὴν ἐξ ἧς πιθανὸν ἐγεννήθησάν ποτε ὠφέλιμοί τινες συμβουλαί, ἀσφαλέστατον ἔχει πρὸς τοῦτο τρόπον, τὸ νὰ μὲ καθίσῃ ἐπὶ τῶν θρανῶν συνελεύσεως. Ἐκεῖ, σιωπηλὸς καὶ κατηφής, θέλω φανῆ κατὰ πολὺ κατώτερος τῶν δικαμιλλωμένων περὶ τὸ βῆμα εἰς ὃ εἰμὶ ἀνίκανος ν' ἀναβῶ. Νὰ παρασταθῶ, νὰ ὁμιλήσω ἢ καὶ νὰ ἀναγνώσω ἐνώπιον τοῦ δημοσίου μοὶ εἶναι ἀδύνατον· δημόσιον δὲ ὡς πρὸς ἐμὲ εἶναι πᾶσα συνάθροισις συγκεκροτημένη ἐκ πλέον ἢ δέκα ἀνθρώπων. Ἔστω δὲ τούτου ἀπόδειξις ἡ ὑπὸ πολλῶν παρεξηγηθεῖσα ἑπομένη περίστασις τοῦ βίου μου.

» Ἡ λαμπροτέρα τῶν ἀμοιβῶν ἣν δύναται νὰ ἐπιθυμήσῃ συγγραφεύς τις εἶναι ἡ κατάταξις αὐτοῦ ἐν τῇ Γαλλικῇ Ἀκαδημίᾳ, τῷ ἐνδοξοτάτῳ τούτῳ σώματι. Καὶ ὅμως τὴν τιμὴν ταύτην ἀείποτε ἀπέφυγον, ὡς γινώσκων ὅτι αἱ ἕξεις τοῦ τε χαρακτῆρος καὶ τοῦ νοός μου δὲν συμβιβάζονται πρὸς τὰς τοῦ σώματος τούτου· σημειώσατε δὲ ὅτι αἱ ἕξεις αὗται δὲν εἶναι ἀναγκαστικαὶ ὅσον καὶ αἱ τῶν δημοτικῶν συνελεύσεων.

» Ἀπὸ τοῦ 1815 ἔτους ὑπῆρξα, φίλτατοι συμπολῖται, μέτοχος τῶν ὑμετέρων θλίψεων καὶ ἐλπίδων. Πολλάκις μὲ ὠνομάσατε παρήγορον ὑμῶν· μὴ γίνεσθε λοιπὸν ἀγνώμονες. Ἀναβιβάζοντές με εἰς περιωπὴν τόσῳ ὑψηλήν, ἀφαιρεῖτε ἀπὸ τῶν συμβουλῶν μου τὴν βαρύτητα ἣν δίδει αὐταῖς ἡ ἐξαιρετική μου θέσις. Ἐν ταῖς πολιτικαῖς ἀμίλλαις τὸ πεδίον τῆς μάχης καλύπτουσι νεκροὶ καὶ τραυματίαι· ἐγὼ δέ, χωρὶς ποτὲ νὰ παρατηρήσω τὴν σημαίαν, συνετέλεσα πάντοτε, ὡς ἀληθὴς Γάλλος στρατιώτης, εἰς τὸ νὰ ταφῶσιν ἐκεῖνοι καὶ νὰ θεραπευθῶσιν οὗτοι. Ἀλλ' ἐὰν βιασθῶ σήμερον νὰ παλαίσω κἀγὼ μετὰ τῶν ἄλλων, θέλω κατασταθῆ ὕποπτος καὶ πρὸς αὐτοὺς ἐκείνους πρὸς οὓς θέλω τείνει χεῖρα βοηθείας.

» Μὴ με μακρύνετε λοιπὸν ἀπὸ τῆς μονώσεως ἣν ἀσπαζόμενος ἐφάνην πολλάκις ἔχων τὸ δῶρον τοῦ προβλέπειν τὰ μέλλοντα. Δὲν εἶμαι ἐκ τῶν ἐχόντων ἀνάγκην νὰ κράζωσι δημοσίᾳ· « εἰμὶ πατριώτης, εἰμὶ δημοκράτης. » Ἀλλ' ἀκούω ὑμᾶς λέγοντάς μοι· « πρέπει νὰ πράξῃς ἔργον αὐταπαρνήσεως. » Μὴ λησμονῆτε ὅμως, φίλτατοί μου συμπολῖται, ὅτι ἡ λέξις αὐταπάρνησις κρύπτει πολλάκις πολλὴν φιλοδοξίαν. Ἡ ἀληθὴς καὶ ἐπωφελὴς αὐταπάρνησις εἶναι ἡ ὁδηγοῦσα ἡμᾶς εἰς τὸ νὰ ἐπιχειρισθῶμεν ὅσα μόνον εἴμεθα ἱκανοὶ νὰ πράξωμεν. Εἰ δέ τις μὲ κατακρίνει ἐπὶ περιφιλαυτίᾳ, ἀπάντησιν ἐχέτω ὁλόκληρον τὸν βίον μου.

» Ἔλθωμεν καὶ εἰς τὰς ἰδέας ὅσας ζῶν μόνος συνέλαβον ἵνα τελειωθῇ τὸ δημοκρατικὸν ἔργον ὃ ἐδόθη παρὰ Θεοῦ εἰς τὴν Γαλλίαν, πρὸς ὄφελος τῶν ἄλλων ἐθνῶν. Δὲν θέλω ἔχει πάντοτε ἱκανὸν ἀριθμὸν φίλων ἐν ταῖς συνελεύσεσιν ἵνα ἀναπτύξωσι τὰς ἰδέας ταύτας εἴποτε ἔχουσί τινα ἀξίαν; Ἐνῷ ὁ λόγος μου, σιωπηλὸς καὶ δειλὸς ὤν, θέλει ἐλαττώσει τὴν δύναμιν αὐτῶν, ὁ τῶν φίλων μου θέλει ἀπ' ἐναντίας ἀναδείξει αὐτάς. Ἵνα καταβληθῶσι τὰ προσκόμματα ὅσα ἀντίκεινται εἰσέτι εἰς τὸ γενικὸν καλόν, ἀνάγκην ἔχομεν νέων καρδιῶν καὶ νοῶν.

» Παρακαλῶ λοιπὸν ὑμᾶς, φίλτατοι συμπολῖται, νὰ μὲ ἀφήσετε ἥσυχον· εἴπατε πολλάκις ὅτι εἶμαι προφήτης· ἔστω· ἀλλ' οἱ προφῆται κατοικοῦσιν ἐν τῇ ἐρήμῳ. Πέτρος ὁ Ἐρημίτης ὑπῆρξεν ἀθλιέστατος ὁδηγὸς τοῦ σταυροφορικοῦ πολέμου ὃν ἐκήρυξε μετὰ τοσαύτης γενναιότητος, εἰ καὶ εἶχε σύντροφον τὸν ἀνδρεῖον Γωλτιέρον τὸν *Χωρὶς ἔχειν*,

ὡς ἐκάλουν αὐτὸν οἱ πλούσιοι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης.

» Πλὴν τούτου, δὲν νομίζετε φρόνιμον, κατὰ τοὺς χρόνους τούτους, καθ' οὓς πάντες ἀξιοῦσιν ἑαυτοὺς ἱκανοὺς εἰς πάντα, νὰ δώσωσί τινες παράδειγμα δεικνύοντες ὅτι γινώσκουσιν ὅτι οὐδὲν γινώσκουσιν; Ἡ φύσις μ' ἔπλασε καλὸν εἰς τοῦτο καὶ μόνον τὸ ἀνεπίφθονον εἶδος τῆς ὠφελείας.

» Ἐπὶ τέλους, φίλτατοι συμπολῖται, μὴ παρασύρεσθε ὑπὸ τῆς μέθης τοῦ θριάμβου. Ἐνδεχόμενον νὰ λάβετε καὶ πάλιν ἀνάγκην νέας ἐνθαρρύνσεως. Θέλετε λοιπὸν μετανοήσει τότε ὅτι ἐπνίξατε διὰ τιμῶν τὴν ἀπολειπομένην ἀσθενῆ φωνήν μου. Ἀφετέ με ν' ἀποθάνω ὅπως ἔζησα, καὶ μὴ μεταβάλλετε εἰς ἀνωφελῆ νομοθέτην τὸν ὑμέτερον φίλον, τὸν ἀγαθὸν καὶ ἀρχαῖον ἀοιδὸν Βεραγγέρον.»

Ὁμολογητέον ὅτι σπανίως ἀναγινώσκομεν ἐπιστολὰς τόσον ὡραίας καὶ τόσον εὐμενεῖς. Ἀπήντησαν δὲ εἰς ταύτην διακόσιαι καὶ τέσσαρες χιλιάδες καὶ τετρακόσιαι ἑβδομήκοντα μία ψῆφοι, ὅτι τὸ δημοτικώτατον τῶν ὀνομάτων, τὸ τοῦ Βεραγγέρου, ἀνῆκεν εἰς τὸ ἔθνος. Ἠναγκάσθη λοιπὸν περίλυπος ὁ ποιητὴς νὰ κύψῃ τὸν αὐχένα εἰς τὴν ἐθνικὴν θέλησιν. Ἀλλὰ μετά τινας ἡμέρας, αἰσθανόμενος ὅτι ἀδύνατον ἦν αὐτῷ νὰ ἐκπληρώσῃ ἔργα νομοθέτου, ἐζήτησεν ἐκ νέου καὶ δὶς κατ' ἐπανάληψιν παρὰ τῆς συνελεύσεως τὴν ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τοῦ καθήκοντος τούτου.

Ὑπάρχει καὶ ἄλλη τις ἐπιστολὴ τοῦ Βεραγγέρου πολὺ διεξοδικωτέρα, συνάμα δὲ καὶ πολὺ ἀξιολογωτέρα τῆς ἀνωτέρω πρὸς τὸν Π. Λεβρύν, δι' ἧς ἀποποιεῖται τὴν κατάταξιν αὐτοῦ ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ. Οἱ λόγοι δι' ὧν στηρίζει τὴν ἀποποίησιν δεικνύουσιν ὑπέρ ποτε πόσον ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος ἐγίνωσκε τὸ *Γνῶθι σαυτόν*. « Μοὶ εἶναι, λέγει, ἀδύνατον νὰ συνειθίσω ἀναλογιζόμενος ὅτι πρέπει νὰ ὑποτάξω ἐμαυτὸν εἰς τὴν φήμην μου, ἐνῷ ἀείποτε ἐφρόντισα νὰ ζήσω διεζευγμένος ἀπ' αὐτῆς. » Ὁποία ἀνεξαρτησία!

Περὶ τῆς ποιητικῆς ἀξίας τοῦ Βεραγγέρου κρίνομεν περιττὸν νὰ προσθέσωμέν τι. Εἰ καὶ ἁπλοῦς ἀσματογράφος, τοσοῦτον ὅμως εἶχεν ὕψος ἰδεῶν καὶ τοιαύτην δύναμιν λόγου, ὥστε δικαίως κατατάσσεται μετὰ τῶν ἐξοχωτέρων ποιητῶν τῆς πατρίδος αὐτοῦ. Ἀλλὰ καὶ ἡ Ἑλλὰς ὀφείλει εὐγνωμοσύνην πρὸς τὸν ἔξοχον τοῦτον ἀοιδόν, διότι διὰ τῶν ἀσμάτων αὐτοῦ ἐξῆπτεν ἰδικζόντως τὸν φιλελληνισμὸν τῶν Γάλλων ἐπὶ τοῦ ἀγῶνος αὐτῆς, καὶ συνετέλεσε διὰ τούτων οὐ σμικρὸν εἰς τὴν κατάρτισιν τῆς γνώμης ἐκείνης, ἥτις ἔφερεν ἐπὶ τέλους τὴν ἀναγνώρισιν τῆς ἡμετέρας ἀνεξαρτησίας.

ΑΝΝΑ ΚΑΙ ΕΥΔΟΞΙΑ

Ἢ

αἱ δύο ἐξαδέλφαι (*).

Ἡ οἰκογένεια Ζαμοΐσκη εἶναι ἐκ τῶν εὐγενεστέρων καὶ τῶν πλουσιωτέρων τῆς Πολωνίας. Ὁ τελευταῖος τῶν Ζαμοΐσκῶν εἶχεν ἐπέκεινα τῶν δέκα χιλιάδων δούλων, καὶ ἠγαπᾶτο παρὰ πάντων. Ἐνυμφεύθη δὲ γυναῖκα ἐκ τοῦ ἰσχυροῦ οἴκου τῶν Κζαρτιριασκιδῶν, ὡραιοτάτην καὶ εἰς ἄκρον ἀγαπῶσαν τὸν σύζυγόν της.

Ὀλίγον ὅμως διήρκεσεν ἡ εὐδαιμονία τοῦ κόμητος Ζαμοΐσκη· διότι ἡ ἀγαπητὴ αὐτοῦ σύζυγος ἀπέθανε κατὰ τὸν τοκετόν.

Τὸ γεννηθὲν θυγάτριον ἐγαλακτοτρόφησε καὶ ἀνέθρεψεν ἡ γυνὴ ἑνὸς τῶν δούλων τοῦ κόμητος, γεννήσασα περὶ τὸν αὐτὸν χρόνον, ἥτις καὶ ἐπὶ τούτου ἐλθοῦσα κατῴκησεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ κόμητος ἔχουσα μεθ' ἑαυτῆς καὶ τὸν νεογέννητον υἱόν της. Ἐβαπτίσθη δὲ τὸ κοράσιον καὶ ὠνομάσθη Ἄννα.

Τὰ δύο ταῦτα παιδία συνανετράφησαν. Ἀλλὰ καί τις ἐξαδέλφη τῆς Ἄννης, Εὐδοξία καλουμένη, ὀρφανὴ ἀπὸ τῆς ἐπταετοῦς αὐτῆς ἡλικίας, ἐγένετο συγχρόνως σύντροφος αὐτῶν. Ὁ δὲ μικρὸς Ἰβὰν τοιαύτην ἔδειξε κλίσιν πρὸς τὰ γράμματα, ὥστε ὁ κόμης ἐπέτρεψε νὰ διδάσκωσιν αὐτὸν οἱ αὐτοὶ τῆς θυγατρός του διδάσκαλοι, καὶ ἐξετασθέντα ἀπέστειλε, πρὸς τελειοποίησιν τῶν σπουδῶν του, εἰς Βίλναν, ὅπου καὶ διέτριψεν ἔτη τρία.

Ἐπανελθὼν ἀνέλαβε τὴν διοίκησιν ὅλων τῶν κτημάτων τοῦ κόμητος. Ἦτο δὲ τόσῳ κατάλληλος εἰς τὸ διοικεῖν, εἶχε τὸ ἦθος τοσούτῳ εὐγενές, καὶ τοσοῦτον ἐφρόνει τὰ τῶν ἀριστοκρατῶν, ὥστε, ἐπαιρόμενος ἐπὶ τῷ τίτλῳ ἀδελφοῦ τῆς Ἄννης ὃν ἐδίδον αὐτῷ, εἶχε λησμονήσει τὴν καταγωγήν του, ὡς ἀποθανόντων μάλιστα τῶν γονέων του ἐνῷ ἦτο εἰσέτι νήπιον.

Ἠγάπα λοιπὸν καὶ τὴν Ἄνναν καὶ τὴν Εὐδοξίαν ὡς ἀδελφάς. Ἐὰν δέ ποτε ἠισθάνετο προτίμησίν τινα πρὸς τὴν πρώτην, ἀπέδιδε ταύτην εἰς τὴν σύμπτωσιν τοῦ ὅτι ὑπῆρξεν ὁμογάλακτος.

Ὁ δὲ κόμης ἠγάπα τὸν Ἰβὰν ὡς ἴδιον υἱόν· καὶ χαίρων διὰ τὰ προτερήματα καὶ τὰς ἀρετάς του, καθόσον μάλιστα αὐτὸς ὑπῆρξεν ὁ δημιουργός του, τὸν ἐπῄνει μετ' ἀληθοῦς ὑπερηφανίας.

Αἱ δύο ἐξαδέλφαι παρετήρησαν πρῶται ὅτι ἔτρεφον πρὸς τὸν Ἰβὰν τὰ αὐτὰ αἰσθήματα τὰ ὁποῖα ἐγνωμεν καὶ πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς ἡμῶν. Σημειωτέον δὲ ὅτι οἱ χαρακτῆρές των ἦσαν ἀνόμοιοι· ἡ μὲν Ἄννα ἦτο φαιδρά, ζωηρά, καὶ δυσκόλως ἀνείχετο τὴν ἀντίστασιν. Ὁ πατήρ της καὶ ἄκων συνετέλεσεν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ βιαίου χαρακτῆρός της διὰ συγκαταβάσεως εἰς τὰς παιδικάς της ὀρέξεις. Καὶ ἐπειδὴ πάντες οἱ περὶ αὐτὴν ὑπετάσσοντο εἰς τὰ θελήματά της, καθὼς καὶ ὁ ἀδελφὸς καὶ ἡ ἐξαδέλφη της ὅτε ἔπαιζον, συνείθισε νὰ θεωρῇ ὡς προσβολὴν καὶ τὴν ἐλαχίστην ἀντίστασιν.

Ἡ δὲ Εὐδοξία, ἐθεωρεῖτο ὑπὸ τοῦ κηδεμόνος της ὡς ἀληθὴς αὐτοῦ θυγάτηρ καὶ ὡς τοιαύτη ἀπήλαυε πατρικῆς φιλοφροσύνης· ἐνόησεν ὅμως ἐξ ἀρχῆς ὅτι δὲν ἦτο κόρη του. Ἐπειδὴ δὲ ἦτο πλέον συνεσταλμένη καὶ πλέον δειλὴ τῆς ἐξαδέλφης της, ἐγένετο προϊόντος τοῦ χρόνου μελαγχολική. Καί τοι ὡραιοτέρα τῆς

(*) Τὴν ἀνωτέρω Πολωνικὴν ἱστορίαν διηγήθη ἡ περιγλέπουσα Δεχτεστεῖν ἐν Βιέννῃ πρὸς τὸν δοῦκα τοῦ Richelieu, πρόσδυνα τῆς Ἑλλάδος. Εὑρίσκεται δὲ ἐν τοῖς ὑπομνήμασι τούτου.

Ἄννης, τὴν ἤρεσκέ τις ὅμως ὀλιγώτερον κατὰ πρώτην ὄψιν· ἀλλ' ἡ συνομιλία της ἔθελγε πολὺ πλέον.

Ὁσάκις ὁ Ἰβὰν ἦτο εὔθυμος, ἀνεζήτει μᾶλλον τὴν Ἄνναν· εἰ δὲ ποτε συνέβαινε νὰ εἶναι μελαγχολικός, ἠγάπα τὴν συνομιλίαν τῆς Εὐδοξίας· ἀλλ' ἐπειδὴ ὡς ἐκ τοῦ χαρακτῆρος τῆς Ἄννης ἦτο οἱ κειότερος μετ' αὐτῆς, ἐσυμπέραινέ τις κατὰ πρῶτον ὅτι αὐτὴν ἠγάπα πλειότερον.

Ἡ Εὐδοξία παρατηρήσασα τοῦτο ἐγένετο μελαγχολικωτέρα ἐπί τινας ἡμέρας· τοῦ δὲ Ἰβὰν δι πλασιάσαντος τότε τὰς πρὸς αὐτὴν φιλοφροσύνας, ἐφάνη καὶ ἡ Ἄννα ἧττον εὔθυμος. Ἀλλ' ἰδοὺ πάλιν καὶ πρὸς αὐτὴν φιλοφρονέστερος ὁ Ἰβάν. Καὶ ὅμως οὔτε ἡ μία οὔτε ἡ ἄλλη ἐγίνωσκεν εἰσέτι ὀρθῶς ὁποῖον ἦτο τὸ εἶδος τῶν πρὸς τὸν νέον αἰσθημάτων αὐτῆς. Ἀλλὰ καὶ ὁ κόμης Ζαμοῦσκης, εἴποτε ἠσθάνθη μικράν τινα ἀνησυχίαν κατὰ τοῦτο, βλέπων τὴν ἀμερόληπτον καὶ πρὸς τὰς δύο ἐξαδέλφας φιλίαν τοῦ νέου, καθησύχαζε.

Τί δὲ ἐσκέπτετο ὁ κόμης περὶ τῆς ἀποκαταστάσεως τῆς θυγατρὸς καὶ τῆς ἀνεψιᾶς του; οὐδεὶς ἐγίνωσκεν. Ἴσως ἀνέβαλεν εἰς ἄλλην ἐποχὴν τὴν περὶ τούτου φροντίδα, ἐπειδὴ ἐλυπεῖτο πολὺ νὰ χωρισθῇ ἀπ' αὐτῶν.

Μίαν τῶν ἡμερῶν ἀνήγγειλεν ὅτι εἶχεν ἀνάγκην νὰ ἐπισκεφθῇ τὰ κτήματά του καὶ τὰ τῆς Εὐδοξίας, καὶ ὅτι ἦτο ἠναγκασμένος νὰ ἀναχωρήσῃ ἐπί τινας ἡμέρας καὶ νὰ συμπαραλάβῃ καὶ τὸν Ἰβάν. Ἀνεχώρησαν λοιπόν, καὶ τὴν ὡρισμένην ἡμέραν τῆς ἐπανόδου αἱ δύο ἐξαδέλφαι ἡτοιμάσθησαν νὰ ὑποδεχθῶσι μετά τινος ἐπισκμύτητος αὐτούς. Προσεκάλεσαν δὲ καὶ τινας φίλους οἵτινες, ἱστάμενοι εἰς τὰ παράθυρα μετὰ τῆς Εὐδοξίας καὶ τῆς Ἄννης, περιέμενον νὰ ἴδωσι μακρὰν τοὺς ἐρχομένους. Τοὺς παρετήρησαν τέλος πάντων περὶ τὸ ἑσπέρας, σπεύδοντας νὰ φθάσωσι πρὸ τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου, καὶ διὰ τοῦτο προπορευομένους τῶν ἀκολούθων αὐτῶν.

Ὅλα σχεδὸν τὰ χωρία τῆς Πολωνίας κεῖνται ἐπὶ κλιτύος βουνῶν, τῶν ὁποίων οἱ πρόποδες βρέχονται ἀπὸ λίμνας· τούτων δὲ τὰ ὕδατα συνέχονται ἀπὸ στενοὺς φραγμοὺς ὅπως, μεταβαίνοντα πρὸς τοὺς παρακειμένους μύλους, κινήσωσιν αὐτούς. Ἐπὶ τοιούτου λοιπὸν φραγμοῦ ἡ στενῆς ὁδοῦ βαδίζοντες ὅ τε κόμης καὶ ὁ Ἰβὰν ἤρχοντο. Ἀνυπόμονος ὡς πατὴρ ἐπιθυμῶν νὰ ἴδῃ τὰ τέκνα του ἔτρεχεν ὁ κόμης ἀπὸ ῥυτῆρος, ἐνῷ ἤρχετο πρὸς αὐτὸν βραδυπατοῦσα καὶ ἀπαθὴς ἀγέλη βοῶν. Αἴφνης εἷς τούτων ἐξαγριωθεὶς ἕνεκα τῆς ταχύτητος τῶν ἐφίππων, ὁρμᾷ κατὰ τοῦ κόμητος καὶ βυθίζει τὰ κέρατα εἰς τὴν πλευρὰν τοῦ ἵππου του· οὗτος δὲ κατακυλισθεὶς ἔπεσεν εἰς τὴν λίμνην μετὰ τοῦ ἀναβάτου. Ἀμέσως ὁ Ἰβὰν κατεπήδησε καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ ὕδωρ ἵνα σώσῃ τὸν εὐεργέτην του· ἀλλὰ τὸ ἐπιχείρημα ἦτο καὶ δύσκολον καὶ ἐπικίνδυνον· διότι ὁ κόμης, οὗτινος εἰς τῶν ποδῶν ἐκρατεῖτο ἀπὸ τὸν ἀναβολέα, ἐσύρετο ἀπὸ τὸν ἵππον, ὅστις εἰ καὶ τραυματίας καὶ αἱματόφυρτος, ἐκολύμβα ταχύτερον τοῦ Ἰβάν· οὗτος δὲ παρεμποδιζόμενος ἀπὸ τὸ βάρος τοῦ ἐνδύματός του, δὲν ἐπρόφθανε νὰ τὸν ἁρπάσῃ καί τοι πολλάκις ἤγγιζεν αὐτόν. Τέλος πάντων, μετὰ πολλοὺς ἀγῶνας, τὸν ἔφθασεν, ἔσυρε τὸν πόδα του ἀπὸ τὸν ἀναβολέα, καὶ τὸν ἐκράτει ἄνωθεν τοῦ ὕδατος ἕως οὗ ἦλθε λέμβος καὶ τοὺς παρέλαβεν.

Εὔκολον νὰ φαντασθῶμεν ὁποία τρομερὰ ἀνησυχία ἐπεκράτει εἰς τὸν οἶκον τοῦ κόμητος· δὲν ἠκούοντο εἰμὴ κλαυθμοί, ὀδυρμοὶ καὶ οἰμωγαὶ ἀπελπισίας· ἡ Ἄννα λειποθυμήσασα ἔπεσεν εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς ἐξαδέλφης της, καὶ ἠμιθανεῖς σχεδὸν ἐφέρθησαν ἀμφότεραι εἰς τοὺς κοιτῶνάς των· ὅτε δὲ ἀνένηψαν ἔμαθον τὸ τρομερὸν δυστύχημα. Δὶς ὁ ἰατρὸς ἐρλεβοτόμησε τὸν κόμητα, καὶ ὅμως οὐδεμία ὑπῆρχεν ἐλπὶς σωτηρίας· ἡ θεραπεία ἦτο ἀδύνατος καὶ ἡ ζωὴ τοῦ ἀσθενοῦς ἐσβέννυτο μετὰ ταχύτητος.

Οἱ προσελθόντες εἰς ὑποδοχὴν τοῦ κόμητος, ἀνεχώρουν ἵνα ἑτοιμασθῶσι διὰ τὴν κηδείαν του.

Μετά τινας ὥρας ὁ Ἰβὰν, καταβεβλημένος ἀπὸ τὸν πολὺν κόπον καὶ τὴν τόσην ὀδύνην, συνήνωσε τὰ δάκρυά του μὲ τὰ δάκρυα τῶν δύο ἐξαδέλφων.

Περὶ τὸ μεσονύκτιον ὁ κόμης ἀνέλαβεν ἐπὶ μικρὸν τὰς αἰσθήσεις του· οἱ ὀφθαλμοί του ἐπλανήθησαν πανταχοῦ, καὶ τὸ στόμα του ἐψέλλισε τὰ ὀνόματα τῆς Ἄννης, τῆς Εὐδοξίας καὶ τοῦ Ἰβάν· συγχρόνως σταλαγμοὶ ποτοῦ τινος ἐζωογόνησαν αὐτόν· τὸν ἀνεσήκωσαν λοιπὸν εἰ καὶ μετὰ πολλῆς δυσκολίας. Λαβὼν τότε τὴν χεῖρα τοῦ Ἰβὰν καὶ δείξας πρὸς αὐτὸν τὰς δύο ὀρφανάς· αὐτέ μου, εἶπε, σὺ μόνος μένεις τοῦ λοιποῦ προστάτης αὐτῶν». Ἀμέσως καὶ οἱ τρεῖς ἐγονυπέτησαν πρὸ τοῦ ψυχορραγοῦντος, ὅστις εὐλογήσας καὶ τοὺς τρεῖς, συνήνωσε τὰς χεῖρας τῆς Ἄννης καὶ τοῦ Ἰβὰν καὶ παρέδωκε τὸ πνεῦμα.

Ἡ Ἄννα ἔπεσεν ἐπὶ τοῦ πατρός της καὶ μάλις καὶ μετὰ βίας κατώρθωσαν νὰ τὴν ἀποσπάσωσιν· ἀπεμάκρυναν δὲ καὶ αὐτὴν καὶ τὴν ἐξαδέλφην της. Ἡ δὲ ὀδύνη των ἐγίνετο σφοδροτέρα, διότι ὅπου καὶ ἂν ἔστρεφον τοὺς ὀφθαλμοὺς ἔβλεπον τὰ ἄνθη τὰ ὁποῖα μόναι εἶχον προετοιμάσει διὰ τὴν ὑποδοχὴν τοῦ πατρός των. Μόνος ὁ Ἰβὰν, παλαίων γενναίως πρὸς τὴν λύπην του, ἐξεπλήρωσε τὰ θλιβερὰ καθήκοντα τῆς τελευταίας ἐκείνης ὥρας.

Ἐπὶ ἓν ἔτος καὶ ἐπέκεινα μετὰ τὸν θάνατον τοῦ κόμητος, αἱ δύο ἐξαδέλφαι ἔζησαν ὅλως μεμονωμέναι χωρὶς ποτε νὰ δεχθῶσιν οὐδεμίαν ἐπίσκεψιν.

Ἐπειδὴ δὲ, κατὰ τὸν Ἰβάν, ἡ Ἄννα ἦτο ἡ πλέον ἀξιολύπητος, πρὸς αὐτὴν ἐπεδαψίλευε τὰς παραμυθητικὰς περιποιήσεις του. Ἐνόμισεν ὅτι ταύτην ἠγάπα περισσότερον, ἡ δὲ Ἄννα ἐνόμισεν ὅτι αὐτὴν ἐπροτίμα ὁ Ἰβάν. Ἑρμηνεύσασα κατὰ τὴν καρδίαν της τὰς τελευταίας λέξεις τοῦ πατρός της, ἐθεώρει ἑαυτὴν ὡς μνήστην τοῦ Ἰβάν, καὶ δὲν ἔκρυπτε πλέον τὴν πρὸς αὐτὸν κλίσιν της. Ἡ δὲ Εὐδοξία, ἀπελπισθεῖσα τοῦ νὰ ἑνωθῇ μετ' ἐκείνου τὸν ὁποῖον ἠγάπα οὐχ ἧττον τῆς ἐξαδέλφης της, ἔκλαιεν ἐν σιωπῇ τὸν δυστυχῆ ἔρωτά της.

Ἀπροσδοκήτως ἡ πολυχρόνιος θλῖψις τῆς Εὐδοξίας διεσκεδάσθη, καὶ τὸ μειδίαμα ἐπανῆλθεν εἰς τὰ χείλη της. Αὐτὴ, ἥτις πρὸ ἑνὸς ἔτους καὶ ἐπέκεινα ἀπέφευγε τὸν Ἰβάν, εὐχαριστεῖτο σήμερον νὰ τὸν βλέπῃ συνεχῶς, καὶ διὰ μιᾶς ὅλη ἡ ἀρχαία αὐτῶν οἰκειότης ἀνεγεννήθη. Καὶ παρούσης μάλιστα τῆς Ἄννης προσήλωνεν ἐπ' αὐτοῦ βλέμμα ἀγάπης, τὸ ὁποῖον ἐφαίνετο λέγον· « Ναί, ἠμπορῶ ἀκόμη νὰ γείνω εὐτυχής. » Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἡ αἰφνιδία αὕτη μεταβολὴ ἐφάνη παράδοξος εἰς τὴν Ἄνναν· ἀλλὰ μικρὸν κατὰ μικρὸν ἤρχισε νὰ ζηλοτυπῇ· εἰς ἄκρον ὅμως φιλότιμος ἔκρυψεν ἐπιμελῶς τὸ αἴσθημά της, καὶ μόνον εἰς πιστὴν ὑπηρέτιδα, τὴν καλουμένην Αἰκατερίναν, ἐξεμυστηρεύθη τὴν ὑποψίαν της, καὶ τὴν παρήγγειλε νὰ κατασκοπεύσῃ τὴν διαγωγὴν τῆς ἐξαδέλφης της καὶ τοῦ Ἰβάν. Ἔμαθε δὲ ἐπὶ τέλους ὅτι συνηντήθησαν κρυφίως εἰς σύνδενδρόν τι μέρος τοῦ κήπου, περὶ τὴν αὐγήν, πρὶν ἔτι ἐξυπνήσῃ τις ἄλλος.

— Κυρία, εἶπεν ἡ Αἰκατερίνα, σὲ προδίδει.

— Πόθεν ἡ ἀπόδειξις;

— Ὁ Ἰβὰν γονατίσας πρὸ τῆς Εὐδοξίας ἐζήτει συγχώρησιν· ἡ δὲ Εὐδοξία τὸν ἀνεστήκωσε μὲ βλέμμα περιπαθὲς καὶ ἐφιλήθησαν.

Λυπηθεῖσα εἰς ἄκρον διότι ἐπεβούλευον αὐτὴν οἱ δύο ἄνθρωποι τοὺς ὁποίους ὑπὲρ πάντα ἄλλον ἠγάπα, ἀπεφάσισε νὰ τιμωρήσῃ τὴν ἀγνωμοσύνην καὶ τὴν ἐπιβουλήν των.

Ἀπό τινων ἡμερῶν οἱ ὑπηρέται τῆς Εὐδοξίας κατεγίνοντο προετοιμάζοντες τὴν ἄμαξαν τῆς κυρίας των, φροντίσαντες προσέτι νὰ ὑπάρχωσιν ἕτοιμοι ἵπποι εἰς διαφόρους σταθμούς. Ἐκ ταύτης μόνης τῆς προετοιμασίας ἐσυμπεραίνετο ὅτι ἐσκόπει νὰ ἀναχωρήσῃ, διότι εἰς οὐδένα εἶχε φανερώσει τὸ σχέδιόν της. Ἐσπέραν δέ τινα πλησιάσασα μετὰ συστολῆς τὴν Ἄνναν, « ἀγαπητή μου ἐξαδέλφη, εἶπεν ἔνδακρυς, ἀναγκάζομαι νὰ σὲ ἀφήσω αὔριον· ἐλπίζω ὅμως ὅτι δὲν θ' ἀργοπορήσω νὰ ἐπιστρέψω ἂν καὶ πρὸς τὸ παρὸν ἀδυνατῶ νὰ προσδιορίσω τὴν ἐποχὴν τῆς ἐπιστροφῆς μου. Ἡ κόμησσα Σοφία Δολγουρίσκα, ἡ μόνη μετὰ σὲ συγγενής μου, εἶναι ἐπικινδύνως ἀσθενὴς καὶ ἐπιθυμεῖ νὰ μὲ ἴδῃ, ἴσως τὴν τελευταίαν φοράν. Χρεωστῶ λοιπὸν νὰ ἐκπληρώσω τὸ ἱερὸν τοῦτο καθῆκον, καὶ θ' ἀναχωρήσω αὔριον πολὺ πρωΐ. Θὰ παραλάβω μαζῆ μου μίαν μόνην ὑπηρέτιδα· ὁ δὲ Ἰβὰν θὰ ἐπιτηρῇ ἐν τῇ ἀπουσίᾳ μου τοὺς λοιποὺς ὑπηρέτας τοὺς ὁποίους ἀφίνω ἐδῶ. Ὑγίαινε, ἐξαδέλφη μου, μὴ λησμονήσῃς τὴν Εὐδοξίαν, ἡ ὁποία, ἔσο βεβαία, θὰ σὲ ἀγαπᾷ περιπαθέστατα μέχρι τελευταίας ἀναπνοῆς.»

Καὶ ταῦτα εἰποῦσα ἐνηγκαλίσθη τὴν Ἄνναν καὶ τὴν κατεφίλει. Ἀλλὰ τοιαύτη συγκίνησις ψυχῆς, προκειμένης τόσῳ βραχείας ἀπουσίας, δὲν ἐφάνη πολλὰ φυσικὴ πρὸς τὴν Ἄνναν, καὶ διὰ τοῦτο συνέλαβε μεγάλας ὑποψίας. Ἐφαντάσθη ὅτι ἡ ἐξαδέλφη της καὶ ὁ Ἰβὰν ἐσυμφώνησαν νὰ δραπετεύσωσι, καὶ ὅτι ἡ ἀπουσία τῆς Εὐδοξίας ἦτο ἁπλῶς πρόφασις ὅπως ἐκτελέσωσιν εὐκολώτερον τὰ σχέδιά των· ἡ Εὐδοξία ὅμως, εἰς ἄκρον τεταραγμένη, δὲν παρετήρησε τὴν ψυχρότητα μὲ τὴν ὁποίαν ἡ ἐξαδέλφη της ἄκουσε τὴν ἀναχώρησίν της. Μετ' ὀλίγον ἡ Ἄννα, ἐλθοῦσα εἰς τὸν θάλαμόν της, εἶπε πρὸς τὴν πιστὴν ὑπηρέτιδά της· « Βεβαίως, οἱ ἀχάριστοι ἑτοιμάζονται νὰ φύγωσι, καὶ νὰ πληρώσωσι τὰς εὐεργεσίας τοῦ πατρός μου καὶ τὰς ἐδικάς μου σπαράττοντες τὴν καρδίαν μου, τῆς ὁποίας τὸ μόνον σφάλμα εἶναι ὅτι ἠπατήθη πιστεύσασα εἰς τὴν τιμήν των... Τρέξε, μὴ χάνῃς μήτε στιγμήν... ἀκολούθησέ τους παντοῦ... παρατήρησε τί θὰ κάμωσι, καὶ ἐπίστρεψε νὰ μὲ εἰδοποιήσῃς. »

Καὶ ἡ μὲν ὑπηρέτις ἔσπευσε νὰ ὑπακούσῃ, ἡ δὲ κυρία, κατασπαραττομένη ὑπὸ ζηλοτυπίας, κατεκλίθη περίλυπος. Ἀναπολοῦσα τὰς ἀποδείξεις τῆς ἀγάπης ὅσας ποτε ἔδωκεν αὐτῇ ὁ Ἰβάν, καὶ τὴν περιπαθῆ καὶ ἀρχαίαν φιλίαν τῆς ἐξαδέλφης της, ἠγωνίζετο ν' ἀποδάλῃ τὴν σκληρὰν ἰδέαν ὅτι ἠπατᾶτο ἀπὸ τοὺς φιλτάτους τῆς καρδίας της. Ἀλλ' ἐν τοσούτῳ ἐπανελθοῦσα ἡ ὑπηρέτις ἀνέφλεξε τὰς ὑποψίας της.

— Τοὺς εἶδες μαζῆ; ἠρώτησεν ἡ Ἄννα.

— Ὅ,τι τοὺς ἄφησα.

— Καὶ ποῦ ἦσαν;

— Ὅπου καὶ τὴν ἄλλην φοράν, εἰς τὸν κῆπον.

— Καὶ τί ἤκουσες;

— Ὅταν ἐπλησίασα ἐκεῖ τοὺς εὗρα καὶ τοὺς δύο. Ὁ Ἰβὰν ἦτον ἀκόμη γονατισμένος πρὸ τῆς Κ. Εὐδοξίας, καὶ ἐκράτει ἔγγραφον τὸ ὁποῖον ὑποθέτω ὅτι θὰ ἔδωκεν ἐκείνη, ἐπειδὴ τὴν ἐβίαζε νὰ τὸ λάβῃ ὀπίσω. Ἡ ἀπόφασίς μου εἶναι ἀμετάβλητος, εἶπεν ἡ ἐξαδέλφη σας. Ἔσο φρόνιμος, ὡς μὲ τὸ ὑπεσχέθης. Ἐντὸς τριῶν ἡμερῶν πρέπει νὰ γίνωσι γνωστά.

— Ἐντὸς τριῶν ἡμερῶν! ἀνέκραξε στενάξασα ἡ Ἄννα.

— Εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἐξηκολούθησεν ἡ Εὐδοξία, θὰ σὲ ἀπολύσω ἀπὸ τὸν ὅρκον σου· ἀλλ' ἕως τότε ἂς μὴ μάθῃ τίποτε ἡ ἐξαδέλφη μου διὰ τὰ σχέδιά μας. Ἀλλ' ὁ Ἰβάν, γονατιστὸς πάντοτε, τὴν παρεκάλεσε νὰ ἀναβάλῃ, ἔστω καὶ διὰ μίαν ἡμέραν, τὴν ἀναχώρησίν της.

— Ἀγαπητέ μου Ἰβάν, ἀπεκρίθη ἡ ἐξαδέλφη σας, αὔριον περὶ τὰ ἑξημερώματα θὰ ἔχωμεν καὶ οἱ δύο ἐκπληρωμένον τὸ χρέος μας.—Καὶ ἔκλαυσε πικρῶς. Ἔπειτα ἀνεχώρησαν ἀπὸ τὸν κῆπον, ὁ δὲ Ἰβάν, βαλὼν τὸ ἔγγραφον εἰς τὴν καρδίαν του, φιλτάτη μου Εὐδοξία, εἶπεν, ἐδῶ θὰ μείνῃ καὶ τὸ μυστικόν σου καὶ ἡ πρὸς σέ μου ἀγάπη, καὶ θὰ μείνωσι μέχρι θανάτου.

— Ὑγίαινε, Ἰβάν, ἀπεκρίθη ἡ Εὐδοξία, φρόντισε νὰ μὴν ἐξυπνήσῃ ἡ Ἄννα αὔριον τὸ πρωΐ· δὲν αἰσθάνομαι ἀρκετὴν δύναμιν νὰ κρύψω περισσότερον ἀπὸ αὐτὴν τὸ μυστικόν μου· ἂς ἀποφύγωμεν συνομιλίαν ἡ ὁποία θὰ καταθλίψῃ τὴν καρδίαν μου. Καὶ ἐχωρίσθησαν· ἐγὼ δὲ ἔτρεξα νὰ σᾶς εἰδοποιήσω ἐπειδὴ δὲν θὰ ἀργοπορήσῃ νὰ ἐξημερώσῃ.

Δὲν ἔμενεν ἄρα πλέον ἡ ἐλαχίστη ἀμφιβολία ὅτι ὁ ἔρως τῆς Ἄννης εἶχεν ἀντίπαλον· ὅθεν ἡ ἀγανάκτησίς της μετεβλήθη τὴν ὥραν ἐκείνην εἰς καταφρόνησιν. Ἀποφασίσασα ὅμως νὰ διαταράξῃ τὰ σχέδια τῶν δύο ἐπιβούλων, ἐξηπλώθη φέρουσα τῆς ἡ-

μέρας τὸ ἔνδυμα διὰ νὰ σηκωθῇ μετ' ὀλίγον. Ἀλλά, καταπονηθεῖσα ἀπὸ τὴν μεγίστην λύπην της, ἀπεκοιμήθη· καὶ μόλις διεσκέδασαν τὰ ἀπαίσια ὄνειρά της αἱ τελευταῖαι προετοιμασίαι τῆς ἀναχωρήσεως τῆς Εὐδοξίας.

Ἐγερθεῖσα ἔδραμεν ἀμέσως εἰς τὸ παράθυρον καὶ εἶδε τὴν ἐξαδέλφην της ἀποσπωμένην ἀπὸ τὰς ἀγκάλας τοῦ Ἰβάν, καὶ δίδουσαν αὐτῷ μικρὰν θήκην τὴν ὁποίαν ἠσπάσθη περιπαθῶς, ἐνῷ ἐκείνη ἀνέβη μετὰ σπουδῆς εἰς τὴν ἄμαξαν. Ἐκμανεῖσα ἡ Ἄννα, ἔδραμεν εἰς τὴν αὐλὴν διὰ νὰ τοὺς συλλάβῃ ἐπ' αὐτοφώρῳ· ἀλλ' ὅταν κατέβη, ἡ ἅμαξα εἶχεν ἤδη ἀναχωρήσει μετὰ μεγίστης ταχύτητος. Ὁ δὲ Ἰβάν, ἐνδακρυς ἔτι, παρηκολούθει διὰ τοῦ βλέμματος τὸ ὄχημα. Παρατηρήσας δὲ μετ' ὀλίγον τὴν Ἄνναν·

— Φιλτάτη μου, εἶπεν, Ἄννα, οὔτε σ' ἐπερίμενα, οὔτ' ἐπεθύμουν νὰ ἔλθῃς ἐδῶ· ἡ Εὐδοξία καὶ ἐγὼ εἴχαμεν ἀποφασίσει νὰ μὴ σὲ λυπήσωμεν μὲ νέους ἀποχαιρετισμούς.

— Τὸ σχέδιόν σας, ἀνέκραξεν ἐκείνη μειδιῶσα εἰρωνικῶς, ἦτον καλὰ ὠργανισμένον· ἀλλὰ μένει ἀκόμη καιρὸς διὰ νὰ ματαιώσω τὸν ἐπίβουλον σκοπόν σας, ὁ ὁποῖος μὲ ἐμπνέει καὶ καταφρόνησιν καὶ ἀποστροφήν· ἰδοὺ τὰ μόνα αἰσθήματα τὰ ὁποῖα αἰσθάνομαι ἀπὸ σήμερον διὰ σᾶς.

— Ἄννα, εἶπεν ἐκστατικὸς ὁ Ἰβάν συνάμα δὲ καὶ μετὰ λύπης καὶ ὑπερηφανείας, εἰς ἐμὲ λέγεις αὐτά;

— Ναί, εἰς σέ, Ἰβὰν Ἰβάνοβιτς, εἰς σέ· καὶ σὲ προστάζω νὰ μὲ δώσῃς τὴν θήκην καὶ τὰ ἔγγραφα τὰ ὁποῖα ἔλαβες ἀπὸ τὴν ἐξαδέλφην μου.

— Ἄννα, φιλτάτη μου Ἄννα, ἔχασες τὸ λογικόν σου; δὲν βλέπεις πότοι ὑπηρέται εἶναι παρόντες; οὔτε ὥρα, οὔτε τόπος κατάλληλος εἶναι ἐδῶ διὰ νὰ ἐξηγηθῶμεν.

— Ἐὰν ἔχασα τὸ λογικόν μου, τὸ ἔχασα ὅταν ἐπίστευσα τὰ ψεύδη σου, ἀλλὰ σήμερον τὰ ἐνόησα, καὶ σὲ προστάζω ἐκ δευτέρου νὰ μὲ δώσῃς τὰ ἔγγραφα ἐκεῖνα. Θὰ τολμήσῃς καὶ πάλιν νὰ ἐναντιωθῇς;

— Ὁ τρόπος σου, Ἄννα, θὰ μ' ἔδιδε τὸ δικαίωμα νὰ μὴ σὲ ὑπακούσω, καὶ ἂν δὲν εἶχα ὁρκισθῇ.

— Δός με τα ἀμέσως, σὲ λέγω.

Καὶ ταῦτα εἰποῦσα ὥρμησε πρὸς τὸν Ἰβὰν διὰ ν' ἁρπάσῃ τὰ ἔγγραφα ἀπὸ τὸν κόλπον του, ἀλλ' ἔπεσε καὶ ἐπληγώθη. Καὶ τὴν ἐσήκωσαν μὲν ἀμέσως, ἡ πτῶσίς της ὅμως τὴν ἐξήγριωσεν.

— Ἰβὰν Ἰβάνοβιτς, ἀνέκραξε, μ' ἐπρόδωκες· εἶσαι ἐλεεινός. Ἡ διαγωγή σου εἶναι ἀξία τιμωρίας δούλου, διότι δὲν εἶσαι παρὰ δοῦλος.

— Δοῦλος! ἀνέκραξεν ὁ Ἰβάν, δοῦλος, Ἄννα! Ἡ ἀγαθότης ὅμως τοῦ πατρός σου μὲ ἀνέδειξεν ἴσον σου.

— Λυθάδη! ποία ἡ ἀπόδειξις; Δεῖξαί με τὴν πρᾶξιν τῆς ἀπελευθερώσεώς σου! εἶσαι δοῦλος σὲ λέγω, δοῦλος ἀποστάτης μὴ ὑπακούων εἰς τὰς προσταγὰς τῆς κυρίας σου, καὶ διὰ τοῦτο θὰ λάβῃς τὴν τιμωρίαν τῶν δούλων . . . Πιάσατέ τον ἀμέσως, εἶπε στραφεῖσα πρὸς τοὺς περὶ αὐτὴν χωρικούς, καὶ πάρετε τὰ ἔγγραφα τὰ ὁποῖα παρακούων τὴν προσταγήν μου δὲν μὲ δίδει· καὶ ἀμέσως μαστιγώσατε αὐτόν· ἑκατὸν φλωρία θὰ δώσω εἰς ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος θὰ ἐκπληρώσῃ πρῶτος τὴν προσταγήν μου καὶ θὰ μὲ φέρῃ τὰ ἔγγραφα.

Οἱ ἄνθρωποι τῶν κατωτέρων τάξεων ἀγαπῶσι πάντοτε νὰ ταπεινόνωσι τοὺς ἀνωτέρους των· ἀλλά, πλὴν τούτου, τοιοῦτος εἶναι ὁ βαθμὸς τῆς ὑποταγῆς τῶν χωρικῶν τῆς Πολωνίας καὶ τῆς Ῥωσσίας εἰς τοὺς κυρίους των, ὥστε οἱ περὶ τὴν κόμησσαν Ζαμοΐσκαν ἐξεκέλεσαν ἀμέσως τὰς προστάγάς της, καὶ ὁ ταλαίπωρος Ἰβὰν ὑπέστη τὴν αἰσχροτέραν τῶν τιμωριῶν.

Καὶ δοῦλος ὢν ὁ Ἰβὰν ἤθελεν αἰσθανθῇ τὸ αἶσχος τῆς τιμωρίας ταύτης, τοιοῦτον ἦτο τὸ φυσικὸν ὕψος τοῦ νοός του. Ἐννοεῖται ἄρα ὅτι ἡ ἐλευθερία ἀγωγὴ ἣν ἐπεδαψίλευσεν αὐτῷ ὁ εὐεργέτης του, ἐδεείνωσε πολὺ πλέον σήμερον τὴν συναίσθησιν τῆς ταπεινώσεώς του.

Ἡ ὀργὴ τῆς Ἄννης ἦτο τρομερά· καὶ ὅμως μεγίστην ᾐσθάνετο τύψιν συνειδότος ἀναπολοῦσα ὅτι ὑπῆρξεν ἄδικος. Ἐλθοῦσα εἰς τὸν θάλαμόν της ἐγονυπέτησεν, αἰσχυνομένη ἑαυτήν, πρὸ τῆς εἰκόνος τοῦ πατρός της, καὶ ἐνόμισεν ὅτι τὸ αὐστηρόν του βλέμμα τὴν ἐπέπληττε διὰ τὴν διαγωγήν της. Ἀλλ' ὁποία ὑπῆρξεν ἡ ἀγωνία της ὅτε ἔλαβε τὰ ἔγγραφα! Εἶδεν ἐν πρώτοις ὅτι ἡ θήκη, περιέχουσα τὴν εἰκόνα καὶ τρίχας τῆς κεφαλῆς της, ἦτο αὐτὴ ἐκείνη τὴν ὁποίαν εἶχε δώσει ἄλλοτε πρὸς τὴν Εὐδοξίαν· περιεῖχε δὲ περιπλέον ἔγγραφά τινα ἰδιοκτησίας καὶ ἐπιστολὴν τῆς ἐξαδέλφης της πρὸς αὐτήν. Ἀνοίξασα τὴν ἐπιστολὴν μετὰ σπουδῆς ἀνέγνωσεν ὅτι ἡ Εὐδοξία, ἀφοῦ ἐπὶ μακρὸν χρόνον ἐπάλαισε πρὸς τὸν ἔρωτα εἰς ὃν δὲν ἀνταπεκρίνετο τὸ ὑποκείμενον τῆς ἀγάπης της, ἀπεφάσισε νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸν κόσμον· ἀλλά, πρὶν ταφῇ διὰ παντὸς εἰς τὸ μοναστήριον, ἤθελε νὰ δώσῃ πρὸς τοὺς φίλους της δεῖγμα τῆς ἀμεταβλήτου ἀγάπης της· παρεχώρει λοιπὸν ὅλα τὰ κτήματά της πρὸς τὸν Ἰβὰν καὶ τὴν ἐξαδέλφην της. Μόνον δὲ ὅρον ἔθετε τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν δούλων της καὶ τὴν πρὸς αὐτοὺς χορηγίαν πόρων ὑπάρξεως, καθόσον μάλιστα εἶχον μείνει μετ' αὐτῆς ἀπὸ τῆς παιδικῆς της ἡλικίας.

« Ὑγίαινε, φιλτάτη μου Ἄννα, ἔλεγε περὶ τὸ τέλος τῆς ἐπιστολῆς. Εἴθε νὰ εἶσαι εὐτυχὴς ὅσον τὸ ἐπιθυμεῖ ἡ Εὐδοξία σου, καὶ εἴθε ἡ ἀγάπη τοῦ Ἰβὰν νὰ συντελέσῃ εἰς τὸ νὰ λησμονήσῃς τὴν ἀπουσίαν μου! Ἀποδίδουσα δὲ τὴν εἰκόνα καὶ τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς σου, ἐπιθυμῶ νὰ σὲ ἀποδείξω ὅτι θέλω νὰ κόψω πάντα ἐπίγειον δεσμόν, καὶ νὰ κατευθύνω ὅλους μου τοὺς λογισμοὺς εἰς ἄλλον κόσμον ὅπου ἐλπίζω ὅτι θὰ ἐνταμωθῶμεν. »

Πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ ζωγραφήσω τὴν ἀπελπισίαν τῆς ταλαιπώρου Ἄννης ὅτε ἀνέγνωσε ταῦτα; « Φέρετέ τον, ἀνέκραξεν, ἀποτεινομένη πρὸς τοὺς ἐλθόντας νὰ ζητήσωσι τὴν ἀμοιβὴν δούλους της, φέρετέ τον νὰ ζητήσω συγχώρησιν καὶ ν' ἀποθάνω

ἐμπρός του. Ὅστις μὲ φέρει τὸν Ἰβὰν θὰ ἐλευθερωθῇ ἀμέσως καὶ αὐτός· καὶ οἱ συγγενεῖς του. » Ἀκράτητοι καὶ πρόθυμοι οἱ χωρικοί, αὐτοὶ οἱ πρὸ μικροῦ ἐκτελέσαντες τὴν αὐστηρὰν προσταγὴν τῆς κυρίας των, ἔδραμον εἰς ἀναζήτησιν τοῦ Ἰβὰν· ἀλλ' οὐδαμοῦ ἀνεκάλυψαν τὰ ἴχνη τοῦ δυστυχοῦς ἐκείνου. Ὀργισθεὶς οὗτος διὰ τὴν ἀτιμωτάτην τιμωρίαν εἰς ἣν ὑπεβλήθη, καὶ κατεχόμενος ἀπὸ τρομερὰν ἐπιθυμίαν ἐκδικήσεως, ἰσχυροτέραν καὶ τοῦ ἔρωτός του, κατέφυγεν ὡς μαινόμενος εἰς τὰ δάση. Τρεῖς ἡμέρας ἐπλανήθη εἰς αὐτά, εἰσερχόμενος καὶ εἰς τὰ μᾶλλον ἀπρόσιτα μέρη, ἐν μέσῳ τῶν φωλεῶν τῶν ἀγριωτέρων θηρίων. Περὶ τὴν τρίτην νύκτα βροχὴ ἔπεσε βαγδαιοτάτη, ἥτις ὅμως δὲν ἦτο ἱκανὴ νὰ καταπραύνῃ τὸν πυρετὸν τῆς καρδίας του. « Ἂς ἐλευθερωθῶ, ἀνεφώνησεν, ἀπὸ τὴν ζωὴν ἡ ὁποία μὲ εἶναι μισητή, καὶ ὁ θάνατός μου ἂς φαρμακίσῃ τὴν ζωὴν ἐκείνης ἡ ὁποία μὲ ἐξίβρισε τόσον ἀδίκως. Καὶ διὰ νὰ καταστήσω ἔτι πληρεστέραν τὴν τύψιν τῆς συνειδήσεώς της, θ' ἀποθάνω πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν της ».

Εἶπε καὶ διευθύνθη πρὸς τὴν οἰκίαν τῆς κομήσσης. Περιπατῶν ἐν μέσῳ δάσους πυκνοτάτου καὶ σκοτεινοῦ ὁδηγὸν εἶχε τὴν λάμψιν τῶν ἀστραπῶν. Τέλος κάντων εἶδε τοὺς κήπους τῆς οἰκίας καὶ ἤκουσε τὸν ἦχον τοῦ ὡρολογίου σημήναντος μίαν ὥραν. Βαδίζων μετὰ ταχύτητος, ἔφθασε μετὰ μικρὸν εἰς τὸν πυλῶνα τοῦ κήπου, εἰσῆλθεν ἀπαρατήρητος, καὶ εἶδεν ὅτι ἓν μόνον φῶς ἔφεγγε, καὶ τοῦτο εἰς τὸν κοιτῶνα τῆς Ἄννης· « Ἀ! ἀνεφώνησεν, ὁ ὕπνος φεύγει τὴν κλίνην της· θὰ τὸν ἐξορίσω διὰ παντὸς διὰ τοῦ θανάτου μου. »

Καὶ εἰσελθὼν εἰς τὴν οἰκίαν ἀνέβη εἰς τὸν θάλαμόν του, ὅθεν ἔλαβε ζεῦγος πλουσιωτάτων πιστολίων τὰ ὁποῖα εἶχε χαρίσει πρὸς αὐτὸν ὁ κόμης· κρύψας δὲ αὐτὰ εἰς τοὺς κόλπους του, ἦλθεν εἰς τὸν κοιτῶνα τῆς Ἄννης, ἥτις ἀκούσασα κρότον βημάτων ἀνεσκίρτησε.

— Τὸν κύριε λοιπόν; ἀνέκραξεν· αὐτὸς εἶναι;

— Αὐτός, ἀπεκρίθη ὁ Ἰβὰν ἐμφανισθεὶς ἐξηγριωμένος ὅπως κατέστησεν αὐτὸν τριῶν ἡμερῶν καὶ δύο νυκτῶν ἀπελπισία· αὐτός ὅστις ἔρχεται νὰ παραστήσῃ θέαμα ἄξιον σοῦ.

Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἀνέσυρε τὸ ἓν τῶν πιστολίων καὶ τὸ διεύθυνεν εἰς τὴν κεφαλήν του. Ἀλλ' ἡ Ἄννα, ὁρμήσασα μετὰ σπουδῆς ἴσης πρὸς τὴν ταχύτητα τοῦ νοός, ἀπέτρεψε τὴν χεῖρά του.

— Μὴ ταράττεσαι ἐπὶ ματαίῳ, εἶπεν ὁ Ἰβάν· μ' ἐστέρησες τὴν τιμήν μου. Εἶμαι, ὡς βλέπεις, κύριος νὰ ἐκδικηθῶ, ἀφοῦ τὴν στιγμὴν ταύτην ἡ ζωή σου εἶναι εἰς τὴν ἐξουσίαν μου· ἀλλὰ σὲ τὴν χαρίζω· ζῆθι διὰ νὰ τιμωρῆσαι ἀπὸ τὴν ἰδέαν ὅτι κατέστρεψες ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος ἔζει διὰ νὰ σὲ ἀγαπᾷ.

Ἡ δὲ Ἄννα πεσοῦσα πρὸ τῶν ποδῶν του·

— Στάσου, εἶπεν ἱκετευτικῶς, στάσου, φίλτατε Ἰβάν· ἄκουσε μίαν μόνην λέξιν καὶ ἀποθνήσκω μαζή σου.

— Ἡ καρδία μου, ἀπεκρίθη, εἶναι ἀκόμη ἀδύνατος χάριν σοῦ, καὶ δὲν ἀρνεῖται νὰ σὲ ἀκούσῃ.

— Ἰβάν, ἐπανέλαβεν ἡ Ἄννα, σ' ἐξορκίζω εἰς τὸ ἱερὸν ὄνομα τοῦ πατρός μου καὶ τῆς μητρός ἡ ὁποία μᾶς ἔθρεψε καὶ τοὺς δύο, ν' ἀποβάλῃς τὴν τρομερὰν ταύτην ἰδέαν· ἡ ἀδελφή σου, ἡ μνηστή σου ὁμολογεῖ ὅτι ἥμαρτε καὶ σὲ ζητεῖ συγχώρησιν· ἰδὲ τὰ δάκρυα καὶ τὴν μετάνοιάν της καὶ λάβε οἶκτον.

— Ἐνθυμήθης, Ἄννα, τοὺς γονεῖς που τῶν ὁποίων ἐπικαλεῖσαι τὴν μνήμην, ὅταν ἐπὶ ἁπλῇ ὑποψίᾳ μὲ κατεδίκασες εἰς βίον ἄτιμον, τοῦ ὁποίου τὸ βάρος ἔχω τὴν ὑπερηφάνειαν νὰ μὴν ὑποφέρω;

— Τῆς ἀτιμίας αὐτῆς γίνομαι, Ἰβάν, μέτοχος, γινομένη σύζυγός σου.

— Τί; ἐγὼ νὰ δώσω εἰς τὴν κόρην εὐγενῶν κομήτων ὄνομα ἀνθρώπου ἀτιμασθέντος; τοιοῦτο ὄνομα εἶναι χειρότερον καὶ ὀνόματος δούλου, Ἄννα. Ὁ πατήρ σου τριόντι δὲν ἐφρόντισε νὰ μὲ ἀπελευθερώσῃ· ἀλλ' ἐνόμιζεν ὅτι ἡ πρὸς ἐμὲ ἀγάπη του καὶ ἡ ἀγάπη τῆς θυγατρός του ἀνεπλήρουν πᾶσαν ἐπίσημον πρᾶξιν· ἄφες λοιπὸν τοὺς ὅρκους· θὰ ἤρχετο ἡμέρα καθ' ἣν θὰ μετενόει διότι ὕψωσε ἀτιμασθέντα δοῦλον μέχρι σοῦ. Ἔρχομαι νὰ σὲ σώσω ἀπὸ τὴν μετάνοιαν ταύτην, καὶ νὰ σὲ ἀφήσω κληρονομίαν ἄλλην μετάνοιαν, ἄλλην τύψιν συνειδότος, τὴν τοῦ θανάτου μου.

Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἐπὶ τοσοῦτον ἐξεμάνη, αὐτὸς ὅστις ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ἐπλανήθη εἰς τὰ δάση ἄνευ τροφῆς, ὥστε ἀπέκρουσε τὴν νέαν κόμησσαν λειποθυμήσασαν παρευθύς. Λίφνης ἀντήχησε κρότος πυροβόλου, καὶ δραμόντες οἱ ἐν τῇ οἰκίᾳ εὗρον αὐτὸν νεκρόν.

Ἐν τοσούτῳ ἡ Εὐδοξία ἀπεχωρίσθη ἀπὸ τὸν Ἰβὰν καὶ τὴν ἐξαδέλφην της πάσχουσα περισσότερον ἢ ὅσον ἤλπιζεν. « Οἴμοι! ἔλεγε στρέφουσα τὸν ὀφθαλμὸν πρὸς τὴν οἰκίαν τὴν ὁποίαν δὲν ἤλπιζε νὰ ἴδῃ πλέον, μὲ φαίνεται ὅτι ἀπεχαιρέτισα διὰ παντὸς τὴν εὐτυχίαν ».

Καὶ ἠγωνίζετο μὲν νὰ παρηγορηθῇ ἀναπολοῦσα ὅτι οἱ φίλοι της τοὐλάχιστον, ἐκεῖνοι τοὺς ὁποίους τόσον ἠγάπα, θὰ ἔζων εὐτυχεῖς· ἀλλὰ πόσον εἶναι δύσκολον νὰ θυσιαζώμεθα καὶ ὑπὲρ ἐκείνων τοὺς ὁποίους ἀγαπῶμεν; ἰδοὺ διατί τοιαύτην θυσίαν ὀνομάζουσιν οἱ ἄνθρωποι ἡρωϊσμόν. Πρέπει λοιπὸν νὰ κατακρίνωμεν τοὺς πόθους τῆς Εὐδοξίας; Ἐνῷ ἐπροχώρει, ἀπήντησε συνοδίαν χωρικῶν πρὸς οὓς ὁ κύριός των εἶχεν ἐπιτρέψει νὰ εὐθυμήσωσι τὴν ἡμέραν ἐκείνην, τιμῶντες τὸν γάμον συντρόφου των. Μετ' ὀλίγον εἶδε καὶ τὸν γαμβρόν, καὶ ᾐσθάνθη λύπην. « Ἴσως, εἶπε καθ' ἑαυτήν, λυποῦμαι διότι ἐνθυμοῦμαι τὸν Ἰβὰν καὶ τὴν Ἄνναν· ἔπραξα τάχα ἔργον ἀνώτερον τῶν δυνάμεών μου; Πολὺ τὸ φοβοῦμαι· αἰσθάνομαι ὅτι δὲν θὰ ἠμπορῶ νὰ βλέπω φαιδρὰ πρόσωπα· πρέπει νὰ ζήσω μὲ ἀνθρώπους πάσχοντας καὶ λησμονοῦντας ὅτι ὑπάρχουσι καὶ εὐτυχεῖς εἰς τὸν κόσμον τοῦτον. »

Ἐλθοῦσα εἰς Βίλναν, ἠθέλησε νὰ ἀφιερωθῇ ὅλη εἰς περιποίησιν τῶν πτωχῶν καὶ τῶν νοσούντων ἐντὸς φιλανθρωπικοῦ καταστήματος. « Ἐπιθυμῶ,

ἔλεγε, νὰ μὴ μάθῃ τις ἐπὶ ἓν ἔτος καὶ ἐπέκεινα ποῦ εὑρίσκομαι· ἀφοῦ μόνη κατώρθωσα ν' ἀποσπασθῶ ὅλη ἀπὸ τὰ ἐπίγεια, θὰ ἐξετάσω μέχρι τίνος βαθμοῦ ἡ Ἄννα καὶ ὁ Ἰβὰν ἀπολαμβάνουσι τὴν εὐτυχίαν ἡ ὁποία δὲν ἔγεινε δι' ἐμέ.

Ἀπέπεμψε λοιπὸν πάντας τοὺς περὶ αὐτήν, ἀπελευθερώσασα αὐτοὺς ἐπὶ συμφωνίᾳ νὰ μὴ ἐπανέλθωσι πρὸ τῆς παρελεύσεως ἑνὸς ἔτους εἰς τὸν οἶκον τῆς κομήσσης Ζαμοΐσκης, καὶ εἰσελθοῦσα εἰς ναὸν ἐπεκαλέσθη τὴν θείαν ἀντίληψιν ὅπως λησμονήσῃ τὸν ἀτυχῆ ἔρωτά της. Ἀνακουφισθεῖσα δὲ ὑπὸ τῆς προσευχῆς, διευθύνθη, περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς νυκτός, μόνη, καὶ τὸ πρόσωπον ἔχουσα κεκαλυμμένον, εἰς εἶδος μοναστηρίου τὸ ὁποῖον εἶχε παρατηρήσει πέριξ τῆς Βίλνας. Ζητήσασα δὲ ἄσυλον ἔμαθεν ὅτι ἦτο φρενοκομεῖον, συστηθὲν ὑπὸ πλουσίου Πολωνοῦ οὔ τινος ἡ θυγάτηρ εἶχεν ἀπολέσει τὰς φρένας της. α'Ὁ Θεός, εἶπεν ἡ Εὐδοξία, μὲ ὡδήγησεν ἐδῶ· ἔρχομαι νὰ ἀφιερωθῶ εἰς τὴν περιποίησιν τοῦ δυστυχοῦς αὐτοῦ ὄντος.

Παρουσιασθεῖσα δὲ εἰς τὸν διευθυντὴν τοῦ καταστήματος, ἐπεκαλέσθη ὡς χάριν νὰ τὴν δεχθῶσι καὶ νὰ τὴν κατατάξωσι μετὰ τῶν ἄλλων γυναικῶν αἵτινες ἐπεσκέπτοντο τοὺς πάσχοντας.

Ἐντὸς ὀλίγου ἀπέκτησε τὴν ἀγάπην τῶν συντρόφων της διὰ τῆς ὑπομονῆς καὶ τῆς γλυκύτητος τοῦ χαρακτῆρός της. Τοσαύτη δὲ ὑπῆρξεν ἡ προθυμία καὶ αἱ πρὸς τὰς παράφρονας περιποιήσεις της, ὥστε πολλαὶ ἐγένοντο ἡμερώτεραι, μία δὲ καὶ ἰατρεύθη ὁλοτελῶς. Ἔτος ὁλόκληρον εἶχε παρελθεῖ ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς θεραπείας ταύτης, καὶ ὁ κοιτὼν τῆς θεραπευθείσης ἔμενε κενός, ὅτε ἄλλη δυστυχὴς ἦλθε νὰ διαδεχθῇ ἐκείνην. Ἦτο δὲ αὕτη νέα εὐῤῥεθεῖσα πλανωμένη εἰς τὰς ὁδοὺς τῆς Βίλνας, καὶ λέγουσα λόγους ἀσυναρτήτους μέν, ἀλλὰ ἀποδεικνύοντας ὅτι παρεφρόνησεν ἐξ ἔρωτος.

Ἡ Εὐδοξία ἔδραμε πρὸς αὐτὴν μετὰ τοῦ συνήθους ζήλου της, καὶ εὐθὺς τοσαύτην ἠσθάνθη συμπάθειαν πρὸς τὴν νεάνιδα, ὥστε καὶ αὐτὴ ἠπόρει κατ' ἀρχάς· μετ' ὀλίγον ὅμως ἐξήγησε τὴν συμπάθειαν ταύτην, ἰδοῦσα ὅτι τὸ πρόσωπον τῆς νέας παράφρονος εἶχε σπανίαν ὁμοιότητα πρὸς ἄλλο πρόσωπον ἀσπαστὸν εἰς αὐτήν. «Θεέ μου! ἀνέκραξε· κατ' ἀρχὰς ἐνόμισα ὅτι ἦτο ἐκείνη . . . . ἀλλ' ὄχι· ποῦ εἶναι ἡ γλυκεῖα ἔκφρασις τῶν ὀφθαλμῶν τῆς Ἄννης; ὁποῖον ἄγριον βλέμμα! καὶ ὁ ἀπαίσιος οὗτος γέλως οὐδεμίαν ἔχει σχέσιν πρὸς τὸ γλυκὺ καὶ χαρίεν μειδίαμα τῆς ἐξαδέλφης μου. Ἡ Ἄννα ζῇ εὐτυχὴς μετὰ τοῦ συζύγου της· καὶ ἄν ποτε ἡ ἰδέα τῆς ἀπουσίας μου ταράξῃ ὀλίγον τὴν εὐτυχίαν των, δὲν ἀργοῦν νὰ λησμονήσωσι τὴν ταλαίπωρον Εὐδοξίαν ἡ Ἄννα καὶ ὁ Ἰβάν!

Τὸ ὄνομα τοῦ Ἰβὰν ἀκούσασα ἡ παράφρων ἤτις ἕως τότε ἐφαίνετο παρατηροῦσα μετά τινος ἐκστάσεως τὴν Εὐδοξίαν·

— Ἰβάν! . . . ἐπανέλαβε πλησιάσασα ὀργίλως τὴν Εὐδοξίαν, Ἰβάν! ποῖον ὄνομα ἐπρόφερες; ποῦ εἶναι; νὰ τὸν πιάσουν, νὰ τὸν τιμωρήσουν ὡς δοῦλον, τὸν προδότην! ἑκατὸν φλωρία θὰ λάβῃ ὁποῖος μὲ φέρει ὅ,τι ἔχει εἰς τὸν κόλπον του!

— Θεέ μου! ἀνεφώνησεν ἡ Εὐδοξία, ποία φωνή! ποία εἶσαι; εἰπέ με.

— Ποία εἶμαι; αὐτὸ εἶναι τὸ μυστικόν μου. Ὁ Ἰβὰν κατηράσθη τὸ ὄνομά μου, τὸ ὄνομά μου, τὸ ὁποῖον ἂν καὶ εὐγενὲς δὲν ἠθέλησε ν' ἀνταλλάξῃ μὲ τὸ ἐδικόν του· τὸ καταραμένον αὐτὸ ὄνομα θέλεις νὰ τὸ μάθῃς, ἐνῷ ἐγὼ θέλω νὰ τὸ λησμονήσω διότι αὐτὸ ἐπροξένησε τὴν δυστυχίαν μου! . . Ὁ Ἰβὰν προτιμᾷ τὸ ὄνομα τῆς Εὐδοξίας, διότι ἡ Εὐδοξία δὲν εἶναι ὑπερήφανος ὅσον ἐγώ, διότι ἐλευθέρωσε τοὺς δούλους της, καὶ ἐγώ! . . . . Τρέμε ἂν δὲν εἶσαι ἐλευθέρα, διότι ἐγὼ τοὺς τιμωρῶ.

Τοὺς τελευταίους τούτους λόγους ἐπρόφερεν ἡ παράφρων γελάσασα τὸν σαρδόνιον ἐκεῖνον γέλωτα τὸν ὁποῖον ἐσύγκρινε πρὸ μικροῦ ἡ Εὐδοξία πρὸς τὸ γλυκὺ τῆς Ἄννης μειδίαμα. Ἀλλ' ὅλαι αἱ ἀμφιβολίαι τῆς Εὐδοξίας διεσκεδάσθησαν, καὶ ἡ ταλαίπωρος ἀφῆκε κραυγὴν ὀδύνης, διότι ἐκείνη ἦτο ἡ ἀγαπητὴ ἐξαδέλφη της, ἥτις παραφρονήσασα μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἰβάν, μάτην πρὸ ἑνὸς ἔτους ἐθεραπεύετο. Φυγοῦσαν κρυφίως ἀπὸ τὴν οἰκίαν της ἀνεζήτουν ἐπιμόνως οἱ ὑπηρέται της. Φθάσαντες δὲ εἰς τὸ φρενοκομεῖον τὴν ἐπιοῦσαν, διηγήθησαν πρὸς τὴν Εὐδοξίαν τὰ λυπηρὰ συμβάντα τὰ ὁποῖα ἠκούσαμεν. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἡ Εὐδοξία ἐνόμισεν ὅτι ἡ ἐξαδέλφη της ἦτο ἀξία τοῦ μίσους της· ἀλλ' ἡ ὑπερβολική της ἀγάπη ὑπερενίκησε μετ' ὀλίγον πᾶν ἄλλο αἴσθημα. Ὅθεν ἀφιερώθη ὅλη εἰς τὴν Ἄνναν ἐλπίζουσα ὅτι ἤθελεν ἐπὶ τέλους τὴν θεραπεύσει ἢ τοὐλάχιστον μετριάσει τὸ κακόν. Καὶ τῳόντι, αἱ διηνεκεῖς καὶ ἀξιοθαύμαστοι περιποιήσεις της δὲν ἐματαιώθησαν ἐξ ὁλοκλήρου· αἱ προσβολαὶ τῆς Ἄννης ἐγένοντο ὀλιγώτερον σφοδραὶ καὶ σπανιώτεραι· ἀλλ' ὁσάκις ἀνελάμβανε τὰς φρένας αὐτῆς, τοσοῦτον συνησθάνετο τὴν συμφοράν της, ὥστε ἡ Εὐδοξία ἐλυπεῖτο σχεδὸν διότι ἀνεδείχθη τοσοῦτον ἐπιτηδεία νοσοκόμος εἰς τὸ φρενοκομεῖον τῆς Βίλνας (*).

ΘΗΡΑΣ ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ.

—ooo—

Βιξεύρων, φίλτατε Ἀλέξανδρε, ὅτι αἱ κυνηγετικαὶ διηγήσεις σὲ ἀρέσκουν, σὲ στέλλω τὴν παροῦσαν ἣν ἤκουσα παρά τινος τῶν φίλων μου τὸν παρελθόντα Ἰκνουάριον, ὅτε κατά τινα ἑσπέραν τριακομιῶδη συνηθροίσθημεν εἰς τὸ δωμάτιόν του. Βιξεύρεις ὅμως καὶ σὺ πόσον ὀλίγον εἶμαι ἐπιτήδειος περὶ τὸ διηγεῖσθαι, ὥστε δὲν πρέπει νὰ προσέξῃς εἰμὴ εἰς μόνον τὸ περίεργον τῆς ἱστορίας μου. Ἐλθὲ

(*) Μετὰ τὸ τέλος τῆς διηγήσεως ταύτης ὁ δοὺξ τοῦ Richellieu προσθέτει, ὅτι πάντων τῶν ἀκουσάντων αὐτὴν τὰ δάκρυα ἔῤῥευσαν ἄφθονα.

λοιπὸν ἀμέσως καὶ ἄνευ μακροτέρων προοιμίων πρὸ τοῦ διηγουμένου φίλου μου.

— Μ' ἐρωτᾷς, Ἰωάννη, διατί εἶμαι ἀπόψε τοσοῦτον σιωπηλός. Ἐνθυμήθην πρὸ ὀλίγου, ὅτι ἀπόψε εἶναι ἡ ἐπέτειος παραμονὴ ἑνὸς τῶν τραγικωτέρων συμβάντων τοῦ βίου μου.

— Καὶ ποῖον εἶναι τὸ συμβὰν τοῦτο; ἠρώτησέ τις.

— Ἀρκετὰ περίεργον, Κύριοι· ἀλλὰ μακρὰ ἡ διήγησις, καὶ φοβοῦμαι μὴ βαρυνθῆτε ὅσοι μάλιστα δὲν εἴσθε φίλοι τοῦ κυνηγίου.

— Ὄχι, ὄχι! ἀνεκράξαμεν πάντες, διόλου δὲν βαρυνόμεθα· σὲ ὑποσχόμεθα μάλιστα ἀδιάκοπον προσοχὴν μέχρι τοῦ τέλους τῆς ἱστορίας. Ἄλλως τε δὲν ἔχομεν καὶ τί καλλίτερον νὰ κάμωμεν.

— Ἀλλά.

— Δὲν ἔχει ἀλλά.

— Ὀλίγον τοὐλάχιστον.

— Οὔτε ὀλίγον· ἐμπρός, τὴν διήγησιν! τὴν διήγησιν!

— Ἔστω λοιπόν, ἀπεκρίθη, ἀφοῦ τὸ ἀπαιτεῖτε. Καὶ ἐτοποθέτησε τὸ θρανίον του παρὰ τὴν ἑστίαν. Ἐμιμήθημεν δὲ καὶ ἡμεῖς αὐτόν, καὶ σχηματίσαντες πυκνὸν κύκλον πέριξ τῆς σπινθηροβολούσης πυρᾶς ἠτενίζομεν τὸν ἱστορικόν μας, ἐν ᾧ ὁ βοῤῥᾶς καὶ ἡ χιὼν διηγωνίζοντο ἔξωθεν νὰ κυριεύσωσι τὰ παράθυρα ἐξ ἐφόδου.

— Σᾶς εἶπα, φίλοι μου, ὅτι ἡ ἑσπέρα αὕτη εἶναι ἡ ἐπέτειος παραμονὴ ἑνὸς συμβάντος. Καὶ τῷ ὄντι, ἐννέα ἔτη πρότερον, τὸν χειμῶνα τοῦ 1848, εἴχομεν ἀποφασίσει δέκα ἢ ἑνδεκα συνηλικιῶται νὰ ἐπιχειρήσωμεν μεγάλην κυνηγετικὴν ἐκστρατείαν, καὶ σκοπὸν τῆς ἐκστρατείας ὡρίσαμεν τὸν κατὰ τὸν Εὔξεινον Πύργον, ἂν καὶ πολλοὶ τῶν συνεταίρων, φοβούμενοι τὴν ἀπόστασιν, ἀντέτεινον. Θὰ ἐνθυμῆσθε βεβαίως πόσον ὁ χειμὼν ἐκεῖνος ἦτον ψυχρὸς, καὶ πῶς παχυτάτη χιὼν, κατακαλύψασα ἐντὸς μιᾶς μόνης νυκτὸς μάνδρας ὁλοκλήρους καὶ τάφρους καὶ λίμνας, καὶ εἰς ἀχανῆ πεδιάδα μεταβαλοῦσα τὴν γῆν, εἶχεν ἀναγκάσει πολλὰ θηρία νὰ καταλείψωσι τὰ ὄρη καὶ νὰ καταβῶσιν εἰς τὰς κοιλάδας παρὰ τὰς κώμας, πρὸς ἀναζήτησιν τροφῆς. Παρατηρητέον δὲ ἐν παρόδῳ ὅτι ὡς πρὸς τὴν εὕρεσιν τροφῆς οἱ ὀρεσίβιοι ἐκεῖνοι ξένοι, καί τοι μεταναστεύσαντες εἰς ὁμαλώτερα μέρη, ἔκριναν εὔλογον νὰ τηρήσωσι τὰς ἀρχαίας αὐτῶν ἕξεις, διότι, ὡς ἐνθυμεῖσθε, πολλοὺς χωρικοὺς κατεβρόχθισαν, καὶ τοῦτο comme un avant-goût, ἤτοι γεύματος χάριν, ὡς ἔλεγε νομίζω ὁ Ἀριστοτέλης.

Ἐπειδὴ δὲ αἱ δοκιμαὶ αὗται ἐπανελαμβάνοντο συνεχῶς, ἐφροντίσαμεν νὰ λάβωμεν μεθ' ἡμῶν καὶ τὸν κυνηγὸν Μπράτσκο-Γιόβο, τὸν ὁποῖον οἱ συντεχνῖται του ὠνόμαζον Δεμὶρ-Μπράτσκο, καὶ ὡς ὁδηγὸν καὶ ὡς ἐπίκουρον ἰσχυρὸν ἐν πάσῃ περιπτώσει· διότι τεσσαράκοντα πέντε ἢ καὶ πεντήκοντα ἔχων ἔτη εἰς τὴν ῥάχιν, ἀπελάμβανε μεγίστην ὑπόληψιν ὡς ἄνθρωπος εὐθὺς, βραχίων σιδηροῦς, σκοπευτὴς ἄριστος καὶ κακὸς γείτων τῶν θηρίων.

— Μπράτσκο, εἴπαμεν εἰς αὐτὸν πρὸ τῆς ἐκστρατείας, ἀφεθήσαμεν νὰ κυνηγήσωμεν.

— Καλὰ νὰ κάνῃ, ἀφέντη, ἀπήντησε μὲ τὴν τραχεῖαν Βουλγαρογραικικὴν προφοράν του.

— Τί λέγεις διὰ τὸν Πύργον; εἶναι καλὸν τὸ μέρος;

— Μπουργᾶ! ἀπεκρίθη μετ' ἐκπλήξεως, ῥίπτων συγχρόνως βλέμμα ἐταστικὸν περὶ τὰς κνήμας ἡμῶν καὶ τρίβων τὰ ἀλευρωμένα του γένεια.

— Τί, δὲν σὲ ἀρέσει ὁ Μπουργᾶς;

— Καλὸ εἶνε Μπουργᾶς μά . . . ὅποιος νὰ ἔχῃ ποντάρια καὶ καρδιά.

— Ὤ! μὴ σὲ μέλῃ, εἴπομεν ὅλοι, ἐννοήσαντες ὅτι ἡ ἐναντιωματική του ἐκείνη πρότασις ἐσήμαινεν ὅτι δὲν εἶχε μεγάλην πεποίθησιν εἰς τοὺς ἐντὸς τῶν στενῶν μας περισκελίδων κρυπτομένους μῦς, μὴ σὲ μέλῃ, Μπράτσκο, διὰ ποντάρια ἔχομεν καλά, ὅσον διὰ καρδιὰ μᾶς δίδεις σύ.

Ὁ δὲ Μπράτσκος, ἀντὶ πάσης ἀπαντήσεως ἐκίνησε τὴν κεφαλὴν μὲ τρόπον σημαίνοντα· ὁ Θεὸς νὰ μ' εὐγάλῃ ψεύστην!

— Ἀλλά, λέγεις νὰ εὕρωμεν κυνήγιον; ἠρωτήσαμεν.

— Ἄ, κυνήγι πολύ, πολύ, ἀφέντη, μὴ νὰ φοβᾶσαι. Μόνο μπαροῦτι καὶ κουρσοῦμι πέρνει, νὰ ζεσταθοῦμε ἐκεῖ ὅζου μὲ τὸ τουφέκι.

Ἡ συμβουλὴ τοῦ Μπράτσκου ἦτον βεβαίως σοφωτάτη. Ἑτοιμασθέντες λοιπὸν κατὰ πάντα ἀνέβημεν εἰς τρεῖς ἁμάξας, καὶ ἐξήλθομεν τῆς πόλεως ἐν μέσῳ παχείας χιόνος, συγκρουομένων ἐναρμονίως τῶν ὀδόντων ἡμῶν ἐκ τοῦ πολλοῦ ψύχους.

Τὴν πρώτην νύκτα οὐδὲν ἐτάραξε τὴν μονότονον πορείαν μας πλὴν τῶν γενναίων πηδημάτων τῆς ἁμάξης καὶ τῶν συνεχῶν κραυγῶν τῶν ἁμαξηλατῶν, δι' ὧν παρώτρυναν τοὺς ἵππους. Ἐλησμόνησα νὰ σᾶς εἴπω τὰν τάξιν τῆς ὁδοιπορίας. Εἴμεθα τὸν ἀριθμὸν εἴκοσι καὶ τρεῖς· ἑνδεκα δηλαδὴ ἡμεῖς, ὁ Μπράτσκος καὶ ὁ ἀνεψιός του Τάσος, τρεῖς ὑπηρέται καὶ ἑπτὰ ἁμαξηλάται. Ἐκαθήμεθα δὲ ἀνὰ τρεῖς ἢ τέσσαρες ἐφ' ἑκάστης ἁμάξης, ἔχοντες ἐμπροσθοφυλακὴν μὲν τὴν ἅμαξαν τὴν περιέχουσαν τὸν κυνηγὸν μεθ' ἑνὸς τῶν ὑπηρετῶν καὶ μέρους τῶν κυνῶν, κέντρον τὰς ἁμάξας τῶν ζωοτροφιῶν, ἐνδυμάτων καὶ λοιπῶν ἀναγκαίων, καὶ ὀπισθοφυλακὴν τὸν Τάσον μὲ τὸν τρίτον ὑπηρέτην καὶ τοὺς λοιποὺς τῶν κυνῶν. Εἶναι δὲ εὔκολον νὰ ἐννοήσετε ὅτι ἐκοιμώμεθα ὀλίγον καὶ κακῶς, καὶ ἐξυπνοῦμεν εἰς ἕκαστον πήδημα τῆς ἁμάξης, νομίζοντες ὅτι ἠκούομεν κρότον πυροβόλου. Καὶ ὅμως οὔτε ἡ εὐθυμία, οὔτε ὁ γέλως, οὔτε ἡ φλυαρία ἔπαυον. Τὸ ψῦχος οὐδεμίαν εἶχεν ἰσχὺν ἐπὶ τὴν θέρμην τῆς νεανικῆς καρδίας.

Τὴν ἐπιοῦσαν ἐπεζεύσαμεν εἰς χωρίον μικρόν, συγκροτούμενον ἐκ τεσσάρων ἢ πέντε πλινθοκτίστων καλυβῶν καὶ ἀριθμοῦ τινος λευκῶν καὶ πλατάνων, εἰς τοὺς γυμνοὺς καὶ χιονοσκεπεῖς κλάδους τῶν ὁποίων ἐκάθηντο ἄφοβα στίφη ἀγρίων περιστερῶν. Μωρὰ ἀφοβία! διότι μόλις τὰ παρετηρήσαμεν, καὶ δεκὰς αὐτῶν κατέπεσεν ἀπὸ τῆς ὑψηλῆς κατοι-

κίας, διὰ νὰ μὴ ἀναβῇ πλέον ἐκεῖ. Τοσοῦτον δὲ ναρκωμένα ὑπὸ τοῦ ψύχους ἦσαν τὰ δυστυχῆ ταῦτα πτηνά, ὥστε, καὶ μ' ὅλας τὰς ἐκπυρσοκροτήσεις καὶ τὰς κραυγάς μας, ὀλίγα, καὶ αὐτὰ μόλις καὶ μετὰ βίας, ἀπεφάσιζον νὰ μακρυνθῶσι.

Μετὰ τὴν πρώτην ταύτην ἀψυμαχίαν διετρέξαμεν θηρεύοντες κατὰ τοὺς περὶξ λόφους μέχρι μεσημβρίας, ὅτε ἐπανήλθομεν παρὰ τὰς ἁμάξας, διὰ νὰ γευματίσωμεν καὶ ἀναπαυθῶμεν ὀλίγον εἰς τὰς καλύβας ὡς ἔχοντες μεγίστην ἀνάγκην ἀναπαύσεως.

Τὸ γεῦμά μας ἦτον πλούσιον, χάρις εἰς τὸ κυνήγιον· ἀλλὰ τὰ ὀπωρικά μας εὐτελέστατα· ξηρὰ σῦκα, τὸ δὲ μαῦρον χιακὸν νέκταρ δὲν ἐδρόσισεν, ἀλλ' ἐθέρμανε τὸν στόμαχόν μας. Μετὰ δὲ τὸ γεῦμα ἀπεκοιμήθημεν μέχρις ἑσπέρας, καὶ δειπνήσαντες ἀνέβημεν ἐκ νέου εἰς τὰς ἁμάξας.

Ἡ δευτέρα νὺξ ἦτον τῳόντι ὡραιοτάτη· ἐπροχωροῦμεν ἐπὶ ὁδοῦ ὁμαλῆς καὶ πλατείας, δεξιόθεν μὲν ἔχοντες εὐρυχωροτάτην πεδιάδα ποικιλλωμένην τῇδε κἀκεῖσε διὰ σπανίων λοφίσκων καὶ δένδρων, ἀριστερόθεν δὲ πυκνὸν δάσος πευκῶν, καὶ ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν σελήνην τοῦ Ἰκονουρίου λαμπρὰν καὶ ἀργυρίζουσαν τὴν χιόνα, ἥτις παρίστα εἰς τὰ βλέμματά μας τὴν μὲν πεδιάδα ὡς ἀπέραντον γαλακτοκύμονα θάλασσαν, τὸ δὲ δάσος ὡς στρατὸν γιγαντωδῶν λευχειμόνων φασμάτων, συνοδευόντων τὰς ἁμάξας μας. Ἐπηύξανε δὲ τὴν ἐντύπωσιν τῆς μεγαλοπρεποῦς ταύτης σκηνῆς καὶ ἡ ἐπικρατοῦσα ἐρημία καὶ σιγή, ὥστε ἐνομίζομεν ὅτι εὑρισκόμεθα ὑπὸ τὸ κράτος ὀνείρου, ἢ ὅτι περιηγούμεθα εἰς τὸ σιωπηλὸν τοῦ Πλούτωνος βασίλειον.

Καὶ ἦταν μὲν ὡραία ἡ νύξ, ὄχι ὅμως καὶ εὐτυχὴς ὅσον ἡ προτεραία. Ἐνῷ ναρκωμένοι ἀπὸ τὸ ψῦχος ἐκοιμώμεθα, ἠκούσαμεν αἴφνης περὶ τὰ ἑξημερώματα φωνὰς ἔριδος καὶ τοῦ Μπράτσκου τὴν βροντώδη φωνήν, ὑβρίζουσαν τουρκιστὶ τοὺς ἁμαξηλάτας.

— Τί συνέβη, Μπράτσκο; ἠρωτήσαμεν πεζεύσαντες.

— Νὰ πάρῃ τὸ γκιάολος νὰ πάρῃ! αὐτὸ τὸ στραβὸ ἁραμπατζῆ ποῦ μᾶς νὰ λέωμε νὰ πάῃ Μπουργᾶς, καὶ αὐτὸ νὰ σύρῃ στὸ γκιάολος . . .

Ἀλλοίμονον! ἐνοήσαμεν ὅτι εἴχομεν ἀποπλανηθῆ.

— Καὶ ποῦ εὑρισκόμεθα; ἠρωτήσαμεν συγχρόνως ὅλοι.

— Τὸ γκιάολος νὰ ξέρῃ ποῦ εἶμαστε, ἀπήντησεν ὁ μαινόμενος κυνηγός, ῥίπτων βλέμματα λοξὰ ἐπὶ τῶν ἐριζόντων ἁμαξηλατῶν. Μία νύχτα ἀπὸ τὸ δρόμο Μπουργᾶς!

— Μίαν νύκτα ἀπὸ τὸν δρόμον τοῦ Πύργου! Διάβολε! καὶ τί νὰ κάμωμεν τώρα; Συνεκροτήσαμεν λοιπὸν συμβούλιον. Νὰ ἀνεύρωμεν τὴν ἀπολεσθεῖσαν ὁδὸν ἦτον δύσκολον· διότι ἔπρεπε νὰ ἐπανέλθωμεν ἐκεῖ ὅθεν ἤλθομεν, καὶ νὰ χάσωμεν μίαν ἔτι ἡμέραν, ἀναγκαῖαν διὰ νὰ ἀναπαυθῶσιν οἱ ἵπποι, καὶ τὴν ἐπομένην νύκτα. Νὰ προχωρήσωμεν καὶ νὰ ζητήσωμεν ἄλλην ὁδὸν πρὸς τὸν Πύργον ἦτον ἔτι μᾶλλον δυσχερὲς πρὸς δὲ καὶ κινδυνῶδες, διότι ἔπρεπε νὰ περάσωμεν διὰ νυκτὸς τὸ δάσος, καὶ ἠγνοοῦμεν ποίας ἀνωμαλίας ἐνδέχετο νὰ ἀπαντήσωσιν αἱ ἅμαξαι καθ' ὁδόν, ἡμεῖς δέ, ποίους ξενοδόχους κατὰ τὰ ἄγρια καὶ ὅλως ἀκατοίκητα ἐκεῖνα μέρη. Ἀπεφασίσαμεν λοιπὸν ἀπὸ κοινοῦ νὰ στρατοπεδεύσωμεν ὅπου εὑρισκόμεθα, καθ' ὅσον μάλιστα ἡ γειτονία τοῦ δάσους μᾶς ὑπέσχετο καὶ θήραν. Ἡ ἀπόφασίς μας ἐξετελέσθη ἐν ἀκαρεῖ· ἐσύραμεν τὰς ἁμάξας εἰς ὕψωμα παραλληλόγραμμον περὶξ ὑψηλῶν πευκῶν, καὶ σαρώσαντες διὰ σανίδων τὰς πέριξ χιόνας ἐσχηματίσαμεν διὰ τῶν σωρῶν αὐτῶν εἶδος περιτειχίσματος, τὸ ὁποῖον ἔπρεπε νὰ ὑπερηφανεύσῃ ὅστις ἤθελε νὰ ἔλθῃ εἰς τὰς σκηνάς μας· κυρίως δὲ τοῦ περιτειχίσματος ἐτοποθετήσαμεν τὰς ἁμάξας ἐν εἴδει προμαχῶνος. Μετὰ ταῦτα ἐπεδόθημεν εἰς τὴν τακτοποίησιν τοῦ ἐσωτερικοῦ τῶν σκηνῶν ἐντὸς τῶν ὁποίων, ἀφ' οὗ πρῶτον ἀνάψαμεν πυρὰς διὰ νὰ ξηράνωμεν ὅσον οἱονδήποτε τὸ ἔδαφος, ἐξηπλώσαμεν τὰς στρωμνὰς τῶν ἁμαξῶν καὶ διὰ τῶν πεπλωμάτων μας κατωρθώσαμεν κλίνας, στενὰς μὲν ἀλλ' ὁπωσοῦν θερμάς. Κατεσκευάσαμεν δὲ καὶ εἶδος ἑστίας εἰς τὸ κέντρον διὰ λίθων καὶ γῆς, διὰ νὰ ἔχωμεν πῦρ δι' ὅλης τῆς νυκτός. Καὶ μετὰ ταῦτα ἐξελθόντες τοῦ καλαθίου μας μετέβημεν εἰς διερεύνησιν τῆς χώρας.

Ἦτον τότε μεσημβρία περίπου, καὶ ὅμως τὸ ψῦχος ἀντὶ νὰ ἐλαττοῦται αὐξάνεν ἐπαισθητῶς. Ὁ οὐρανὸς ἦτον κεκαλυμμένος ἀπὸ σωροὺς μολυβδοχρόων συννέφων, καὶ χιόνες νιφάδες ἐλεύκαιναν τοὺς πίλους καὶ τοὺς πώγωνάς μας.

Τέσσαρας ὥρας ἐπλανώμεθα κυνηγοῦντες οἱ μὲν εἰς τὸ δάσος οἱ δὲ εἰς τὴν πεδιάδα, ὅτε ἀκολουθῶν ἴχνη, ὡς ἐνομίζα, λαγωοῦ, ἤκουσα αἴφνης τριπλοῦν ἀλλεπάλληλον πυροβολισμόν, καὶ συγχρόνως κραυγὰς καὶ σκύλων γαυγίσματα. Ἐξέρχομαι δρομαῖος τοῦ δάσους, καὶ εἰς χιλίων πεντακοσίων βημάτων ἀπόστασιν βλέπω ὡραίαν ὑπερήφανον ἔλαφον ὁρμῶσαν δι' ἁλμάτων πρὸς τὸ μέρος μου, καὶ ἀκολουθουμένην ἀλλὰ μακρόθεν ὑπὸ τεσσάρων ἢ πέντε σκύλων, ἐνῷ ὁ Ἀλέξανδρος καὶ ὁ Περικλῆς ἀνεκάλουν τοὺς κύνας καὶ ἐγέμιζον τὰ ὅπλα των. Ἐκρύβην ἀμέσως ὀπίσω τοῦ στελέχους παρακειμένου δένδρου, καὶ ἔχωσα δύο σφαῖρας εἰς τοὺς σωλῆνας τοῦ τουφεκίου μου. Μόλις δὲ ἐτελείωσα καὶ ἡ ἔλαφος, ἐρχομένη πάντοτε, ἔφθασεν ἀπέναντί μου. Μηχανικῶς ἐχαμήλωσα τὸ ὅπλον μου, καὶ ἂν δὲν ἀπατῶμαι, ἐπυροβόλησα καὶ μὲ κλεισμένους ὀφθαλμούς, τοιαύτη ἦτο ἡ μέθη μου, πρώτην φορὰν ἰδόντος ἔλαφον προσφερομένην θῦμα εἰς τὸ πυροβόλον μου. Ἀλλὰ τυφλὸν ἦτον καὶ τὸ ἀποτέλεσμα· διότι τὸ ζῶον, καταπληχθὲν μόνον ἀπὸ τὸν κρότον, ἐλοξοδρόμησεν, ἤλλαξε διεύθυνσιν, καὶ ἐξώρμησε πάλιν μὲ ταχύτητα βέλους πρὶν ἢ φθάσω νὰ πυροβολήσω καὶ δεύτερον. Ὀλίγα δευτερόλεπτα μετὰ ταῦτα, ἀρκετὰ πλησίον τῆς θέσεως ὅπου ἱστάμην, καὶ ἐνῷ ἔτι παρηκουλούθουν διὰ τοῦ βλέμματος τὴν ταχεῖαν πορείαν τῆς ἐλάφου, ἤκουσα νέον πυροβολισμὸν καὶ εἶδον αὐτὴν κύπτουσαν τὴν κεφαλήν.

— Οὐρρά! ἀνεφώνησα, νομίζων ὅτι ὁ πυροβολήσας εἶχεν εὐστοχήσει. Νίκη! νίκη! οὐρρά!

—Ντέ, νὰ πάρῃ τὸ γκιάολος, ἐβρόντησεν εἰς ἀπάντησιν ἡ φωνὴ τοῦ Μπράτσκου, ὅστις ἐξήρχετο ἐπίσης τοῦ δάσους καὶ διευθύνετο πρὸς τὸ μέρος ὅπου ἦτον ἡ ἔλαφος ὅτε ἐπυροβόλησεν, οὐρρὰ νὰ πρέπῃ, ἀφέντη! — Ντὲ τὸ γκιάολος, καὶ μὲ ἄφησε τὸ κέρατο νὰ τὸ θυμοῦμαι, ποῦ νὰ μπαίνῃ στὸ γκιάολο τὸ κεφάλι. οὔλο, προσέθηκεν ἀναλαμβάνων ἀπὸ γῆς τὸ θρασυδὲν κέρας τῆς δορκάδος, καὶ πτύων αὐτὸ μετὰ περιφρονήσεως.

— Πλὴν πῶς! ἐγὼ εἶδα ὅτι ἔκλινε τὴν κεφαλήν;

— Τὸ γκιάολος νὰ τὸ ξέρῃ τόρα, ἀπεκρίθη ὁ ἀπηλπισμένος κυνηγός, ὅσις, ὅ,τι δυσκόλεστον συνέβαινεν εἰς αὐτὸν ἐνησμενίζετο νὰ τὸ φορτώνῃ εἰς τὴν ῥάχιν τοῦ ταλαιπώρου διαβόλου. Φαίνεται ὅτι ἡ ἔλαφος πληγωθεῖσα τὸ κέρας μόνον, ἔκυψε τὴν κεφαλὴν διὰ ν' ἀποφύγῃ δευτέραν σφαῖραν, ἢ διὰ ν' ἀπορρίψῃ τὸ συντριβὲν ὀστοῦν, τὸ ὁποῖον ἐμπόδιζε τὸν δρόμον της. Ἐν τούτοις οἱ ἀλλεπάλληλοι πυροβολισμοὶ καὶ αἱ ἐξακολουθοῦσαι κραυγαὶ συνήθροισαν περὶ ἡμᾶς ταχέως καὶ τὴν λοιπὴν συνοδίαν, καὶ ἐπειδὴ ἡ νὺξ ἐπλησίαζε διευθύνθημεν εἰς τὰς σκηνάς μας.

Φθάσαντες πρὸ τοῦ ὑψώματος ὅπου εἴχομεν στρατοπεδεύσει, παρετηρήσαμεν ὅτι τὸ ἐκ χιόνος περιτείχισμα εἶχεν ὑψωθῆ σημαντικῶς, καὶ ἐνῷ πρότερον ἐκάλυπτε μόνον τοὺς τροχοὺς τῶν ἁμαξῶν, τόρα δὲν ἐφαίνετο εἰμὴ τὸ ἄνω μέρος καὶ μικρὸν μέρος τῶν θυρίδων αὐτῶν.

—Μόνοι των ἄρα ηὐξήθησαν οἱ τοῖχοι, εἶπομεν. ἢ οἱ ὑπηρέται τοὺς ὕψωσαν διὰ νὰ μᾶς προφυλάξουν ἔτι μᾶλλον ἀπὸ τὸν ἄνεμον τῆς νυκτός; Πλησιάσαντες δὲ πρὸς τὴν εἴσοδον εὕρομεν αὐτὴν φραγμένην δι' ὀγκώδους κορμοῦ δένδρου.

— Ὦ! ὦ! εἴπομεν, βεβαίως οἱ ὑπηρέται μας ἢ οἱ ἁμαξηλάται εὑρίσκονται εἰς στάσιν καθ' ἡμῶν, διὰ νὰ μᾶς λησταεύσουν. Ἡ ὑπόθεσις αὕτη δὲν μᾶς ἐφάνη ἀπίθανος, ὥστε, διὰ νὰ καταλάβωμεν τοὺς ὑπόπτους ἐξ ἀπροόπτου, ἠρχίσαμεν ἀμέσως νὰ πηδῶμεν βοηθείᾳ ἐξοχῶν τινων τοῦ στελέχους ἄνωθεν τοῦ φράκτου ἐντὸς τοῦ περιβόλου. Ἀνεμένομεν δὲ, ἅμα εἰσπηδήσαντες, νὰ ἴδωμεν τοὺς στασιαστὰς διακινεμουμένους τὰ ἱμάτια ἡμῶν καὶ λαχνοὺς ἐπ' αὐτῶν ῥίπτοντας. Ἄλλα ὅμως ἐπεριμέναμεν καὶ ἄλλα εἴδαμεν.

Εἴδαμεν πρὸς τὴν ἀπωτέραν ἐσωτερικὴν τοῦ στρατοπέδου γωνίαν, ἄνω τῆς ὁποίας ὑψόνετο κρημνὸς μικρὸς μὲν, ἀλλ' ἱκανὸς νὰ ἐμποδίσῃ πᾶσαν ἀνάβασιν, διὰ τὸ ὀλισθηρὸν τοῦ ἐπ' αὐτοῦ πάγου, τοὺς ἁμαξηλάτας κυλίοντας μετὰ μεγάλης σπουδῆς ἕτερον τετράγωνον χιονοτείχισμα, τὸ ὁποῖον στεγασθὲν ἤδη ἐν μέρει διὰ κλάδων, ἐφαίνετο προωρισμένον διὰ τοὺς ἵππους. Πλησιέστερον δὲ παρὰ τὰς σκηνὰς οἱ ὑπηρέται ὕψωναν ἔτι πλέον τὴν δυτικὴν πλευρὰν τοῦ ἐξωτερικοῦ τείχους.

— Τί κάμνετε σεῖς αὐτοί; ἀνεκράξαμεν ὅλοι ἀνυπομόνως, μὴ ἐννοοῦντες πρὸς τί ἡ τόση παρασκευή.

— Ἀλλοίμονον αὐθέντα! ἀπήντησαν πάντες ἀφίνοντες τὸ ἔργον καὶ τρέχοντες κάτωχροι πρὸς ἡμᾶς· παρ' ὀλίγον νὰ μὴ μᾶς εὕρετε πλέον ἀπόψε! πέντε λύκοι . . . .

— Λύκοι! ἐπανελάβομεν ὅλοι ἀτενίσαντες μετ' ἐκπλήξεως ἀλλήλους.

— Πέντε λύκοι τρομεροί, δύο ὥρας ἀφοῦ ἀπεμακρύνθητε ὥρμησαν αἴφνης κατὰ τῶν ἀλόγων, καὶ ἂν δὲν εἶχαν τὰς πιστόλας των ὁ Ἀλῆς καὶ ὁ Ζαφείρης θὰ κατέτρωγαν καὶ τὰ ἄλογα καὶ ἡμᾶς.

— Καὶ τί ἐκάμετε;

— Τί θέλετε νὰ κάμωμεν; καθὼς εἴδαμεν τὰ αἱμοβόρα ἐκεῖνα ζῶα νὰ πηδοῦν ἐπάνω εἰς τὰ ἄλογα, ἀρχίσαμεν τὰς φωνὰς, καὶ ἄλλος ἔτρεχεν ἐπάνω καὶ ἄλλος κάτω χωρὶς νὰ εἰξεύρωμεν τί νὰ κάμωμεν, καὶ κανεὶς δὲν ἐπλησίαζεν ἐκεῖ. Τέλος πάντων, ἀφοῦ εἴδαμεν ὅτι καὶ τὰ ἄλογα ὑπερασπίζοντο ὡς παλληκάρια μὲ τὰ πέταλα, καὶ ὅτι οἱ λύκοι δὲν ἦσαν λέοντες νὰ τὰ καταπίουν, ἤλθαμεν εἰς τὰ λογικά μας, καὶ ἐνθυμήθη ὁ Ἀλῆς τὰς πιστόλας του, καὶ τοιουτοτρόπως μὲ τὰς φωνὰς καὶ τοὺς πυροβολισμοὺς καὶ τὰ λακτίσματα τῶν ζώων, κατεπείσαμεν τοὺς διαβόλους ἐκείνους νὰ μᾶς δείξουν τὴν οὐράν των. Ἔπειτα ἦλθε καὶ ὁ Τάσος καὶ μᾶς εἶπεν ὅτι ἠμποροῦν νὰ ἐπιστρέψουν τὴν νύκτα, καὶ ἐπειδὴ ἦσαν χαμηλοὶ οἱ τοῖχοι ἐσυνάξαμεν καὶ ἄλλην χιόνα καὶ τοὺς ἐκάμαμεν καθὼς βλέπετε, διὰ νὰ μὴ μᾶς φάγουν ζωντανοὺς ἐν ᾧ κοιμώμεθα!

Εἰσελθόντες εἰς τὰς σκηνὰς ἀνεμένομεν ἀνυπομόνως τὴν γνώμην τοῦ Μπράτσκου περὶ τοῦ πρακτέου. Οὗτος δέ, συνομιλήσας πρῶτον ἱκανὴν ὥραν μετὰ τοῦ ἀνεψιοῦ του βουλγαριστί, παρεδέχθη, καθ' ἃ ἐννοήσαμεν ἀπὸ τῶν σχημάτων του καὶ τὰς θέσεις τὰς ὁποίας ἐδείκνυε, σχέδιον ἀμύνης, ὅπερ ἐξήγει εἰς τὸν Τάσον. Εἶτα ἀπευθυνθεὶς πρὸς ἡμᾶς:

— Μὴ νὰ φοβᾶσαι, λέγει, ἀφέντη, μόνον νὰ κάνῃς ὅ,τι λέγω ἐγώ. Ἀφσ' ἐμένα νὰ τηράξω.

— Καλά, καλά! Μπράτσκο ἀπεκρίθημεν, κάμε ὅπως θέλεις, ὅταν ὅμως λάβῃς χρείαν ἡμῶν, φώναξε, καὶ θὰ τρέξωμεν.

Μετὰ ταῦτα ἐξῆλθον καὶ οἱ δύο κυνηγοί, καὶ ἐμείναμεν μόνοι ἐντὸς τῶν σκηνῶν. Ἀνάψαμεν πυρὰν καὶ καθήσαντες γύρω, ἠρχίσαμεν νὰ σχολιάζωμεν τὰ συμβάντα τῆς ἡμέρας. Ἡ δυστυχὴς ἀποπλάνησις ἀπὸ τῆς ὁδοῦ μας, τὸ ἔρημον τοῦ μέρους, ἡ κατὰ τῆς ἐλάφου ἀποτυχία καὶ ἡ πολεμικὴ πλὴν οὐχὶ καὶ ἀνέλπιστος ἐμφάνισις τῶν λύκων, ἦτον τὸ θέμα τῶν μακρῶν μας συνδιαλέξεων μέχρι τῆς ἑνδεκάτης. Τὴν δὲ ἑνδεκάτην καὶ ἡμίσειαν ἐκοιμώμεθα βαθέως γνωρίζοντες ὅτι μᾶς φυλάττουσιν ἄλλοι ἀγρύπνως.

Ἐκοιμήθην, Κύριοι, καθ' ὅσον ἐνθυμοῦμαι δύο ἡλοκλήρους ὥρας, καὶ εἶχα ἀποφασίσει νὰ πράξω τὸ αὐτὸ καὶ δι' ἑτέρας ἕξ, ὅτε, ἐν ᾧ βυθισμένος εἰς ὕπνον ὠνειρευόμην ὅτι κυνηγῶ, καὶ ὅτι ἀκούω τὸν ἁρμονικὸν κρότον τὸν ὁποῖον κάμνει μὲ τὰς πτέρυγάς της ἡ ξυλόκοπτα ὅταν ἐγκαταλείπῃ τὸν ἀνα-

κακαλυφθέντα σταθμόν τινός, καὶ ἠσθανόμην τὴν ἄφατον ἐκείνην καὶ ἐνταυτῷ ἀκαριαίαν ὡς ἡ λάμψις τῆς πυρίτιδος συγκίνησιν, ἥτις κλονίζει τὰ νεῦρα τοῦ κυνηγοῦ καὶ φθάνει μέχρι καὶ αὐτῆς τῆς καρδίας του, ὅτε χαμηλόνει μηχανικῶς σχεδὸν τὸ ὅπλον του, καὶ συζευγνύει τὸ ἐπὶ τῆς ἄκρας τοῦ σωλῆνος τοῦ ὅπλου του μικρὸν κομβίον μὲ τὸν ὄγκον τοῦ ἐπισήμου φυγάδος, ἠσθάνθην τὸν βραχιονά μου στιόμενον μετὰ βίας.

— Ἐξύπνα, ἐξύπνα! ἐκραξέ τις.

— Ποῖος μὲ θέλει; ἠρώτησα, ἀφυπνίζων ἀπὸ τὸν ὕπνον καὶ ἔχων πάντοτε τοὺς ὀφθαλμοὺς κλειστούς.

— Ἐξύπνα! σὲ λέγω! ἐξηκολούθει ἡ φωνή.

— Ὦ! ἐψιθύρισα, καὶ ἤρχισα νὰ βογχάζω, προσπαθῶν συνάμα νὰ ἐπανεύρω τὸ διακοπὲν νῆμα τοῦ τερπνοῦ μου ὀνείρου.

— Ἐξύπνα, ἀδελφέ, λύκοι μᾶς προσβάλλουν λύκοι!

— Ὦ! ἀνέκραξα καὶ πάλιν, ἀλλ' εὑρέθην ὡς δι' ἐλατηρίου ὄρθιος ἐπὶ τῆς κλίνης. Συγχρόνως δὲ μανιώδεις ὑλακαὶ τῶν σκύλων, ὠρυγμοὶ ἄγριοι καὶ πυροβολισμοὶ προσέβαλον τὰ ὦτά μου.

— Ἀφέντη! ἀφέντη! ἐξύπνα τὸ ἀφέντη! ἐκραύγαζεν ἔξωθεν ὁ Μπράτσκος· ἀπόψε πολλὴ ντουλεζὰ νὰ ἔχῃ.

Ἡρπάσαμεν ἀμέσως τὰ ὅπλα καὶ ἐξήλθομεν.

Ἡ νὺξ ἦτον ψυχροτάτη. Οἱ δάκτυλοί μας μόλις ἐσυστέλλοντο καὶ ἡ παραμικροτέρα τῶν ὀνύχων πληγὴ ἐπέφερε πόνους δεινούς. Εἰς τὸν οὐρανὸν δὲν ἐφαίνετο οὐδὲ εἷς ἀστήρ, καὶ ἡ σελήνη, ἡ τοσοῦτον λαμπρὰ τὴν προτεραίαν, ἐκρύπτετο ὄπισθεν νεφῶν. Ἀλλὰ μεγάλη πυρὰ παρὰ τὴν δυτικήν μας πλευράν, μακρὰν ὅμως τοῦ τείχους διὰ νὰ μὴν ἀναλύωσιν αἱ χιόνες, ἐφώτιζε δι' ἐρυθρᾶς λάμψεως τὸ στρατόπεδον, καὶ ἐπέτρεπε νὰ ἴδωμεν ἀμέσως τὰ περὶ αὐτό. Ἐπὶ τοῦ ἐμπροσθίου καθίσματος μιᾶς τῶν παρὰ τὴν εἴσοδον ἁμαξῶν, παχεῖαν ἀρνακίδα φέρων ὁ ἀνδρεῖός μας Μράτσκος, ἵστατο γεμίζων μετ' ἀπαθείας τὸ ὅπλον του καὶ ἐποπτεύων τοὺς εἰς ἀπόστασιν εἴκοσι περίπου βημάτων ὠρυομένους λύκους. Ἀπέναντι δὲ αὐτοῦ, ἐπὶ ἄλλης ἁμάξης, ἵστατο ὁ Τάσος σιωπηλός μέν, ἀλλ' ἔχων ἦθος δεικνύον ὅτι ὁ ἀνεψιός δὲν εἶχεν ἀποκτήσει τὴν ἕξιν τοῦ θείου νὰ ἀψηφᾷ μετ' ἀταραξίας τὸν κίνδυνον. Ὄπισθεν τοῦ ξηροῦ στελέχους τὸ ὁποῖον ἔφραττε τὴν εἴσοδον, τινὲς τῶν φίλων ἐξέταζον τὰ ἐλατήρια τῶν ὅπλων των περιμένοντες διαταγὴν τοῦ κυνηγοῦ, διὰ νὰ τὰ ἐκκενώσωσι κατὰ τῶν πολεμιστῶν. Καὶ τέλος περὶ τὸ αὐτοσχεδιασθὲν ἱπποστάσιον, οἱ μὲν πεζοὶ οἱ δὲ ἐφ' ἁμαξῶν ἐραίνοντο οἱ ἑπτὰ ἁμαξηλάται, ἔχοντες τρία μόνον ὑπέργηρα πιστόλια καὶ τινα σκωριασμένα γαταγάνια, πρὸς φύλαξιν τῆς πλευρᾶς ἐκείνης, ἥτις ἄλλως ἦτον ἀσφαλὴς διὰ τὸ ὀλισθηρόν, ὡς εἶπον, τοῦ κρημνοῦ.

Τὰ πάντα ἦσαν ἄρα καλῶς προφυλαγμένα. Ὀπισθεν κρημνὸς ἀπρόσιτος εἰς τοὺς ὄνυχας τοῦ ἐχθροῦ, δυτικῶς πυρὰ μεγάλη, βορείως δὲ καὶ ἀνατολικῶς οἱ δικλοῖ σωλῆνες τῶν πυροβόλων μας, καὶ πρὸ πάντων οἱ τοῦ κυνηγοῦ καὶ τοῦ ἀνεψιοῦ του. Ἀπέναντι τοῦ κρώτου τούτων, ἐπὶ κιβωτίου κειμένου παρὰ τὸν τοῖχον, ἀνέβην καὶ ἐγώ, περιμένων ἀνυπομόνως τὸ πρόσταγμα. Πρὶν δὲ δοθῇ ἠθέλησα νὰ ἴδω τὸν ἐχθρόν· εἶδον ἀμυδρῶς, κατὰ τὴν διεύθυνσιν τοῦ δάσους, μαῦρα σώματα χωρὶς ὅμως νὰ διακρίνω, οὔτε σχῆμα οὔτε μορφήν. Ζεύγη μόνον πολλὰ λαμπρῶν πρασινωπῶν σφαιριδίων, ὁμοίων μὲ ὀφθαλμοὺς γαλῆς, λάμποντα εἰς τὸ σκότος, ἐφαίνοντο ἀπέναντί μου. Συγχωρήσατέ με δὲ νὰ σᾶς ὁμολογήσω, φίλοι μου, ὅτι τὸ αἷμα δὲν ἔρρεε τότε πολλὰ θερμὸν εἰς τὰς φλέβας μου· ἠσθανόμην ῥῖγος ἰσχυρὸν παγόνον καὶ νὰ ὀστᾶ μου, ῥῖγος τὸ ὁποῖον ἠύξανον καὶ οἱ ἀδιακόπως αὐξάνοντες ἄγριοι ὠρυγμοὶ τῶν θηρίων. Ἐνθ μήθην μάλιστα καὶ τρομερὰν τινα ἱστορίαν περιηγητῶν, προσβληθέντων ἐν ὥρᾳ χειμῶνος ἀπὸ λύκους τοῦ δάσους, καὶ ἡ ἐνθύμησις δὲν ἠξεύρω ἕως πόσον θὰ ἠύξανε τὸ τρίξιμον τῶν ὀδόντων μου ἐὰν δὲν ἠκούετο τοῦ Μπράτσκου τὸ πρόσταγμα.

— Οἱ λύκοι εἶχον ὁρμήσει καθ' ἡμῶν φρικωδῶς ὠρυόμενοι· τὸ δὲ πρῶτόν μας πῦρ, κακῶς διευθυνθέν, οὐδεμίαν ἐπροξένησε βλάβην. Ἤρχισαν δὲ ἀμέσως νὰ ξέωσι διὰ τῶν ὀνύχων τὴν χιόνα, διὰ ν' ἀνοίξωσι δίοδον, καὶ συγχρόνως ὠρύοντο, ἐπήδων, συνωθοῦντο μὲ τοσαύτην μανίαν, ὥστε ὠμοίαζον καταχθονίους μᾶλλον δαίμονας.

— Πέντε νὰ σέρνῃ καὶ πέντε νὰ γεμίζῃ, ἐκραύγασεν ὁ κυνηγὸς ἀπὸ τῆς ὑψηλῆς θέσεώς του, νὰ μὴν ἀφήσῃ αὐτὸ γκιάολος νὰ κοιμηθῇ.

Καὶ ὑπακούσαντες ἠρχίσαμεν δίζυγον πῦρ· οἱ λύκοι, βλέποντες, ὅτι αἱ λάμψεις ἐξήρχοντο ἄνεω διαλειμμάτων, καὶ ἀκούοντες συνεχέστερον τὰ φρυάγματα τῶν τραυματισθέντων συντρόφων των, ἀπεθαῤῥύνθησαν καὶ παρητήθησαν, πρὸς ὥραν τοὐλάχιστον, τῆς ἰδέας τοῦ νὰ διαῤῥήξωσι τὸ τεῖχος. Ἀλλὰ πρὸ πάντων συνετέλεσεν εἰς τοῦτο ὁ Τάσος. Βλέπων κατ' ἀρχὰς ὅτι τὰ πειναλέα ζῶα δὲν ἀπεμακρύνοντο τοῦ τείχους, ἀλλ' ἐξηκολούθουν ξέοντα αὐτὸ μετὰ τῆς αὐτῆς λύσσης, κατεπήδησεν ἀπὸ τῆς ἁμάξης, ἤνοιξεν εἰς τὸ χιονοτείχισμα ὀπὴν δυναμένην νὰ περιβάλῃ πορτοκάλιον ἐκ τῶν μεγαλειτέρων, καὶ ἐκεῖθεν γονυπετὴς ἤρχισε νὰ πυροβολῇ ἐκ τοῦ σύνεγγυς τὸν ἐχθρόν. Μᾶς ἔλεγε δὲ τὴν ἐπαύριον, ὅτι τοσαύτη ἦτον ἡ μανία αὐτῶν, ὥςε ὁσάκις ἐξέβαλλε τὸν σωλῆνα τοῦ ὅπλου του διὰ τῆς ἀπῆς, ἐπέπιπτον μαινόμενοι καὶ ἔδακνον αὐτό.

Ἀλλ' εἰ καὶ ἀπεμακρύνθησαν πρὸς καιρὸν οἱ πολιορκηταί, οἱ ὠρυγμοί των ὅμως δὲν ἔπαυον· ἀπεναντίας καθίσταντο τρομερώτεροι καὶ ἐφαίνετο ὅτι ἀλλεπάλληλοι ἐπικουρίαι ἤρχοντο εἰς αὐτούς. Ὅλον τὸ πρὸς ἄρκτον μικρὸν ἐπίπεδον ἐκαλύπτετο ὑπὸ τετραπόδων ἅτινα διέσχιζον αὐτὸ κατὰ πᾶσαν διεύθυνσιν, ἡμεῖς δὲ δὲν ἐπαύομεν πυροβολοῦντες· καὶ, εἴτε ἐκ τῆς κινήσεως, εἴτε ἐκ τοῦ φόβου, εἴχομεν λησμονήσει τὸ ψῦχος τῆς νυκτός, καὶ σχεδὸν εἴχομεν θερμανθῆ. Ἠγνοοῦμεν ὅμως, ἐνόσῳ ἡ σελήνη ἦτον κεκρυμμένη, κατὰ πόσον αἱ βολαί μας εἶχον

εὐστοχήσει. Ἐν τῷ μέσῳ τοῦ σκότους τῆς ταραχῆς καὶ τῆς συγκινήσεως, ἡμιλλώμεθα μόνον τίς νὰ γεμίσῃ ταχύτερον τὸ ὅπλον του καὶ νὰ τὸ κενώσῃ. Τὸ κατ' ἐμὲ ἐσκόπευον πάντοτε ὅσον ἐδυνάμην κατὰ μέσον τῶν ἀπέναντί μου ὀφθαλμῶν, οἵτινες, ὡς εἶπον, ἐλαμπύριζον. Ὅτε δὲ ἡ σελήνη, διαῤῥήξασα τὸν περὶ αὐτὴν πέπλον ἐφώτισε τὴν σκηνήν, γενικὸς ἀλαλαγμὸς ἠκούσθη κατὰ τὰς τάξεις μας. Πέτε ἢ ἐξ γιγαντιαῖοι λύκοι ἔκειντο ἐκτάδην πρὸ ἡμῶν, πορφυρίζοντες διὰ τοῦ αἵματος τὴν πέριξ χιόνα, ἕτεροι δὲ καθήμενοι μακράν, ἔλιχον τὰς πληγάς των. Τότε ἡμεῖς, βοηθούμενοι ἀπὸ τὸ εὐεργετικὸν φῶς τοῦ οὐρανοῦ, ἠρχίσαμεν νὰ σκοπεύωμεν ἀπαθέστερον καὶ εὐστοχώτερον, ὥστε οὔτε μία σφαῖρα ἐξηκοντίσθη ἐπὶ ματαίῳ. Ἑπτὰ ἢ ὀκτὼ ἐκ τῶν πολιορκητῶν ἀνεπήδησαν ὠρυόμενοι θρηνωδῶς καὶ κατέπεσον, ἐνῷ οἱ λοιποὶ ἐσίγησαν. Καὶ τοιαύτη μάλιστα ἦτον ἡ σιωπή, ὥστ' ἐνάμιζέ τις ὅτι ὁ ἐχθρὸς ἔτρεψε φεύγων τὰ νῶτα. Δὲν διήρκεσεν ὅμως ἐπὶ πολύ. Ὡς θύελλα ἐξεγειρομένη τρομερὰ μετὰ βαθεῖαν νηνεμίαν, οὕτω καὶ τὰ σαρκοβόρα ἐκεῖνα ζῶα ὥρμησαν ἀκάθεκτα καθ' ἡμῶν. Δὲν ὠρύοντο πλέον ἀλλ' ἐφρόαττον, δὲν ἐζήτουν νὰ προσβάλωσι τὸ τεῖχος ἀλλὰ νὰ τὸ ὑπερπηδήσωσι. Καὶ ἀληθῶς τινὲς ἐξ αὐτῶν κατώρθωσαν νὰ φθάσωσιν εἰς τὴν κορυφήν του, καὶ νὰ προσκολληθῶσι διὰ τῶν ἐμπροσθίων ποδῶν, ἀλλ' εὐτυχῶς ἡ χιών, συμπαγεῖσα, ἢ δὲν ἐτρυπᾶτο ἀπὸ τοὺς ὄνυχας, ἢ ἐσχίζετο καὶ οἱ ἐχθροὶ κατέπιπτον, ἀλλὰ καὶ δὲν ἀπεθαῤῥύνοντο. Τοσοῦτος δὲ ἦτον ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀλλομένων ἀπέναντι ἡμῶν κεφαλῶν καὶ ποδῶν, ὥστε ἦτον ἀδύνατον νὰ μετρηθῶσι· ἐφαίνετο ὡς τις τῶν ἀναριθμήτων ἐκείνων σπειρῶν τῶν μικρῶν ἰχθύων, οἵτινες κυνηγούμενοι εἰς τὸν Βόσπορον ἀπὸ μεγαλητέρους, πηδῶσι φεύγοντες μεθ' ὁρμῆς ὑπὲρ τὸ ὕδωρ. Φαντάσθητε δὲ τὴν τρομερὰν θέσιν ἡμῶν, οἵτινες εἴχομεν ἀρχίσει νὰ φοβώμεθα μήπως τὸ χιονόκτιστον τεῖχος, ὁ ἰσχυρότερός μας σύμμαχος, ἐνδώσῃ ὑπὸ τὸ βάρος τῶν ἀναβαινόντων πολιορκητῶν. Ἦλθε μάλιστα ὥρα καθ' ἣν ἐπιστεύσαμεν ὅτι εἴχομεν ἁλωθῆ· διότι μέγιστος λύκος, ἀναβὰς ἐπὶ τοῦ ξηροῦ κορμοῦ τοῦ φράσσοντος τὴν ὁδόν, ἀνεφάνη φοβερὸς ὑπὲρ τὰς κεφαλάς μας, καὶ ἕτοιμος νὰ ἐπιπέσῃ καθ' ἡμῶν. Καὶ ὅμως τὰ ὅπλα μας ἦσαν εὔκαιρα, καὶ οἱ λοιποὶ τῶν φίλων μας δὲν εἶχον καιρὸν νὰ ἔλθωσιν εἰς βοήθειαν. Αἴφνης ὅμως ὁ ὑπηρέτης τοῦ Σίμωνος, ὁ ἀνδρειότερος τῶν λοιπῶν, ὁρμᾷ κατὰ τοῦ λύκου καὶ διὰ πτύου καταφέρει φοβερὰν κατὰ τῆς κεφαλῆς πληγήν, καὶ τὸν ῥίπτει νεκρόν.

Σωθέντες λοιπὸν ἐντεῦθεν ἐστρέψαμεν τὴν προσοχὴν ἀλλαχοῦ. Ἔπρεπε νὰ ἐβλέπετε ἐν μέσῳ τῆς ταραχῆς, τῶν κραυγῶν καὶ τῶν ἐκπυρσοκροτήσεων, τὸν γενναῖον Μπράτσκον. Ὄρθιος πάντοτε ἐπὶ τῆς θέσεώς του καὶ ἀπαθὴς ὡς ἀνδριὰς μαρμάρινος, μετέφερε τὰ φυσέκιά του ἀπὸ τῆς ζώνης εἰς τοὺς σωλῆνας τοῦ Ἀγγλικοῦ πυροβόλου του, καὶ ἀπὸ τούτου εἰς τὰς κοιλίας τῶν λύκων. Ἐπειδὴ δὲ ἵστατο εἰς τὸ ὑψηλότερον μέρος, κατ' αὐτοῦ διεύθυνεν ὁ ἐχθρὸς τὴν σφοδροτέραν προσβολήν. Ὁσάκις οἱ προσβάλλοντες δὲν ἔδιδον εἰς αὐτὸν καιρὸν νὰ γεμίσῃ τὸ ὅπλον του, τὸ γιαταγάνιόν του διετρύπα ἀνηλεῶς κεφαλὰς καὶ κατέκοπτε πόδας.

Ἐν τοσούτῳ ἡ σελήνη, κρυβεῖσα ἐκ νέου, ἐβύθισεν αὖθις ἡμᾶς τε καὶ τὰ περὶ ἡμᾶς εἰς σκότος βαθύτερον τοῦ πρώτου, διότι καὶ ἡ φλογώδης πυρά, ἀμελη θεῖσα, εἶχε μεταβληθῆ εἰς ἄνθρακας.

— Ξύλα εἰς τὴν πυράν! ἐκράξαμεν ἅμα εὑρεθέντες εἰς τὸ σκότος. Καὶ οἱ μὲν ὑπηρέται ὑπήκουσαν· οἱ λύκοι ὅμως, μὴ βλέποντες πλέον εἰς τὸ μέρος τὸ ὁποῖον κατέλιπον λάμψιν πυροβόλων, ὥρμησαν λυσσῶντες, καί τινες αὐτῶν βοηθούμενοι ἐκ τῆς φύσεως τοῦ ἐδάφους, ἀνέβαινον τὸ τεῖχος. Τεταραγμένοι ἐξεκενώσαμεν κατ' αὐτῶν τὰ ὅπλα μας, ἀλλ' αἱ σφαῖραι ἐσύριξαν μόνον ἄνω καὶ πέριξ αὐτῶν χωρὶς νὰ τοὺς ἐγγίσωσι. Κατὰ τὴν κρίσιμον ταύτην ὥραν, τὴν κρισιμωτέραν βεβαίως τοῦ δράματος, εἴδομεν ὅτι ὁ κίνδυνος ἦτον σπουδαῖος καὶ τὸ θάῤῥος μας σχεδὸν μᾶς ἐγκατέλιπε. Τότε μόνον ἠρχίσαμεν νὰ ἀναπολῶμεν τὸ μωρὸν τῆς ἐκστρατείας ἐκείνης καὶ τὴν βαρύτητα τῶν λόγων τοῦ κυνηγοῦ, ἀγωνισθέντος νὰ μᾶς μεταπείσῃ. Ἐβλέπομεν ὅτι οἱ λύκοι εἶχον ἀνακαλύψει τὸ εὐάλωτον μέρος, καὶ ὅτι δὲν ἤθελον βραδύνει νὰ πλημμυρίσωσι τὸ φρούριόν μας, χωρὶς νὰ δυνηθῶμεν νὰ ἀντιτάξωμεν ἰσχυρόν τι ἐμπόδιον· τὰ πυροβόλα μας; ἀλλὰ ποῦ καιρὸς νὰ τὰ γεμίσωμεν, ἢ πῶς νὰ σκοπεύσωμεν εὐστόχως ἐν μέσῳ τόσου σκότους; τὰς μαχαίρας μας; ἀλλ' αὗται ἦσαν βραχεῖαι, βραχύταται. Πλὴν τούτου ἔπρεπε νὰ πολεμήσῃ ἕκαστος μεμονωμένος μεταξὺ στίφους λυσσώντων θηρίων, ἅτινα θὰ μᾶς κατεσπάραττον ἐκ τῶν ὄπισθεν, ἐν ᾧ ἡμεῖς θὰ ἐμαχόμεθα ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος! Ὦ! ἡ στιγμὴ τῆς σιγῆς καὶ τῆς ἀμηχανίας ἐκείνης ἦτον τῷ ὄντι φρικτή. Ἐν τοσούτῳ λύκοι ἀνέβαινον τὸ τεῖχος ἀδιακόπως, τὸ σκότος ἐπυκνοῦτο, καὶ τὰ ὅπλα ἐγίνοντο ἄχρηστα.

Μόνος ὁ Μπράτσκος δὲν εἶχεν ἀπολέσει τὸ θάῤῥος του. Κατέβη ἀπὸ τῆς ἁμάξης, ἀπέβαλε τὴν βαρεῖαν χειρίδα τῆς μηλωτῆς του διὰ νὰ ἔχῃ τὸν βραχίονα ἐλαφρότερον, καὶ ἐστάθη πέντε βήματα ἀπὸ τῆς προσβληθείσης πλευρᾶς ἔχων μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ τείχους τὰ λείψανα τῆς ἡμισβεσθείσης πυρᾶς. Εἷς τῶν τολμηροτέρων λύκων ἀνέβαινε τότε τὸ τεῖχος, καὶ ἰδὼν ἄνθρωπον τόσον πλησίον του ὥρμησε κατ' αὐτοῦ. Τοῦτο παρατηρήσαντες ἀφήκαμεν ὅλοι κραυγήν, καὶ ἐδράμομεν πρὸς τὸν κυνηγὸν νομίζοντες ὅτι τὸ θηρίον θὰ τοῦ ἔσχιζεν ἀφεύκτως τὸ πρόσωπον. Ἀλλὰ πρὶν φθάσωμεν, προσβληθὲν ὑπὸ τῆς σφαίρας τοῦ Μπράτσκου ἐνῷ ἐπήδα, ἔπεσε βαρὺ εἰς τὴν πυράν, ἐξεγεῖραν νέφος στάκτης καὶ σπινθήρων. Τὸν πρῶτον ὅμως εἰσπηδήσαντα λύκον διεδέχθη ἕτερος, καὶ τοῦτον τρίτος καὶ τὸν τρίτον τέταρτος καὶ πέμπτος, ὥστε ἀδυνατοῦντες πλέον ν' ἀντιπαραταχθῶμεν, ἀνέβημεν πάντες εἰς τὰς ἁμάξας περιμένοντες ἀπηλπισμένοι τὸ ἄγνωστον τέλος.

Καὶ ἡμεῖς μὲν ἐγκατελίπομεν τὸ πεδίον τῆς μά-

χας, οἱ κύνες ὅμως οὐδὲ βῆμα ὀπισθοδρόμησαν. Ἅμα ἰδόντες τόσῳ πλησίον τοὺς λύκους, μανιώδεις ἐπέπεσαν κατ' αὐτῶν, καὶ ἐντὸς ὀλίγου συμπλοκὴ ζωηρὰ καὶ πεισματώδης συνεκροτήθη καθ' ὅλον τὸν περίβολον. Καὶ ὁτὲ μὲν ὠρυγμοὶ πόνου, ὁτὲ δὲ ὑλακαὶ ἐμαρτύροον, ὅτι οἱ ὀδόντες ἀμφοτέρων τῶν μαχομένων δὲν ἠστειεύοντο, ἀλλ' ἐκρεούργουν. Ἀνὰ πᾶσαν δὲ ὑλακὴν ὁ παρ' ἐμοὶ κυνηγὸς ἐξέπεμπε καὶ ἐπιφώνημα οἴκτου διὰ τοὺς κύνας, καὶ τρομερὰς βλασφημίας κατὰ τῶν ἐχθρῶν των. Ἐκινεῖτο ἐντὸς τῆς ἁμάξης, μετεκινεῖτο, ἐφύσα, ἐχαμήλονε τὸ ὅπλον ἵνα πυροβολήσῃ καὶ τὸ ἀνήγειρε πάλιν, φοβούμενος μὴ ἐν τῷ σκότει προσβάλῃ φίλον ἀντὶ ἐχθροῦ, ἐβλασφήμει, συνέσφιγγε τοὺς γρόνθους, καὶ τέλος ἀδυνατῶν νὰ κρατηθῇ περισσότερον διέφυγε τὰς χεῖράς μας καὶ ἐπήδησεν εἰς τὸ μέσον τῆς μάχης, διανέμων δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ μὲ τὸ κοντάκιόν του γενναῖα κτυπήματα. Περὶ τὴν αὐτὴν ὥραν κραυγαὶ πολλαὶ ἀντήχησαν κατὰ τὴν θέσιν τῶν ἁμαξηλατῶν, καὶ εἷς τῶν ἵππων, καλπάζων καὶ χρεμετίζων ὑπὸ φόβου, ἐφάνη παρὰ τὰς σκηνάς. Ἀκούων τὴν ταραχὴν καὶ ὀσφρανθεὶς τοὺς λύκους εἶχε κρημνίσει διὰ λακτισμάτων τὸν φράκτην τοῦ ἱππο-ταξίου, καὶ ἐπεδόθη εἰς φυγήν. Εὑρεθεὶς ὅμως μεταξὺ ἐκείνων οὓς ἔφευγε καὶ φρίσσων, ὥρμησε πρὸς τὸν ἐκ χιόνος τοῖχον, διέρρηξεν αὐτὸν διὰ τῆς προσβολῆς, καὶ ἔγεινεν ἄφαντος παρακολουθούμενος ὑπό τε τῶν λύκων καὶ τῶν κυνῶν, ἐνῷ κραυγαὶ καὶ ὠρυγαὶ καὶ ἐκπυρσοκροτήσεις ἀναμιξ παρίστανον ἄλλον ἅδην τὸν τόπον τῆς φρικαλέας ἐκείνης σκηνῆς.

— Δόξα νὰ ᾖ τὸ Θεός, ἐφώνησεν ὁ Μπράτσκος. Ἀπόψε ἔλεγα πῶς νὰ κοιμηθῶ στὸ γκοιλιὰ ἀπὸ κανένα ἀπ' αὐτοὺς τοὺς γκιαόλους. Ἔλα τώρα, ἀφέντη, μὴ νὰ φοβᾶσαι, κατέβα, ἐκεῖνοι δὲν νὰ ἔρκεται πιὰ ἀπόψε.

Καὶ ὄντως οὐδεὶς τῶν λύκων ἐπανῆλθε πλέον τὴν νύκτα ἐκείνην· τρεῖς δὲ μετὰ ταῦτα ἡμέρας, ἐπαναστρέφοντες εἰς τὴν πόλιν, ἀπηντήσαμεν παρὰ τὴν ὁδὸν ὀστᾶ ζώου καθημαγμένα, ἅτινα οἱ ἁμαξηλάται ἀνεγνώρισαν ἐκ τινων παρακειμένων κρίκων μελίνων περιδεραίων, ὡς ἀνήκοντα εἰς τὸν μακαρίτην ἵππον.

Ἐνταῦθα, φίλοι μου, τελευτᾷ τὸ πρῶτον μέρος τῆς διηγήσεώς μου, καὶ ἐπειδὴ πλησιάζει ἡ δεκάτη, μὴ λησμονῶμεν τὸ τεῖ.

Καὶ ἀνάψαντες τὰ σιγάρα μας συνερρόφησαμεν τεῖον· δηλαδὴ τὸ ποτὸν ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἄλλοτε μὲν ἐχρησίμευεν ἀντὶ ἰδρωτικοῦ, σήμερον δὲ πίνομεν, ἀκολουθοῦντες τὸν συρμόν, ἀντὶ δροσιστικοῦ.

— Μετὰ τὰς συγκινήσεις καὶ τοὺς κόπους τῆς ταραχώδους ἐκείνης νυκτός, ἐπανέλαβεν ὁ διηγούμενος, οὐδεὶς ἠτθάνετο διάθεσιν τὴν ἐπιοῦσαν νὰ ἐξέλθῃ εἰς θήραν, τινὲς δὲ καὶ ἐπρότειναν νὰ ἐπιστρέψωμεν εἰς τὴν πόλιν.

Ἐδαπανήσαμεν τὸ πλεῖστον μέρος τῆς ἡμέρας εἰς ἐπισκευὴν τοῦ διαρρηχθέντος τείχους, εἰς καθαρισμὸν τῶν ὅπλων καὶ εἰς ξύλευσιν. Ἐνωρὶς δέ, μετὰ τὴν ὀγδόην τῆς ἑσπέρας, ἀνεχωρήσαμεν εἰς τὰς σκηνάς μας, καὶ διήλθομεν ἅπασαν τὴν νύκτα ἐν εἰρήνῃ καὶ ῥογχασμῷ. Τὴν πρωΐαν, ἀναλαβόντες τὰς δυνάμεις μας, κατέβημεν εἰς τὴν πεδιάδα· καὶ ἐκεῖ διαιρεθέντες εἰς τρία ἀποσπάσματα μετέβημεν εἰς κυνήγιον ἀφοῦ πρῶτον προαδιωρίσαμεν πότε καὶ ποῦ νὰ συμπαρευρεθῶμεν.

Ἀφοῦ δὲ ὁ Σίμων, ὁ Ἰάκωβος καὶ ἐγὼ ἐγεμίσαμεν ὡς οὐδέποτε τὰς πήρας μας, διευθύνθημεν πρὸς τὸ ὁρισθὲν μέρος· ἀλλὰ δὲν εὕρομεν κανένα.

— Μήπως εἶναι ἐνωρίς; εἴπομεν.

— Πῶς ἐνωρίς! ὑπέλαβεν ὁ Ἰάκωβος, εἶνε τρίτη ὥρα μετὰ μεσημβρίαν. Δὲν εἶνε ἐνωρίς, φίλοι, εἶνε ἐξώρας μάλιστα, καὶ φοβοῦμαι μὴ ἡ ἀργοπορία προέρχεται ἀπὸ ἀπαίσιον συνάντημα.

— Ὁποῖον τάχα; τοὺς λύκους;

— Δὲν ἐξεύρω ἀλλά . . . ἔχω κακὰς προαισθήσεις, ἀπήντησε μετὰ μικρὰν σιωπὴν καὶ ῥίπτων ἐπὶ τῆς πεδιάδος βλέμματα ἀνήσυχα. Παρετηρήσατε, ἐξακολούθησε, τὴν πρωΐαν ταύτην τὸν εὐσοσμούμενον σκύλον τοῦ Τάσου; Καθ' ἣν ὥραν ἐμέλλομεν νὰ ἐξέλθωμεν τοῦ περιβόλου, ἐν ᾧ οἱ λοιποὶ σκύλοι ἐδείκνυον τοσαύτην χαράν, οὗτος εἰσῆλθεν εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ κυρίου του, καὶ δὲν ἤθελε κατ' οὐδένα τρόπον νὰ ἐξέλθῃ, ἂν καὶ πολλάκις προσκληθείς. Καὶ ὅτε ὁ Τάσος διευθύνθη πρὸς αὐτὸν διὰ νὰ τὸν σύρῃ ἔξω, οὗτος ἀπεσύρθη εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς σκηνῆς, καὶ ἤρχισε νὰ κλαυθμυρίζῃ τοσοῦτον οἰκτρῶς, ὥστε οἱ συνάδελφοί του ἔτρεξαν πάντες πρὸς αὐτὸν γαυγίζοντες. Εἰξεύρετε, φίλοι, ὅτι δεισιδαίμων δὲν εἶμαι, ἀλλὰ τὸ κλαυθμύρισμα ἐκεῖνο δὲν μ' ἐφάνη καλὸς οἰωνός.

Κατὰ πᾶσαν ἄλλην περίστασιν οἱ λόγοι οὗτοι τοῦ Ἰακώβου, ἤθελον κινήσει τὸν γέλωτά μας, ἀλλὰ τὴν ὥραν ἐκείνην ὄχι μόνον δὲν ἐγελάσαμεν, ἀλλὰ καὶ ἠσθάνθημεν ἐσωτερικήν τινα ἀνησυχίαν, τὴν ὁποίαν τοῦξανεν ἡ παρατεινομένη ἀπουσία τῶν φίλων μας. Ἔπειτα ὁ κυνηγὸς εἶνε φύσει δεισιδαίμων, καὶ ἐκ τῶν ἐλαχίστων συμβεβηκότων ζητεῖ πάντοτε νὰ ἐξαγάγῃ οἰωνισμούς.

Οὕτω λοιπὸν ἐμένομεν στηριγμένοι ἐπὶ τῶν ὅπλων μας, ὁτὲ μὲν ἀνυψοῦντες τὰ βλέμματα πρὸς τὸν ὁρίζοντα καὶ ζητοῦντες μή τις τῶν ἀπόντων φανῇ, ὁτὲ δὲ κύπτοντες τὴν κεφαλὴν καὶ σιωπηλῶς βυθιζόμενοι εἰς μυρίας σκέψεις καὶ εἰκασίας ἀλλ' ἡ ὥρα προέβαινεν ἀκαταπαύστως, καὶ οὐδεὶς ἐφαίνετο. Τέλος ἀπεφασίσαμεν νὰ ἐπανέλθωμεν εἰς τὸ στρατόπεδόν μας, καὶ ἂν δὲν εὑρίσκαμεν τοὺς ἀπόντας συντρόφους μας, νὰ σκεφθῶμεν περὶ τοῦ πρακτέου.

Ἐπανερχόμεθα λοιπὸν ἔχοντες ἐξ ἑνὸς μὲν τὴν εὐρεῖαν πεδιάδα, εἰς τὴν ἀπωτάτην τῆς ὁποίας ἄκραν ἔκειντο αἱ σκηναί μας, καὶ ἐξ ἄλλου ἀπότομον ὄρος παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ ὁποίου ἐβαδίζομεν. Λίψγης, κατὰ τὸ μέσον τοῦ δρόμου, ὅτε δὲν ἀπείχομεν πλέον τῶν σκηνῶν εἰμὴ μίαν περίπου ὥραν, ὁ Σίμων, ὅστις ἐπροπορεύετο περὶ τὰ τριάκοντα βήματα, ἀνέκραξεν ὅτι ἀνεκάλυψε τὰ ἴχνη τῶν συνεταίρων μας. Καὶ τῷ ὄντι εἰς τὸ μέρος

ἐκεῖνο διεγράφοντο καθαρώτατα ἐπὶ τῆς χιόνος ἴχνη πολλὰ πεδίλων πρόσφατα, διευθυνόμενα πρὸς τὸ ὄρος.

— Μὴ χάνωμεν καιρόν, εἶπεν ὁ Ἰάκωβος· εἰς τὸ βουνόν· ἢ θὰ τοὺς εὕρωμεν ἐκεῖ ἢ τὰ ἴχνη των θὰ μᾶς ὁδηγήσουν.

Μετὰ πέντε λεπτὰ ἐβαίνομεν ἐπὶ τῆς κορυφῆς. Ἐπειδὴ δὲ τὰ ἴχνη ἐφαίνοντο πάντοτε, τὰ παρηκολουθήσαμεν ἐφ' ἱκανὴν ὥραν, ἀναβαίνοντες καὶ καταβαίνοντες τὰς ῥάχεις τῶν μικροτέρων κορυφῶν, καὶ μετά τινας ἑλιγμοὺς περὶ λοφίσκον εὑρέθημεν ἀπέναντι τῶν συντρόφων μας. Σιωπηλοί, ἀκίνητοι καὶ ὠχροί, μετὰ τοσαύτης εἶχον προσοχῆς πρησηλωμένους τοὺς ὀφθαλμοὺς πρός τι σημεῖον, ὥστε οὔτε τὰ βήματα οὔτε τὰς φωνάς μας αὐτὰς ἐνόησαν. Τινὲς μόνον αὐτῶν ἠρκέσθησαν νὰ μᾶς δείξωσι διὰ τῆς χειρὸς τὸ ἀντικείμενον τῆς γενικῆς ἀνησυχίας, καὶ νὰ μᾶς προσκαλέσωσι νὰ γείνωμεν μέτοχοι αὐτῆς.

Ἡ κορυφὴ εἰς ἣν εὑρισκόμεθα ἐσχημάτιζε διὰ τῶν κυματώσεών της ἀνώμαλον κοιτίδα, ἧς ὁ μυχὸς διεσχίζετο ὑπὸ βαράθρου βαθυτάτου καὶ κρημνώδους, κατὰ δὲ τὰς πλευρὰς τοῦ βαράθρου ἐξεῖχον λίθοι μεγάλοι καὶ ὀξεῖς προξενοῦντες τρόμον εἰς τὸν βλέποντα. Πλησιάσαντες εἰς τὸ χεῖλος αὐτοῦ ἔνθα ἵσταντο καὶ οἱ ἄλλοι, εἴδομεν ἐκεῖθεν θέαμα ἀληθῶς φοβερόν. Εἰς τὸ ἀντίπεραν χεῖλος ἐπὶ νεαρᾶς δρυός, ὑψουμένης ἐπὶ βάθους 900 ἢ 1000 ποδῶν, ἐφαίνετο ὁ Τάσος μόλις κρατούμενος ἐκ τῶν ἀνωτάτων αὐτῆς κλάδων, καὶ κάτωθεν, μίαν σπιθαμὴν ὑπὸ τὴν πτέρναν τῶν ποδῶν του, εὐμεγέθης ἄρκτος στηριζομένη διὰ τῶν ἐμπροσθίων ποδῶν ἐπὶ τοῦ στελέχους, τῷ ἐδείκνυε τοὺς ὀδόντας της. Ἐνίοτε ἠκούοντο φωναὶ τοῦ Τάσου, ἀλλ' ἡ ἠχὼ τῶν κοιλωμάτων συνέχεε τοσοῦτον τὰς λέξεις του, ὥστε δὲν ἔφθαναν εἰς τὰς ἀκοάς μας εἰμὴ ἀσυνάρτητοι· ἐπὶ τέλους ὅμως ἐνοήσαμεν, ὅτι οἱ κλάδοι ὑφ' ὧν ἐκρέματο ὑπεχώρουν εἰς τὸ βάρος τοῦ σώματός του, καὶ ὅτι ὑπὸ τοὺς πόδας του οὐδὲν ἄλλο καταφύγιον εἶχεν εἰμὴ τὰς χαινούσας τῆς ἄρκτου σιαγόνας.

Ὁ Μπράτσκος ἐμαίνετο, ἀλλὰ τὸ βάραθρον, τὸ ἐπάρατον ἐκεῖνο βάραθρον, ἔχαινεν εὐρὺ καὶ βαθὺ καὶ φοβερὸν ἐνώπιόν του. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἐρευνήσαμεν πάντες μὴ προσιτόν τι μέρος τοῦ κρημνοῦ εὑρίσκετο διὰ νὰ ὑπάγωμεν εἰς βοήθειαν τοῦ κινδυνεύοντος· ἀλλ' αἱ ἔρευναι, καί τοι ἐνεργητικώτατα, ἀπέβησαν ματαιοι. Ὁ κρημνὸς ἐξετείνετο πανταχόσε. Ἐπανήλθομεν λοιπὸν εἰς τὸ αὐτό, μὴ ἔχοντες πλέον εἰμὴ ἓν μόνον τρόπον πρὸς βοήθειαν τοῦ δυστυχοῦς νέου, τὸν κινδυνωδέστερον καὶ τὸν τελευταῖον, νὰ πυροβολήσωμεν κατὰ τῆς ἄρκτου! Ἀλλὰ τίς ἔμελλε νὰ ἀναλάβῃ τὸ ἔργον τοῦτο; τίς ἦτον βέβαιος, ὅτι εἰς τοιαύτην ἀπόστασιν ἡ σφαῖρά του δὲν ἤθελεν ὑψωθῇ γραμμάς τινας ὑπὲρ τὸν σκοπόν, καὶ ἀντὶ νὰ ἐμπηχθῇ εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ ζώου, δὲν ἤθελε φονεύσῃ τὸν Τάσον;

Ἐμένομεν λοιπὸν ἀμηχανοῦντες, ἐνῷ αἱ στιγμαὶ ἦσαν πολύτιμοι, διότι ἤδη διεκρίνομεν καὶ ἡμεῖς, ὅτι οἱ κλάδοι ὑπεχώρουν ὁλονέν, καὶ ὅτι ὁ νέος κυνηγὸς εἶχεν ἀνασύρει τοὺς πόδας, διὰ νὰ μὴ ἐγγίσῃ τὴν ἄρκτον, ἀλλὰ τὴν θέσιν τῶν ποδῶν κατελάμβανον ἤδη τὰ γόνατα, καὶ ἡ ἄρκτος ἦτον πάντοτε ἐκεῖ χαίνουσα καὶ ἀναμένουσα τὸ θῦμά της. Ὁ Τάσος δὲν ἐκραύγαζε πλέον, ἀλλ' ἠτένιζε ποτὲ μὲν τὴν ἄρκτον· ποτὲ δὲ τὴν παρ' αὐτὸν ἀνοιγομένην ἄβυσσον. Καὶ οἱ κλάδοι ἐξηκολούθουν λιγύζοντες βρακδέως μέν, ἀλλ' ὁριστικῶς.

— Πυροβολήσατε! πυροβολήσατε! ἀνεκράξαμεν πάλιν μιᾷ φωνῇ, βλέποντες ὅτι οὐδὲν μέσον σωτηρίας ἔμενε πλέον· πλὴν καὶ πάλιν οὐδεὶς ἔσπευσε νὰ ἀναλάβῃ τὴν εὐθύνην ταύτην.

Τέλος, κατὰ τὴν φρικώδη ἐκείνην στιγμήν, ὅτε πᾶσα ἐλπὶς ἐφαίνετο ἀπολεσθεῖσα, δάκρυ πικρὸν ἀνέβλυσεν εἰς τὸν ὀφθαλμὸν τοῦ Μπράτσκου καὶ ἔρρευσεν ἐπὶ τῆς παρειᾶς του. Εἶτα δὲ σφραγισθεὶς διὰ τοῦ σημείου τοῦ σταυροῦ, ἐχαμήλωσε τὸ ὅπλον του, καὶ ὅτε κραυγὴ τοῦ Τάσου ἀνήγγελλεν ὅτι ἤγγισε τέλος τὴν ἄρκτον, ἠκούσθη ὁ κρότος τοῦ πυροβόλου μυριάκις ἐπαναληφθεὶς ἀπὸ τὴν ἠχὼ τοῦ ὄρους. Ἀλλὰ συγχρόνως ἀντήχησε γοερὰ καὶ ἡ φωνὴ τοῦ ἀνεψιοῦ του· διότι, ὅτε ἡ σφαῖρα ἔμελλε νὰ κτυπήσῃ τὸν σκοπόν, ὁ κλάδος, ἀφ' οὗ Τάσος ἐκρέματο, ἐθραύσθη, καὶ πίπτων ὁ δυστυχὴς νέος ἐδέχθη τὴν σφαῖραν εἰς τὰ στέρνα!

Τὸν εἴδαμεν, φεῦ! ἀγωνιῶντα, ἐναγκαλιζόμενον τὴν δάκνουσαν αὐτὸν ἄρκτον, καὶ ἀμφοτέρους κυλιομένους πρὸς τὸ χεῖλος τῆς τρομερᾶς ἀβύσσου! Φρίσσω ἀκόμη ἀναμιμνησκόμενος τὴν σκηνὴν ἐκείνην! Τὰ δύο σώματα ἐφάνησαν ἀκινητοῦντα εἰς τὴν ὄχθην τοῦ βαράθρου, καὶ εἶτα . . . βαρέως κατεκυλίσθησαν πρὸς τὸ βάθος, οἰκτρῶς κατασυντριβέντα.

Ἐζητήσαμεν καὶ αὖθις νὰ καταβῶμεν τὸν κρημνόν, διὰ νὰ παραλάβωμεν τὸν νεκρόν, ἀλλ' ἀδύνατον. Χίλιοι, ὡς εἶπον, πόδες μᾶς ἐχώριζον ἀπ' αὐτοῦ, καὶ χίλιοι ἀνὰ πᾶν πρὸς αὐτὸν βῆμα μᾶς παρουσιάζοντο θάνατοι, ὥστε ταχέως ἠναγκάσθημεν νὰ παραιτηθῶμεν τοῦ σκοποῦ, καὶ οὕτως ἀποτείναντες διάπυρον ὑπὲρ ἐκείνου προσευχήν, τὸν κατελίπομεν ἤρεμον εἰς τὸν μεγαλοπρεπῆ του τάφον.

Τὸ ἑσπέρας ἐπανελθόντες εἰς τὰς σκηνὰς ἠρωτήσαμεν τὰ καθ' ἕκαστα τοῦ πρώτου μέρους τοῦ ἀνωτέρω δράματος, ἅτινα ἠγνοοῦμεν ἔτι. Ἐμάθομεν δὲ ὅτι τὸ μετὰ τοῦ Τάσου ἀπόσπασμα εἶχε διευθυνθῆ, θηρεῦον πρὸς τὸ ὄρος, καὶ ὅτι περὶ τὴν μεσημβρίαν ἀποχωρισθεῖς τῶν λοιπῶν ἔγεινεν ἄφαντος. Ὅτι κατ' ἀρχὰς οὐδὲ κἂν ὑπωπτεύθησάν τι, ὅτε ὅμως, πλησιαζούσης τῆς ὥρας τῆς ἐπανόδου, εἶδον ὅτι ἡ ἀπουσία του παρετείνετο, ἀνέβησαν τὸ ὄρος καὶ μετ' οὐ πολὺ ἀνεκάλυψαν τὴν θέσιν του χωρὶς νὰ δύνηθῶσι νὰ φέρωσι πρὸς αὐτὸν οὐδεμίαν βοήθειαν. Ἠγνοεῖτο ὅμως πῶς εὑρέθη πέραν τοῦ βαράθρου, ἐν ᾧ ἐκ τοῦ μέρους ἀφ' οὗ εἶχεν ἀναχωρήσει οὐδεμία ὑπῆρχε διάβασις, καὶ πῶς συνηντήθη μετὰ τοῦ θηρίου ἐκείνου, τοῦ προξενήσαντος τὸ τραγικὸν αὐτοῦ τέλος.

Τὴν ἐπαύριον τὸ πρωὶ ἀπεστρατοπεδεύσαμεν, καὶ

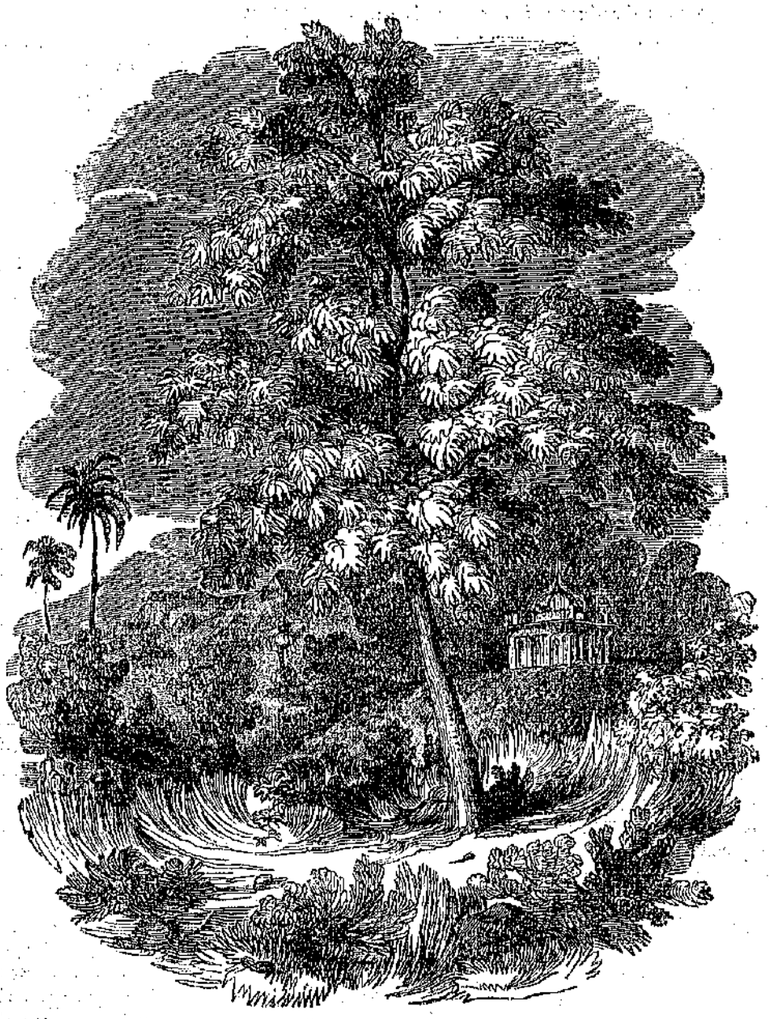

Ἐλαστικὴ συκῆ.

μετὰ δύο ἡμέρας περὶ λύχνων ἀρὰς εἰσερχόμεθα εἰς τὴν πόλιν.

— Καὶ ὁ Μράτσκος;

— Ὁ Μπράτσκος, κατὰ τὴν πρώτην προσβολὴν τῆς θλίψεώς του, ὥρμησεν ἀπονενοημένος διὰ ν' ἀκολουθήσῃ τὴν ἐναέριον πορείαν τοῦ δυστυχοῦς ἀνέψιοῦ του καὶ ἂν δὲν ἐπροφθάναμεν νὰ τὸν ἐμποδίσωμεν ἀντὶ ἑνὸς δύο νεκροὺς θὰ ἐκλαίομεν τὴν αὐτὴν ἡμέραν. Τὸν ἐπανεφέραμεν εἰς τὴν πόλιν, προσπαθοῦντες καθ' ὁδὸν νὰ τὸν παρηγορήσωμεν, ἀλλ' ἦτον ἀπαρηγόρητος· ἡ σιδηρᾶ ἐκείνη φύσις κατεβάλλετο ἀπὸ τὴν ἰδέαν, ὅτι ἦτον καὶ αὐτὸς αἴτια τοῦ θανάτου τοῦ ἀνεψιοῦ του, καὶ οὐχὶ πολὺ μετὰ ταῦτα ἤκουσα ὅτι παρήτησε τὴν τέχνην του καὶ ἐπανῆλθεν εἰς τὴν πατρίδα του, ὁρκισθεὶς νὰ μὴν ἐγγίσῃ πλέον πυροβόλον.

Σ. Σ.

ΠΕΡΙ ΕΛΑΣΤΙΚΟΥ ΚΟΜΜΙΟΣ.

Ἐκ τῆς παιδικῆς αὐτῶν ἡλικίας, οἱ τυχόντες ὁπωσοῦν ἐλευθέρας ἀγωγῆς, γινώσκουσι τὸ ἐλαστικὸν κόμμι (gomma elastica, Caoutchu), οἱ πολλοὶ ὅμως ἀγνοοῦσιν ἴσως καὶ ἀνδρωθέντες πόθεν παράγεται ἡ πολύχρηστος αὕτη ὕλη, ἐξ ἧς καὶ πέδιλα, καὶ φορέματα ἀδιάβροχα κατασκευάζονται, τῆς ὁποίας τοσαύτη γίνεται χρῆσις εἰς τὰ σχολεῖα ὅπου ἡ ἰχνογραφία διδάσκεται, καὶ ὅπου παράδοξοι καὶ γελοῖαι ἰδέαι περὶ τῆς καταγωγῆς αὐτῆς ὑποψιθυρίζονται μεταξὺ τῶν εὐπίστων μαθητῶν, λίαν ἐπίφοβοι εἰς τὴν ὕπαρξιν τοῦ ἀθωοτέρου τῶν ζώων ἤτοι τοῦ ὄνου.

Ἡ χρησιμωτάτη αὕτη εἰς τὰς τέχνας ὕλη δὲν εἶναι εἰμὴ ὁ γαλακτώδης ὀπὸς δύω δένδρων βλαστανόντων εἰς τὰ θερμὰ κλίματα· τὸ μὲν ἐξ αὐτῶν εἶναι εἶδος συκῆς, ἧς τὴν εἰκόνα δημοσιεύομεν, καὶ ἥτις καλεῖται *Συκῆ ἡ ἐλαστικὴ* (Ficus elastica)· εἶναι δὲ αὕτη δένδρον ἀειθαλές, μέγα, ἔχον φύλλα εὐμεγέθη, ἐπιμήκη, ἄνευ ἐντομῶν, καὶ στιλπνότατα· τὸ δὲ καλεῖται Ἰάτροφον ἐλαστικὸν (Jatropha elastica, ἢ Hevea guianensis)· εἶναι δὲ τοῦτο δένδρον φυόμενον ἐν Γουϊάνῃ καὶ Βραζιλίᾳ, ἔχον ὕψος 50—60 ποδῶν καὶ φύλλα μακρόμισχα, δερματώδη, ἄτριχα, σύνθετα ἐκ τριῶν φυλλαρίων σφηνοειδῶν.

Ἐπὶ τοῦ φλοιοῦ τῶν δύο τούτων δένδρων ποιοῦσιν ἐντομὰς μᾶλλον ἢ ἧττον βαθείας, ἐξ ὧν ῥέει ἄφθονος λευκὸς καὶ γαλακτώδης ὀπός, συναζόμενος εἰς δοχεῖα πήλινα, ὅστις ξηραινόμενος καὶ πηγνύμενος εἶναι αὐτὸ τὸ ἐν χρήσει ἐλαστικὸν κόμμι. Πλάττεται δὲ εἰς σφαιρία ἢ πλακοῦντας, καὶ εἰς τοιαύτην κατάστασιν εὑρίσκεται πολλάκις εἰς τὸ ἐμπόριον.

Τὸ ἐλαστικὸν κόμμι εἶναι ὕλη ἀδιάλυτος εἰς τὸ ὕδωρ καὶ τὸ οἰνόπνευμα· κατασκευάζουσι δ' ἐξ αὐτοῦ διάφορα ἐργαλεῖα, φιάλας, δοχεῖα, ὑποδήματα, ἐμβάδας καὶ ὑφάσματα.

Πρό τινων ὅμως χρόνων παρεχώρησε τὰ πρωτοτόκιά του, εἰς ἑτέραν τινὰ ἀνάλογον οὐσίαν, τὴν Γούτταν-πέρκαν (Gutta percha), ἥτις εἶναι στερεοτέρα τις ὕλη, πηγάζουσα ἐκ τοῦ δένδρου Isonandra gutta, καὶ ἔχει τὴν ἰδιότητα, ἐὰν ἐντὸς θερμοῦ ὕδατος τεθῇ, νὰ λαμβάνῃ σύστασιν μάζης μαλακῆς καὶ διαπλαττομένης κατὰ βούλησιν, ὅταν δὲ ψυχρανθῇ ν' ἀποσκληρύνεται διαφυλάττουσα τὸ σχῆμα ὅπερ τῇ ἐδόθη. Δι' αὐτῆς κατασκευάζονται σήμερον ἐν Εὐρώπῃ ἀγγεῖα, ἔπιπλα, βακτηρίαι, θῆκαι, χειρουργικὰ ἐργαλεῖα, εἰκόνες, φορέματα, καὶ πλῆθος ἄλλων ἀντικειμένων χρησίμων εἰς τὰς ἀνάγκας, ἢ τὴν τροφὴν τοῦ ἀνθρώπου.

Τὸ ἐλαστικὸν κόμμι ὡς λίαν ἀνθρακοῦχον καὶ λιπαρὸν εἶναι οὐσία εὔπρηστος καὶ δι' αὐτοῦ κατασκευάζουσιν, ὅπου ἀφθόνως βλαστάνουσι τὰ παράγοντα αὐτὸ δένδρα, λαμπάδας πρὸς φωτισμόν, αἵτινες, κατὰ τὸ λέγειν ἀξιοπίστων περιηγητῶν, διαχέουσι φῶς καθαρὸν, εὐχάριστον καὶ ἄφθονον.

Ο.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.

Giornale dell' assedio di Costantinopoli 1453 di Nicolò Barbaro P. V. Corredato di note e documenti par Enrico Cornet. Vienna, Libreria Tendler et Comp. 1856. Ἤτοι: «Ἡμερολόγιον τῆς ἐν ἔτει 1453 πολιορκίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὑπὸ Νικολάου Βαρβάρου Ἐνετοῦ πατρικίου· ᾧ προσετέθησαν σημειώσεις τε καὶ ἔγγραφα ὑπὸ Ἑنρίκου Κορνέτου. Ἐν Βιέννῃ, 1856.» (Εἰς 8ον, ἐκ σελ. 82.)

Ἄρθρον Β'.

(Ἴδε φυλλάδ. 194, σελ. 39.)

Ἀπὸ τῆς 24 Μαΐου, λέγει ὁ ἡμέτερος Φραντζῆς συμφώνως μετὰ τοῦ Ν. Βαρβάρου, «ἐψιθυρίσθη ὅτι ὁ ἀμηρᾶς βούλεται διὰ ξηρᾶς καὶ θαλάσσης τῇ εἰκοστῇ ἐννάτῃ τοῦ αὐτοῦ πολεμῆσαι τοὺς Ἕλληνας σφοδρῶς μετὰ συμπλοκῆς καὶ συρρήξεως.» Ὁ αὐτοκράτωρ Κωνσταντῖνος, ὅστις πρὸ μικροῦ εἶχεν ἀντεπιστείλει πρὸς τὸν προτείναντα τὴν παράδοσιν τῆς πόλεως ἡγεμόνα τῶν Τούρκων ὅτι· «τὸ δὲ τὴν πόλιν σοι δοῦναι οὔτ' ἐμόν ἐστι οὔτ' ἄλλου τῶν κατοικούντων ἐν ταύτῃ· κοινῇ γὰρ γνώμῃ πάντες αὐτόπροαιρέτως ἀποθανοῦμεν καὶ οὐ φεισόμεθα τῆς ζωῆς ἡμῶν» (Δούκ.), περιήρχετο ἄγρυπνος τὰ τείχη, καὶ ἐπεσκεύαζεν αὐτά, καὶ νέα ἀνήγειρεν ὀχυρώματα, καὶ προέτρεπε καὶ ἐνεθάρρυνε καὶ παρεκάλει καὶ κατεσίγαζε τὰς ἔριδας, καὶ διὰ λόγων καὶ ἔργων τοῖς πᾶσιν ἀνεμίμνησκε τί ὠφέλιον πρός τε τὴν πίστιν καὶ τὴν πατρίδα. Ἀξιάγαστος ἦν τῷ ὄντι, κατά τε τὸν Βάρβαρον καὶ τοὺς λοιποὺς ἱστορικούς, ἡ σύνεσις καὶ ἡ καρτερία καὶ ἡ πολεμικὴ ἀρετὴ καὶ ἡ μετριοπάθεια τοῦ ἀληθῶς τρισμακαρίζου ἐκείνου αὐτοκράτορος, ὡς ὀνομάζει αὐτὸν ὁ Φραντζῆς. Δὲν εἶχεν ὅμως δυστυχῶς ν' ἀντιπαλαίσῃ πρὸς μόνα τοῦ Μωάμεθ τὰ στίφη, ἀλλὰ καὶ πρὸς μυρίας ἄλλας ἐπιβουλὰς καὶ δυσχερείας, κινδυνωδεστέρας καὶ αὐτοῦ τοῦ ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν κινδύνου. Ὁ κλῆρος καὶ ὁ λαός, διχονοοῦντες ὡς πρὸς τὴν ἕνωσιν τῶν Ἐκκλησιῶν (1), ἦσαν διῃρημένοι εἰς δύο ἀντίπαλα στρατόπεδα· καὶ εἰς τοσοῦτο μάλιστα περιῆλθεν ἡ ἔρις, ὥστε οἱ μὲν περὶ τὸν Γενναδίον ἔλεγον, εἰ πρέπει νὰ πιστεύσωμεν τὸν ὑπέρμαχον τῆς ἑνώσεως Δοῦκαν, ὅτι «κρειττότερόν ἐστι εἰδέναι ἐν μέσῃ τῇ πόλει φακιόλιον βασιλεῦον Τοῦρκων ἢ καλύπτραν λατινικήν,» οἱ δ' ἐπεκαλοῦντο, τἀναντία φρονοῦντες, τὴν Δύσιν, τὴν Δύσιν ἥτις ἵνα βοηθήσῃ τοὺς κινδυνεύοντας τῆς Ἀνατολῆς χριστιανούς, ὅρον ἔθετο ἀπαράβατον τὴν καταπάτησιν τῆς ἑαυτῶν συνειδήσεως· ὁ ὄχλος, τὸ ἄγριον καὶ δύσκολον καὶ ὑπόκωφον τοῦτο γερόντιον, ὡς ὠνόμασέ τις τῶν ἀρχαίων αὐτόν, «βλέποντες ταπεινοῦσθαι τὰ ἐν τῇ πόλει καὶ εὑρόντες τὸν καιρὸν εἰς τὰς πονηρὰς ὀρέξεις, στάσεις καὶ ἀκαταστασίας καθ' ἡμέραν ἐποίουν, καὶ ὕβρεις καὶ λοιδωρίας εἰς τὰς πλατείας καὶ ῥύμας τῆς πόλεως κατὰ τοῦ δυστυχοῦς βασιλέως καὶ τῶν ἑτέρων ἀρχόντων ἐξέχεον» (Φραντζ.)· οἱ Γενουήνσιοι, οἵτινες κατεῖχον τὸν Γαλατᾶν, συμμαχοῦντες κρυφίως μετὰ τῶν πολιορκητῶν, προσέδιδον καὶ ἐματαίουν τὰ σχέδια τῶν πολιορκουμένων, ὡς εἴδομεν ἐν τοῖς περὶ Κόκου, καὶ ἄλλας βοηθείας παρεῖχον αὐτοῖς· καὶ, τὸ πάντων δεινότερον, αὐτοὶ οἱ πρόμαχοι τῆς πόλεως διεφώνουν καὶ ἤριζον πρὸς ἀλλήλους. Ὁ Ἰουστινιανὸς (2), ὀργισθεὶς κατὰ τοῦ μεγάλου Δουκὸς Νοταρᾶ, «ἀνωφελῆ καὶ ἀλάστορα

(1) Περὶ ταύτης ὁμιλεῖ καὶ ὁ Βάρβαρος ἐν σελ. 4.

(2) Ἐν τῇ ὑπ' ἀρ. 2 σημειώσει (φυλλάδ. 194, σελ. 40.) ἐξόμεν ὅτι, κατὰ Φραντζῆν, ὁ Ἰουστινιανὸς δὲν ἦλθεν ἐπίτηδες εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ὁ Δοῦκας ὅμως λέγει ὅτι ἐστάλη ἐκ Γενούης κατ' αἴτησιν τῶν ἐν Γαλατᾷ, καὶ ὅτι ἦλθε «σὺν δυοὶ νῆες ὑπερμεγέθεις, ἔχων καὶ πολεμικὰς παρασκευὰς πολλὰς καὶ καλάς, σὺν ἀνώπλοις νέοις Γενουήσταις ἀρτίκλων πνέοντας θυμόν, κλ.»

καὶ ἐχθρὸν τῆς πατρίδος ἐκάλεσεν, ἐμπλυνθεὶς καὶ αὐτὸς ἐξ ἐναντίας ὕβρεσιν ἑτέραις, » καὶ μόλις ὁ αὐτοκράτωρ συνδιελλάξατο αὐτοὺς διὰ τῆς κατανυκτικῆς ταύτης προτροπῆς· « ἀδελφοί, οὐκ ἔστι καιρὸς ἀναμέσον ἡμῶν τοιούτως ποιεῖν καὶ λέγειν καὶ μάχεσθαι, ἀλλὰ καὶ τοῖς μισοῦσιν ἡμᾶς συγχωρήσωμεν καὶ τῷ Θεῷ δεηθῶμεν ἵνα λυτρωθῶμεν ἐκ τοῦ προφανοῦς στόματος τῶν αἰσθητῶν τούτων δρακόντων » (Φραντζ.).

Πανταχόθεν ἄρα ἐπολιορκεῖτο ὁ δύστηνος ἐκεῖνος αὐτοκράτωρ· ἐκτὸς μὲν τοῦ τείχους ὑπὸ τριακοσίων περίπου χιλιάδων ἀρειμανίων στρατιωτῶν διοικουμένων μάλιστα ὑπὸ τοιούτου ἀρχηγοῦ, τοῦ Μωάμεθ, καὶ ὑπὸ μηχανῶν καὶ πυροβόλων καὶ τετρακοσίων εἴκοσι νηῶν, ἐντὸς δὲ αὐτοῦ ὑπὸ ἐπιβουλῶν καὶ διχονοιῶν καὶ στάσεων καὶ δεισιδαιμονιῶν. Καὶ ὅμως αὐτός, μόλις ἑπτὰ χιλιάδων ἀνδρῶν (3) καὶ δεκατεσσάρων πλοίων στρατηγῶν, οὕτω πως ἀντέκρουσεν ὑπὲρ τὰς πεντήκοντα ἡμέρας τὰς προσβολὰς τῶν ἐχθρῶν καὶ τὰς ἑλεπόλεις κατέστρεψε καὶ φόνον ἐπέφερε πολύν, ὥστε δύο ἡμέρας πρὸ τῆς μεγάλης ἐφόδου, « τοῖς Τούρκοις δειλία προσήγγισε . . . ὁ δὲ ἀμηρᾶς, καὶ πᾶς ὁ στρατὸς αὐτοῦ λυπούμενος καὶ κατηφὴς ὑπῆρχον· ὃς βουληθεὶς ἐπὶ τὴν αὔριον ἐγερθῆναι καὶ τὴν πολιορκίαν λῦσαι » (Φραντζ.).

Καὶ ἐλύετο βεβαίως ἄνευ τῶν προτροπῶν τοῦ Σογὰν πασᾶ. Ὁ Μωάμεθ εἶχε παρ' αὐτῷ δύο βεζίρας, πρῶτον μὲν τὸν Ἀλὶ πασάν, « ὑπὲρ πάντα δόκιμον καὶ πρακτικόν, » κατὰ Φραντζῆν, δεύτερον δὲ τὸν Σογὰν ἐκεῖνον, θερμὸν ἀντίζηλον τοῦ Ἀλί. Καὶ οὗτος μὲν συνεβούλευσε νὰ ἀναχωρήσωσιν « ἵνα μή τι χεῖρον γένηται, » ὅπερ ἀκούσας ὁ ἀμηρᾶς « ἡμιθανὴς ἐκ τῆς λύπης καὶ τῆς περιφρονήσεως ἐναπέμεινεν, πῶς μετὰ αἰσχύνης τοιαύτης ὡς φεύγων ἀναχωρήσῃ· » ὁ Σογὰν ὅμως ἀνεπτέρωσε τὸ φρόνημα τοῦ ἡγεμόνος διὰ τοιούτων ἐνθαρρυντικῶν λόγων, ὥστε « χαρεὶς ἐναπέμεινε, καὶ ἀναψυχὴν ἐκ τῆς λύπης ἔλαβε, » καὶ προσέταξε τὴν προετοιμασίαν τοῦ στρατοῦ καὶ τὴν ἔφοδον. Οἱ στρατιῶται ἑπτάκις ἐλούσθησαν τὴν προτεραίαν τῆς ἀποφράδος ἡμέρας, καὶ ὁ Μωάμεθ αὐτὸς διὰ δημηγορίας φλογερᾶς ἐξέκαυσε τὸ θάρρος τῶν πολεμιστῶν, οἵτινες ἀλαλάξαντες πάντες ἐν μιᾷ φωνῇ, « ἀλλὰ ἀλλά, Μεεμέτη ρεσούλ ἀλλά, » ἀνεκραύγασαν (Φραντζ.).

Ὥστε ἦχον μέγαν θαλάσσης ἤκουσαν οἱ ἐν τῇ πόλει τὴν τοσαύτην κραυγήν· διότι τοσοῦτον ἦτο, ὡς εἴδομεν, τὸ πλῆθος τῶν πολιορκητῶν, ὥστε « πεντακόσιοι καὶ πλεῖον ἐξ αὐτῶν ἦσαν καθ' ἕκαστον τῶν πολιορκουμένων, » ὡς λέγει ὁ Φραντζῆς. Κατ' ἐπιταγὴν τοῦ αὐτοκράτορος, « ἱερεῖς ἀρχιερεῖς μοναχοὶ γυναῖκές τε καὶ παιδία, μετὰ δακρύων διὰ τῶν τειχῶν τῆς πόλεως περιερχόμενοι τὸ Κύριε ἐλέησον ἔκρ-ιζον, . . . καὶ μετὰ κλαυθμοῦ ἀλλήλους ἀνεθαρρύνοντο ἵνα ἀνδρείως ἀντισταθῶσι τοῖς ἐναντίοις ἐπὶ τῇ ὥρᾳ τῆς συμπλοκῆς· ὁμοίως δὲ καὶ ὁ βασιλεὺς τῇ αὐτῇ ὀδυνηρᾷ ἑσπέρᾳ τῆς δευτέρας συνάξας πάντας τοὺς ἐν τέλει ἄρχοντας καὶ ἀρχομένους δημάρχους καὶ ἑκατοντάρχους καὶ ἑτέρους προκρίτους στρατιώτας, » ἀνεκάλεσεν εἰς τὴν μνήμην αὐτῶν ὅτι ἦσαν *ἀπόγονοι Ἑλλήνων*, καὶ παρεκάλεσεν « ἵνα στῶσιν ἀνδρείως καὶ μετὰ γενναίας ψυχῆς, ὡς πάντες ἕως τότε ἐποίησαν, » καὶ παρέδωκεν αὐτοῖς « τὴν ἐκλαμπροτάτην καὶ περίφημον ἐκείνην πόλιν καὶ πατρίδα ἡμῶν καὶ βασιλεύουσαν τῶν πόλεων, . . . » τὴν « ἐλπίδα καὶ χαρὰν πάντων τῶν Ἑλλήνων. »

« Διὰ τέσσαρά τινα, προσέθετο, ὀφείλεται κοινῶς ἐσμὲν πάντες ἵνα προτιμήσωμεν ἀποθανεῖν μᾶλλον ἢ ζῆν, πρῶτον μὲν ὑπὲρ τῆς πίστεως ἡμῶν καὶ εὐσεβείας, δεύτερον δὲ ὑπὲρ τῆς πατρίδος, τρίτον δὲ ὑπὲρ τοῦ βασιλέως ὡς χριστοῦ κυρίου, καὶ τέταρτον ὑπὲρ συγγενῶν καὶ φίλων. Λοιπόν, ἀδελφοί, ἐὰν χρεωσταὶ ἐσμεν ὑπὲρ ἑνὸς ἐκ τῶν τεσσάρων ἀγωνίζεσθαι ἕως θανάτου, πολλῷ μᾶλλον ὑπὲρ πάντων τούτων ἡμεῖς ; »

Κατὰ τὴν δημηγορίαν ταύτην οἱ μὲν Ἐνετοὶ ἵσταντο ἐκ δεξιῶν τοῦ αὐτοκράτορος, οἱ δὲ Λιγουρῖται ἢ Γενουήνσιοι, ἐξ εὐωνύμων· στραφεὶς λοιπὸν προσηγόρευσε καὶ τούτους καὶ ἐκείνους, καὶ ἐπεκαλέσθη τὴν συνδρομὴν αὐτῶν ὑπὲρ τῆς πόλεως, ἥντινα δευτέραν πατρίδα καὶ μητέρα εἶχον ἀνέκαθεν. Ἀποταθεὶς δ' ἐπὶ τέλους πρὸς πάντας συνάμα, καὶ ἀδελφοὺς καὶ συστρατιώτας καλῶν, « ἀνέθετο τὸ τεταπεινωμένον σκῆπτρον εἰς τὰς χεῖρας αὐτῶν, καὶ παρεκάλεσε ἵνα τὴν πρέπουσαν τιμὴν καὶ ὑποταγὴν δώσωσι τοῖς στρατηγοῖς καὶ δημάρχοις καὶ ἑκατοντάρχοις. »

Καὶ ἔκλαυσεν ὁ αὐτοκράτωρ, καὶ μετὰ κλαυθμοῦ ὡσαύτως ἀπεκρίναντο πάντες « ἀποθάνωμεν ὑπὲρ τῆς Χριστοῦ πίστεως καὶ τῆς πατρίδος ἡμῶν ! »

Ταῦτα ἀκούσαντες οἱ πολιορκούμενοι « καρδίαν ὡς λέοντες ἐποίησαν, καὶ ἀλλήλοις συγχωρηθέντες ἤτουν εἰς τῷ ἑτέρῳ καταλλαγῆναι, καὶ μετὰ κλαυθμοῦ ἐνηγκαλίζοντο, μήτε φιλτάτων τέκνων μνημονεύοντες, οὔτε γυναικῶν ἢ πλούτου φροντίζοντες, εἰμὴ μόνον τοῦ ἀποθανεῖν ἵνα τὴν πατρίδα φυλάξωσι. Καὶ ἕκαστος ἐν τῷ διατεταγμένῳ τόπῳ ἐπανέστρεψε, καὶ ἀσφαλῶς ἐποίουν ἐν τοῖς τείχεσι τὴν φυλακήν. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἐν τῷ πανσέπτῳ ναῷ τῆς τοῦ Θεοῦ λόγου σοφίας ἐλθὼν καὶ προσευξάμενος μετὰ κλαυθμοῦ τὰ ἄχραντα καὶ θεῖα μυστήρια μετέλαβεν· ὁμοίως καὶ ἕτεροι πολλοὶ τῇ αὐτῇ νυκτὶ ἐποίησαν. Εἶτα ἐλθὼν εἰς τὰ ἀνάκτορα ὀλίγον σταθεὶς καὶ ἐκ πάντων συγχώρησιν αἰτήσας, ἐν τῇδε τῇ ὥρᾳ τίς διηγήσεται τοὺς τότε κλαυθμοὺς καὶ θρήνους τοὺς ἐν τῷ παλατίῳ ; εἰ καὶ ἀπὸ ξύλου ἄνθρωπος ἢ ἐκ πέτρας ἦν, οὐκ ἐδύνατο μὴ θρηνῆσαι » (Φραντζ.).

Ἀκούσωμεν ἤδη τὸν Ν. Βάρβαρον διηγούμενον τὰ τῆς ἐφόδου·

« Τὴν εἰκοστὴν ἐνάτην τοῦ αὐτοῦ μηνὸς Μαΐου, τελευταίαν ἡμέραν τοῦ πολέμου, ὁ κύριος ἡμῶν Θεὸς ἐξέδοτο σκληρὰν ἀπόφασιν κατὰ τῶν Ἑλλήνων, θελήσας νὰ περιέλθῃ ἐν ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ ἡ πόλις αὕτη εἰς χεῖρας τοῦ Μωάμεθ υἱοῦ τοῦ ποτὲ Μουράτου Τούρκου, ὡς κατωτέρω θέλετε ἰδεῖ κατὰ τάξιν πῶς ἐγένετο ἡ γενικὴ αὕτη μάχη. Ὁ αἰώνιος Θεὸς ἠθέλησε νὰ ἐκδώσῃ ταύτην τὴν ὁριστικὴν ἀπόφασιν, ὅπως πληρωθῶσιν ὅλαι αἱ ἀρχαῖαι προφητεῖαι, καὶ μάλιστα ἡ πρώτη προφητεία τοῦ Ἁγίου Κωνσταντίνου, ὅστις κάθηται ἔφιππος ἐπὶ στήλης πλησίον τοῦ ναοῦ τῆς ἁγίας σοφίας ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, καὶ προφητεύει διὰ τῆς χειρὸς καὶ λέγει· ἐντεῦθεν ἐλεύσεται ὁ ἀπολέσων με, δεικνύων τὴν Ἀνατολήν, ἤτοι τὴν Τουρκίαν. Ἡ ἄλλη προφητεία λέγει· ὅταν εὐρεθῇ αὐτοκράτωρ ἔχων τὸ ὄνομα Κωνσταντῖνος καὶ τὴν μητέρα Ἑλένην, ἐπὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἀπολεσθήσεται ἡ Κωνσταντινούπολις. Καὶ ἄλλη προφητεία λέγει· ὅταν ἡ σελήνη δείξῃ σημεῖον ἐν οὐρανῷ, μετ' ὀλίγας ἡμέρας οἱ Τοῦρκοι θέλουσι κυριεύσει τὴν Κωνσταντινούπολιν. Ὥστε καὶ αἱ τρεῖς αὗται προφητεῖαι ἐπληρώθησαν· δηλαδή, οἱ Τοῦρκοι ἦλθον εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὁ αὐτοκράτωρ ὠνομάζετο Κωνσταντῖνος καὶ ἦν υἱὸς Ἑλένης, καὶ ἡ σελήνη ἔδειξε σημεῖον ἐν οὐρανῷ (4). Ὅλαι λοιπὸν ἐπληρώθησαν, καὶ ὁ Θεὸς ἀπεφάσισε νὰ ἐκδώσῃ τὴν τοιαύτην ἀπόφασιν κατὰ τῶν χριστιανῶν, καὶ μάλιστα κατὰ τοῦ κράτους τοῦ Κωνσταντίνου, ὡς μετὰ μικρὸν θέλετε ἀκούσει τὴν ἀπόφασιν. Κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην τῆς εἰκοστῆς ἐνάτης Μαΐου τοῦ χιλιοστοῦ τετρακοσιοστοῦ καὶ πεντηκοστοῦ τρίτου ἔτους, τὴν τρίτην ὥραν πρὸ τῆς ἡμέρας, ὁ Μωάμεθ υἱὸς τοῦ Τούρκου Μουράτου ἦλθεν αὐτοπροσώπως εἰς τὰ τείχη τῆς πόλεως ταύτης τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἵνα συγκροτήσῃ τὴν γενικὴν μάχην, διὰ τῆς ὁποίας μάχης κατέκτησε τὴν Κωνσταντινούπολιν. Αὐτὸς ὁ Τοῦρκος δεσπότης διεῖλε τὸν στρατὸν εἰς τρεῖς φάλαγγας, ἀνὰ πεντήκοντα χιλιάδας ἀνδρῶν ἑκάστην· μία φάλαγξ συνέκειτο ἐκ χριστιανῶν, οἵτινες βίᾳ καὶ δυναστείᾳ ἔμενον ἐν τῷ στρατοπέδῳ, ἡ δευτέρα φάλαγξ συνέκειτο ἐξ ἀνδρῶν ταπεινῶν, δηλαδὴ χωρικῶν καὶ τοιούτου συρφετοῦ, ἡ τρίτη φάλαγξ συνέκειτο ὅλη ἐκ γενιτσάρων φερόντων λευκὰ *ζάρκολα* (πίλους ὑψηλούς), οἵτινες γενίτσαροι εἰσὶν ὅλοι στρατιῶται τοῦ ἡγεμόνος, μισθούμενοι καθ' ἡμέραν· εἰσὶ δὲ πάντες ἄνδρες ἐκλεκτοὶ καὶ θαρσαλέοι κατὰ τὰς μάχας· καὶ ὄπισθεν τούτων τῶν γενιτσάρων ἦσαν ὅλοι οἱ σουμπασίδαι, καὶ ὄπισθεν τούτων ἤρχετο ὁ Τοῦρκος ἡγεμών. Ἡ πρώτη φάλαγξ, ἡ ἐκ χριστιανῶν, ἔφερε τὰς κλίμακας εἰς τὰ τείχη, καὶ τὰς κλίμακας ταύτας ἤθελον νὰ ὑψώσωσιν ἐπὶ τῶν τειχῶν, καὶ εὐθὺς οἱ ἡμέτεροι ἔρριπτον κατὰ γῆς καὶ τὰς κλίμακας καὶ τοὺς ἀνυψοῦντας αὐτάς· καὶ εὐθὺς πάντες οὗτοι ἐφονεύοντο, διότι οἱ ἡμέτεροι ἔρριπτον μεγάλους λίθους ἀπὸ τῶν ἐπάλξεων, ὥστε ὀλίγοι ἐξ αὐτῶν ἔσωζον τὴν ἰδίαν ζωήν. Ὅσοι ἤρχοντο ὑπὸ τὰ τείχη ὅλοι ἐφονεύοντο, καὶ ὅτε οἱ ἀνυψοῦντες τὰς κλίμακας ἔβλεπον ὅτι ἐφονεύοντο οὕτως, ἤθελον νὰ ἐπανέλθωσιν ὄπισθεν εἰς τὸ στρατόπεδον ἵνα μὴ φονευθῶσι διὰ λίθων. Οἱ δὲ ἄλλοι Τοῦρκοι οἱ ὄντες ὄπισθεν, βλέποντες ὅτι ἔφευγον, ἀμέσως κατεκρεουργοῦν αὐτοὺς διὰ γιαταγανίων (5), ὥστε ἐβιάζοντο νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὰ τείχη, διότι εἴτε οὕτως εἴτε ἄλλως ἔμελλον ν' ἀποθάνωσι· καὶ ὅτε οἱ τῆς πρώτης ταύτης φάλαγγος ἐφονεύθησαν καὶ συνετρίβησαν, ἐπῆλθεν ἀκάθεκτος ἡ δευτέρα φάλαγξ. Ἡ δὲ πρώτη φάλαγξ εἶχε σταλῆ διὰ δύο λόγους· ὁ μὲν πρῶτος λόγος ὑπῆρξεν ὅτι ἤθελον νὰ φονευθῶσι μᾶλλον οἱ χριστιανοὶ ἢ οἱ Τοῦρκοι· ὁ δὲ δεύτερος λόγος ὑπῆρξεν ὅπως ἐλθόντες κοπιάσωσιν ἡμᾶς τοὺς ἐν τῇ πόλει. Καὶ, ὡς εἶπον ἡμῖν, ἀποθανόντων καὶ κακωθέντων τῶν τῆς πρώτης φάλαγγος, ἦλθον οἱ τῆς δευτέρας φάλαγγος ὡς ἀχαλίνωτοι λέοντες κατὰ τοῦ τείχους ἀπὸ τοῦ μέρους τοῦ Ἁγ. Ῥωμανοῦ. Καὶ ἰδόντων ἡμῶν τὸ τρομερὸν τοῦτο θέαμα, εὐθὺς ἐσήμηναν οἱ κώδωνες καθ' ὅλην τὴν ξηρὰν καὶ καθ' ὅλας τὰς θέσεις τοῦ τείχους· κράζοντες δὲ ἕκαστοι, βοήθεια, ἕως νὰ γείνῃ ὁ αἰώνιος Θεὸς ἐναντίον τούτου τοῦ σκύλου Τούρκου, ἔδραμον πάντες εἰς ἀντίκρουσιν τούτων τῶν ἐθνικῶν, καὶ ἐκεῖ ἤρχισαν νὰ ἀνθίστανται ἐκτὸς τοῦ ἐλάσσονος τείχους (6). Ἀλλ' οἱ τῆς δευτέρας ταύτης φάλαγγος εἶναι ὅλοι ἄνθρωποι ἐνεργοί, οἵτινες, ὡς εἶπον ἡμῖν, ἦλθον εἰς τὰ τείχη καὶ ἐκοπίασαν μεγάλως τοὺς τῆς ξηρᾶς διὰ τῆς μάχης ἣν ἐποίησαν· καὶ αὕτη δὲ ἡ δευτέρα φάλαγξ ἠγωνίσθη νὰ ἀνυψώσῃ κλίμακας ἐπὶ τῶν τειχῶν, ἀλλ' οἱ ἐντὸς τοῦ τείχους ἀνδρείως κατεκρήμνιζον αὐτὰς καὶ ἱκανοὶ Τοῦρκοι ἐφονεύοντο· ἐξηκοντίζοντο δὲ ὁλονὲν καὶ τὰ ἡμέτερα βέλη καὶ κανόνια εἰς τὸν στρατόν, καὶ ἐφονεύοντο τόσοι Τοῦρκοι ὥστε ἦτο πρᾶγμα ἀπίστευτον. Ὅθεν ἐλθούσης τῆς δευτέρας ταύτης φάλαγγος, καὶ μάχην ἀγωνισθείσης νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸ φρούριον, ἦλθε τὴν φορὰν ταύτην ἡ τρίτη φάλαγξ, ἤτοι οἱ γενίτσαροι, στρατιῶται ἔμμισθοι, καὶ οἱ σουμπασίδαι, καὶ πλῆθος ἄλλων μεγάλων ἀρχηγῶν ὅλων ἀνδρείων

(3) Σημειωτέον ὅτι ὁ ἀριθμὸς ἦτο τοσοῦτος κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς πολιορκίας· μετὰ ταῦτα ὅμως ἠλαττώθη ἕνεκα φόνων καὶ τραυμάτων καὶ ἀσθενειῶν, ἴσως δὲ καὶ λιποταξιῶν.

(4) Περὶ τῶν προφητειῶν τούτων ῥοῦδὲν ἀπηντήσαμεν ἐν τοῖς ἀνωτέρω Βυζαντινοῖς ἱστορικοῖς.

(5) « Οἱ δὲ τζαούσιδες καὶ ῥαβδοῦχοι τῆς αὐλῆς μετὰ ῥάβδων σιδηρῶν καὶ βουνεύρων ἐνέτυπτον, ἵνα μὴ δίδωσι νῶτα τοῖς ἐχθροῖς. » Φραντζ. Βιβλ. Γ'. Κεφ. Ζ'.

(6) Barbécani, ἤτοι, ὡς ἑρμηνεύουσι τὴν λέξιν ταύτην τὰ λεξικά, parte della muraglia da basso fatta a scarpa. Ἐννοεῖ δὲ ἐνταῦθα ὡς καὶ ὅπου ἀλλαχοῦ μεταχειρίζεται τὴν λέξιν ταύτην ὁ συγγραφεύς, τὸ ἐξωτερικὸν τεῖχος· δίδει, ὡς καὶ σήμερον φαίνεται, τὸ μὲν πρὸς τὴν ξηρὰν τεῖχος τῆς Κωνσταντινουπόλεως κατεσκεύασται διπλοῦν καὶ ὀχυρόν, τὸ δὲ πρὸς τὴν Προποντίδα καὶ τὸν λιμένα ἁπλοῦν καὶ ἀσθενές. « Τὸ μὲν οὖν τεῖχος ταύτης τῆς πόλεως, λέγει ὁ Χαλκοκονδύλης (Βιβλ. Ν', ἡ) οὐ πάνυ τι ἰσχυρὸν ὂν οὔτε ῥεύματα ἔχει μεγάλα, ὥστε τὰ πλοῖα παραπλέοντα πράγματα ἔχειν. Κατ' ἤπειρον δὲ ἐστὸν δύο τείχη τῆς πόλεως, τὸ μὲν μέγα τέ καὶ ἄξιον λόγου, τὸ δὲ ἔλαττον, ἐκτὸς εἰς τὴν τάφρον ὑπερκείμενον. Τάφρος δὲ ὑπεστὶν ὠκοδομημένη λίθοις, τὸ εὖρος πλεθρικία. Τῷ μὲν οὖν βασιλεῖ καὶ τοῖς Ἕλλησι βουλευομένοις ἐδέδοκτο παρατασσομένοις εἰς τὸ ἐκτὸς τεῖχος ἀμύνεσθαι, οἷα τῇ τάφρῳ ὑπερκείμενον, κατὰ τὰ πρὶν δεδογμένα σχίσιν ἐπὶ Ἀμουράτεω, ὅτε ἐπολιόρκει τὴν πόλιν. »

ἀνθρώπων, καὶ ὁ Τοῦρκος δεσπότης ὄπισθεν αὐτῶν. Οἱ τῆς τρίτης ταύτης φάλαγγος ἐξώρμησαν κατὰ τοῦ τείχους τῆς ταλαιπώρου ταύτης πόλεως, οὐχὶ ὡς Τοῦρκοι ἀλλ' ὡς λέοντες, ἀλαλάζοντες καὶ σαλπίζοντες, ὥστε ἐφαίνετο πρᾶγμα τοῦ ἄλλου κόσμου αἱ κραυγαὶ ἠκούοντο καὶ εἰς τὴν Ἀσίαν αὐτήν, δώδεκα μίλια ἀπέχουσαν τοῦ στρατοπέδου. Ἡ τρίτη αὕτη φάλαγξ ἐκ τῶν ἀνδρείων Τούρκων συγκειμένη, εὗρε τοὺς ἐντὸς τοῦ τείχους εἰς ἄκρον κεκοπιακότας ὡς πολεμήσαντας μετὰ τῆς πρώτης καὶ δευτέρας φάλαγγος· καὶ οἱ ἐθνικοὶ οὗτοι ἦσαν τοσούτῳ εὐθαρσεῖς καὶ ἀκμαῖοι κατὰ τὴν μάχην, καὶ διὰ τῶν μεγάλων ἀλαλαγμῶν ὅσους οἱ Τοῦρκοι ἐποίουν κατὰ τὸ στρατόπεδον τοσοῦτον κατεπτόουν ὅλην τὴν πόλιν, ὥστε ἀφῄρουν κατὰ πολὺ τὸ θάρρος διὰ τῶν τοιούτων κραυγῶν καὶ σαλπισμάτων.

Οἱ ἐν τῇ ξηρᾷ ταλαίπωροι θεωροῦντες ἑαυτοὺς σχεδὸν ἁλωθέντας, ἀπεφάσισαν καὶ ἐσήμηναν καθ' ὅλην τὴν πόλιν τοὺς κώδωνας· καὶ οὕτως ἐσημαίνοντο καθ' ὅλας τὰς θέσεις τοῦ τείχους, κραζόντων πάντων μεγάλῃ τῇ φωνῇ· ἔλεος, ἔλεος, ὁ Θεὸς νὰ στείλῃ ἐξ οὐρανοῦ βοήθειαν εἰς τὸ κράτος τοῦτο τοῦ Κωνσταντίνου, ὅπως μὴ βασιλεύσωσιν οἱ ἐθνικοὶ ἐπὶ τῆς αὐτοκρατορίας. Καὶ καθ' ἅπασαν τὴν πόλιν ὅλαι αἱ γυναῖκες ἦσαν γονυκλινεῖς, ἀλλὰ καὶ ἄνδρες ὡσαύτως, καὶ πάντες ἔκλαιον θερμῶς καὶ μετ' εὐλαβείας παρεκάλουν τὸν ἡμέτερον παντοδύναμον Θεὸν καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ Μαρίαν καὶ πάντας τοὺς ἁγίους καὶ τὰς ἁγίας τῆς ἐπουρανείου αὐλῆς (della corte zelestial), νὰ δώσωσι νίκην κατὰ τῶν ἐθνικῶν ἐκείνων τῶν κακούργων Τούρκων ἐχθρῶν τῆς χριστιανικῆς πίστεως. Ἐνῷ τοιαῦται ἐγίνοντο δεήσεις πρὸς Θεόν, οἱ Τοῦρκοι θηριωδῶς ἐμάχοντο κατὰ ξηράν, πρὸς τὸ μέρος τοῦ Ἁγίου Ῥωμανοῦ, ὅπου ἦν ἡ σκηνὴ τοῦ γαληνοτάτου αὐτοκράτορος καὶ ὅλων τῶν περὶ αὐτὸν εὐγενῶν (con tuta la sua baronia), καὶ τῶν κυριωτέρων ἱπποτῶν καὶ γενναίων ἀνδρῶν οἵτινες πάντες ἵσταντο παρ' αὐτῷ ἀνδρείως μαχόμενοι ὡς ἄνδρες πρόθυμοι ἐκ τῶν τῆς ξηρᾶς. Ἀλλ' οἱ Τοῦρκοι ἐκεῖνοι ἐμάχοντο, ὡς εἶπον, κατὰ τὸ μέρος τοῦ Ἁγίου Ῥωμανοῦ, ἤτοι κατὰ τὸ μέρος τῆς ξηρᾶς, ἐκσφενδονίζοντες οἱ ἐθνικοὶ ἐκεῖνοι ἀρκετὰς βολὰς καννονίων καὶ πυροβόλων καὶ ἀναρίθμητα βέλη· ἐκ δὲ τῶν φωνῶν τῶν ἐθνικῶν τούτων ἐφαίνετο ὅτι ἐσχίζετο ὁ ἀήρ. Ἑβόμβει δὲ καὶ τὸ μέγα καννόνιον ἐκσφενδονίζον λίθους ὧν ἕκαστος εἶχε βάρος χιλίων διακοσίων λιτρῶν, καὶ βέλη ἑξηκοντίζοντο καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν τοῦ τείχους κατὰ τὸ μέρος τοῦ στρατοπέδου ἐπὶ μίλια ἓξ ἐκτεινομένου· ὥστε τὰ μὲν ἐντὸς τοῦ ἐλάσσονος τείχους πίπτοντα ἀπετέλουν φόρτον ὀγδοήκοντα καὶ ἐπέκεινα καμήλων, τὰ δὲ ἐντὸς τῶν τάφρων, ἴσως εἴκοσι καμήλων. Ἡ φρικαλέα αὕτη μάχη διήρκεσε μέχρι τῆς αὐγῆς.

(*Ἕπεται τὸ τέλος.*)

ΔΙΑΦΟΡΑ.

ΓΥΝΑΙΚΕΙΑ ΣΤΟΡΓΗ. Ὁ Ῥοβέρτος Βαρκλαΐος, διοικητὴς τῆς Ἀγγλικῆς ναυτικῆς μοίρας κατὰ τὴν μάχην τῆς Ἐρίης, ἠκρωτηριάσθη δεινῶς ἀπολέσας τὴν δεξιὰν χεῖρα καὶ τὸν ἕτερον τῶν ποδῶν. Πρὶν ἢ ἀναχωρήσῃ ἐκ τῆς Ἀγγλίας εἶχε μνηστευθῆ νέαν κάλλει τε καὶ σεμνότητι ἐξέχουσαν, ἣν καὶ ἠγάπα θερμῶς· ἀλλ' ὅτε ἐπανῆλθεν ἀνήγγειλε διά τινος τῶν φίλων πρὸς τὴν νέαν τὸ συμβάν, καὶ προέτεινε γενναίως νὰ ἀπολύσῃ αὐτὴν τῆς ὑποσχέσεως. «*Εἰπὲ αὐτῷ, ἀπεκρίθη ἡ εὐγενὴς νέα, ὅτι εὐχαρίστως δέχομαι νὰ γείνῃ σύζυγός μου ἐὰν ἔμεινε καὶ μέρος μόνον τοῦ σώματος κατέχον τὴν ψυχὴν αὐτοῦ.*»

ΤΟ ΥΠΟΠΤΟΝ ΤΩΝ ΔΕΣΠΟΤΩΝ. Ὁ Θωμᾶς Ῥόης (Rhoé), πρέσβυς τῆς Ἀγγλίας παρὰ τῷ Σελίμ-Σάχ, αὐτοκράτορι τῶν Μογγόλων, λέγει ὅτι ὁ δεσποτικώτατος οὗτος ἡγεμών, ἀνοίξας ἔμπροσθεν αὐτοῦ κιβώτια πεμπόμενα ἐξ Ἀγγλίας ἵνα λάβῃ δῶρα τινά, ἐξεπλάγη ἐντυχὼν εἰκόνι παριστώσῃ Σάτυρον ἑλκόμενον ἀπὸ τῆς ῥινὸς παρὰ τῆς Ἀφροδίτης. «Ὑπέλαβε, λέγει ὁ πρέσβυς, τὴν εἰκόνα ποιηθεῖσαν ἐπὶ ταύτοῦ πρὸς χλευασμὸν τῶν Ἀσιανῶν λαῶν. Καὶ ὁ μὲν Σάτυρος ὁ μέλας καὶ κερασφόρος εἰκόνιζε, κατ' αὐτόν, τοὺς λαοὺς τούτους, ὡς τὴν αὐτὴν φυὴν τοῦ σώματος ἔχοντας· ἡ δὲ τὸν Σάτυρον ἀπὸ τῆς ῥινὸς ἕλκουσα Ἀφροδίτη, τὴν ἀπόλυτον ἰσχὺν ἐπὶ τοὺς ἄνδρας τῶν γυναικῶν τῆς χώρας ἐκείνης.»

Ὁ Θωμᾶς Ῥόης, πρὸς ὃν ἡ εἰκὼν ἐπέμπετο, μόλις ἠδυνήθη νὰ ἐξαλείψῃ τὴν τοιαύτην τοῦ Μογγόλου ἰδέαν, ἐξηγήσας αὐτῷ τὰ περὶ τῶν ἡμετέρων μύθων. Διὰ ταῦτα παραγγέλλει ῥητῶς τοῖς ἐν Ἀγγλίᾳ διοικηταῖς τῆς Ἰνδικῆς ἑταιρείας, ἵνα μηδεμίαν ἐφεξῆς πέμπωσιν εἰς τὴν Ἰνδικὴν ἀλληγορικὴν εἰκόνα· διότι, λέγει, οἱ ἡγεμόνες ἐνταῦθά εἰσι λίαν ὕποπτοι. Καὶ τοιοῦτος τῷ ὄντι εἶναι ὁ χαρακτὴρ τῶν δεσποτῶν.

Η ΑΠΟ ΤΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΩΦΕΛΕΙΑ. Ἰούλιος ὁ Β', συνείθιζε νὰ λέγῃ ὅτι ἡ παιδεία τῷ μὲν δυσγενεῖ χρησιμεύει ἀντὶ ὅπλου, τῷ δ' εὐγενεῖ ἀντὶ χρυσοῦ, καὶ τοῖς ἡγεμόσιν ἀντὶ μαργαριτῶν καὶ λίθων πολυτιμοτάτων.

Η ΠΑΡΟΜΟΙΩΣΙΣ. Τοὺς κύβους οὐκ ἀκόμψως τις ὡμοίαζε πρὸς τὰ ἰατρικὰ καταπότια· διότι ὥσπερ διὰ τούτων καθαίρεται ὁ στόμαχος καὶ τὰ ἐντόσθια, οὕτω δι' ἐκείνων ἐκκενοῦνται βαλάντια μάλιστα δὲ καὶ κιβώτια μεστὰ ἀργυρίου.

Η ΕΚ ΘΕΟΥ ΝΙΚΗ. Κάρολος ὁ Ε', διασκορπισθέντων τῶν στρατευμάτων τῶν Προτεσταντῶν καὶ τῆς Σαξωνίας ἁλωθείσης, εἶπε· Λέγεται ὅτι ὁ Ἰούλιος Καῖσαρ, τοῦ πολέμου ταχέως καὶ κατὰ γνώμην διεξαχθέντος, ἀνεφώνησεν· *ἦλθον, εἶδον, ἐνίκησα*· ἐγὼ ὅμως προτιμῶν λέγω· *ἦλθον, εἶδον, Θεὸς ἐνίκησε*. Μέτριος ἀληθῶς καὶ Χριστιανῷ βασιλεῖ ἁρμόζων λόγος.

Α. Κ.